§. 7.

Föredrogs åter EkonomiUtskottets sedan d. 2 dennes §. 3 på bordet hvilande Betänkande N:r 13 i frågan om Krono-betjeningens påskrifter å Allmogens Kungörelser, innan de från Predikstolarne uppläsas.

Herr *Hagander*: Fullkomligen ense med Motionärerne uti den tanka, att stadgandet i Kongl. Cirkuläret den 12 Augusti 1812 angående Krono-Betjents påskrift på alla till upplasning å Predik-stolarne ämnade Kungörelser om Auktioner, om Uppbörds-stämmor i anledning af Auktioner, om sammanskott, hvilka icke i laglig väg blifvit beslutna, samt sådane Kungörelser, som kunna leda till folksamlingar, fororsakar Allmogen betydliga olägenheter genom resor och tidsutdrägt, då Krono-betjeningen är aflägse boende, finner jag icke sådane olägenheter kunna afhjelpas genom den af Ekonomi-Utskottet föreslagne utväg, att, i stället för nämnde påskrift, Auktions- och Bouppteckning-Kungörelser böra till Fjerdingsmannen aflemnas sist åtta dagar innan förrättningen hålles, samt bevis derom företes innan Kungörelsen å Predik-stolen uppläses, utan vill jag, enär äfven Fjerdingsmän ofta bo längre bort, tillstyrka, att i de Län, der Ordningsmän finnas, Kungörelserne måtte få hos dem företes, så framt man icke skulle kunna ålägga Presterskapet att tillse, det inga Kungörelser af olaglig beskaffenhet uppläsas.

Herr *Norström*: Utskottet, som insett olägenheterne af nu gällande författnings stadgande, att Kungörelserne nödvändigt måste uppvisas

hos Kronofogde eller Länsman, har just derför tillstyrkt, att de i omnämnda fall kunde få företes hos Fjerdingsmän, hvilka merendels äro nära boende; och det har icke ansett passande att belasta Presterskapet med besväret af Kungörelsernes granskning.

Herr *Lagerstrand*: Jag har i denna sak icke delat lika tankar med Utskottets pluralitet. Kongl. Maj:ts Nådiga afsigt med Cirkuläret har varit att befrämja ordning och skick. Detta ändamål tror jag vid ifrågavarande sammankomster kunna vinnas genom det Förrättningsmännen anmäla sig hos Krono-betjeningen om handräckning när den behöfves; och jag förenar mig för öfrigt med Herr Hagander.

Herr *Montan*: Så vidt jag kunnat fatta är Utskottets förslag till ändring i det nu gällande stadgande alldeles ändamålslöst; och, på de förut af Hrr Hagander och Lagerstrand anförda skäl, anhåller jag om återremiss.

Herr *Lenning*: Den författning, som blifvit öfverklagad, har haft till syfte, att Kronobetjeningen skulle vid Auktioner och andra folksamlingar kunna komma tillstädes och tillse ordningens vidmakthållande. Derför har ock Utskottet trott författningen i det hufvudsakligaste böra fortfara; men Allmänhetens olägenheter har Utskottet sökt lätta genom förslaget, att Fjerdingsmän, såsom alltid närmare tillgänglige, skulle, i stället för Kronofogde eller Länsman, få del af Kungörelserne för att tillställa dem de förre. Att åter uppdraga åt Presterskapet någon befattning med granskningen, skulle ej medföra

den åsyftade kontrollen. Jag anhåller således om bifall till Betänkandet.

Herr *Huldberg*: Deremot anhåller jag om återremiss. I Utskottet har jag varit af den tanka, att hela den anstalt om Kungörelsers uppvisande, innan de på Predik-stolarne uppläsas, som Kongl. Cirkuläret 1812 föreskrifver, bör upphöra; ty jag kan icke förlika mig med så vidsträckta Polis-principer; och, deräst oordningar förefalla vid Auktioner eller andra kungjorda sammankomster, får Krono-betjeningen lätteligen kunskap om dem på samma sätt, som om oordningar i allmänhet. För min del är jag visserligen icke i tillfälle att känna huruvida författningen medfört några olägenheter eller ej; men då Bonde-Ståndets Ledamöter intygat dem, bör man, i min tanka, dertill sätta förtroende.

Herr *Hagander*: Anstalten är desto mer onyttig, som Allmogen i Sverige icke gjort sig förtjent af dylika försigtighetsmått.

Herr *Palm*: Om icke Kungörelser angående Auktioner meddelas Fjerdingsman så tidigt, att han hinner tillställa dem åt Länsmannen och denne att infinna sig vid Auktionerne, kan det lätteligen hända, att Egendom, som Länsman belagt med qvarstad för någon Borgenärs fordran, undansnillas af Gäldenären genom Auktion, den han låter kungöra Söndagen och hålla dagen derefter emot kontant betalning för inropen, hvarmedelst, om ock Gäldenären får böta för qvarstads-brottet, Borgenärens säkerhet i Egendomen emellertid är förbi, hvilket åter icke hade händt, så framt Länsmannen afvetat Auktionen och dervid kommit tillstädes. Således tror

jag Betänkandet vara välgrundadt och förtjena bifall.

Hrr *Santesson* och *Ekelund* förenade sig med Herr Hagander.

Herr *Talmannens* Proposition om återremiss besvarades med J a, blandadt med något N e j; dock utan att votering äskades.

§. 8.

Å nyo föredrogs Stats- och Banko-Utskottens den 25 sistlidna Mars §. 16. på bordet lagda, och i Protokollet den 1 dennes §. 10. ytterligare omnämnde Utlåtande N:r 51, i anledning af anmärkningar vid Utskottens den 25 Februari afgifna Betänkande N:r 23, rörande indrifningen af Götha Kanal-Bolags, Götheborgs och Malmö f. d. Diskont-verks ännu utestående fordringar.

Herr *Santesson*: Då sakens afgörande nu kommit att betydligt utdraga på tiden, hemställer jag om icke Ståndet, till undvikande af än vidare tidsutdrägt, skulle finna för godt att instämma i de obetydliga förändringar, som Ridd. och Adeln samt Bonde-Ståndet gjort uti 7:de och 10:de punkten af Utskottens förra Betänkande, helst i annat fall, och om Borgare Ståndet lika med Preste-Ståndet förblefve vid sitt redan förut lemnade bifall till det första Betänkandet, ännu en månad möjligen kunde åtgå innan Utskotten kunna sammanjemka Riks-Ståndens beslut och frågan, måhända, sedermera blefve genom förstärkta Stats-Utskottet afgjord. Skillnaden emellan Utskottens Betänkande samt Ridd och Adelns och Bonde-Ståndets beslut, är icke någon

annan, än den, att Utskotten ansett förfallotiden för Gäldenärer, som besörja sina omsättningar inom de 2:ne respit-månaderne, böra beräknas till 6 månader efter den förra förfallodagen, men nämnda 2:ne Riks-Stånd deremot förklarat dem böra åtnjuta fulla 6 månaders förfallotid ifrån omsättningen, samt att dessa Stånd förbehållit, att de beslut, Ständerne i afseende på öfverräntans beräkning framdeles under Riksdagens lopp fatta, äfven böra för Låntagare i Filial-Diskonterne lända till efterrättelse.

Herr *Ullberg*: Vid jemförelse emellan de olika beslut, Riks-Stånden i denna sak fattat, finner jag för min del mest konsequent, att Borgare-Ståndet, lika med Preste-Ståndet, förblifver vid sitt en gång lemnade bifall till Utskottens första Betänkande, utan att ingå i någon vidare diskussion.

Herr *Limnelius*: Jag förenar mig med Hr Santesson. Om genom antagande af Ridd. och Adelns samt Bonde-Ståndets förändringar, indrifningen af Diskont-fordringarne skulle något förlängas utöfver den af Utskotten föreslagne tid, är sådant i min tanka af ingen betydenhet emot den ordning, som dervid vinnes.

Herr *Falkman*: Ridd. och Adeln har ej allenast i de punkter, Hr Santesson nämnt, gjort förändringar uti Redaktionen, utan ock beslutit, att 4:de punkten skulle förfalla. Sistnämnde punkt handlar likväl just om tiden för slut-liqvidationen af Diskonternes återstående skulder och omsättnings-terminerne under denna tid. Således, om Borgare-Ståndet instämde i Ridd. och Adelns beslut, hvad 7:de och 10:de punk-

terna angår, blefve i alla fall frågan om 4:de punkten icke slutligen afgjord utan en ytterligare sammanjemkning; och enär, genom ett sådant instämmande, ändamålet följaktligen icke kan vinnas, önskar jag, lika med Herr Ullberg, att Ståndet må förblifva vid sitt en gång fattade beslut.

Flere hördes begära Proposition.

Herr *Noréus*: Med Hr Santesson förenar jag mig alldeles. — Ändamålet har från början varit, att befria Gäldenärerne från öfver-räntan intill den 1 nästkommande Juli; men detta ändamål aflägsnas redan mer och mer. I Utskotten har jag yttrat den tankan, att man bort utsätta viss dag, hvarifrån öfver-räntan skulle upphöra; och der öfverlades dels om d. 1 sistl. Jan., och dels om d 1 Mars; men slutligen stannade Utskottens pluralitet vid det obestämda, att beräkna tiden ifrån det Ständernes beslut kommer att expedieras, hvilket man då trodde skola ske åtminstone inom Mars månads utgång. Således, och då jag inser, att den nu ifrågavarande förändring uti inbetalningssättet icke gör någon svårighet utan snarare lättnad vid utredningen, skulle jag, lika med Hr Santesson, önska, att Borgare-Ståndet fogade sig efter Ridd. och Adelns samt Bonde-Ståndets beslut, och derigenom befordrade ett snarare annalkande till det mål, man åsyftat. Af uppehållet skördar man ingen annan vinst, än den å öfverräntan af en mängd olyckliga Medborgare.

Herr *Linström, Jakob*: Det har icke varit Ständernes fel, att Låntagarne få betala öfverräntan, utan de sednares eget, hvilka försummat

inbetalningen i rätter tid; och jag kan icke finna något skäl att frångå det beslut, som en gång blifvit fattadt.

Herr *Noréus*: Jag kan icke, lika med den värde Ledamoten Herr Linström, uppgöra så hårda vidräkningar med lidande Medborgare, utan måste afse den allmänna klagan, som förcs från orterne, hvaräst Diskont-inrättningarne haft något inflytande. Att Filial-Diskonternes upphörande 1818 skulle hafva en menlig verkan på alla deras Låntagare, var ganska naturligt; man kan derigenom likväl blott ingifva farhåga för dylika operationer i framtiden. Men, då jag ser Medborgare dymedelst försatta i den svåraste belägenhet och bragte att lemna hus och hem, har detta hos mig gjort ett djupt intryck, och skall göra till min heligaste pligt att, under alla öfverläggningar vid Riksdagen, derpå fästa afseende.

Herrar *Prytz*, *Leffler*, *Hagander* och *Lagerstrand* förenade sig med Hr Noréus.

Då Hr *Talmannen* härefter hemställde om Ståndet ville förblifva vid sitt den 6 Mars §. 4. fattade beslut, ropades Ja och Nej samt begärdes votering. Och, sedan Höglofl. Ridd. och Adelns Protokolls-Utdrag af d. 1 dennes, rörande dess beslut i detta ämne, blifvit uppläst; uti hvilket beslut Hedervärda Bonde Ståndet, enligt Protokolls-Utdrag af den 4:de dennes, sig förenat, uppsattes, justerades och anslogs följande Voterings-Proposition:

"Den som vill, att Ståndet förblifver vid sitt den 6 sistl. Mars fattade beslut om förra Filial-Diskonternes utredning, lägger Ja;

Den det ej vill, lägger Nej;

Vinner Nej, så instämmer Borgare-Ståndet uti lika beslut, som Höglofl. Ridd. och Adeln samt Hederv. Bonde-Ståndet, enligt Protokolls-Utdrag af den 1 och 4 dennes, uti nämnde fråga gemensamt fattat."

Omröstningen verkställdes enligt R. O:s föreskrifter; och, vid Voterings-Sedlarnes öppnande, funnos de innehålla 24 Ja, men 28 Nej; i följd hvaraf uppsattes, justerades och expedierades Protokolls-Utdrag med underrättelse om Borgare-Ståndets instämmande uti Ridd. och Adelns samt Bonde-Ståndets beslut, neml:

1. Att de i Utskottens första Betänkande upptagne 1:a, 2:dra, 3:dje, 5:te, 6:te, 8:de, 9:de och 11:te punkterne gillas:

2. Att 7:de punkten bifalles med den förändring, att de 2:ne så kallade respit-månaderne icke afdragas på Låntagares ytterligare rätt till omsättning uppå sex månader:

3. Att 4:de punkten förfaller:

4. Att 10:de punkten gillas, med förbehåll, att de beslut, Riksens Ständer i afseende på öfverräntans beräkning framdeles vid denna Riksdag komma att fatta, äfven böra för Låntagare i Filial-Diskonterne lända till efterrättelse.

§. 9.

Föredrogs åter Stats- och Banko-Utskottens den 3 dennes §. 3. på bordet lagda och jemväl i Protokollet den 7 §. 5. omnämnda Utlåtande N:r 79. i frågan om Götha-Kanal-Direktions anhållan, att nu genast få i Banken lyfta återstående

ende 200,000 R:dr af detta års anslagna Byggnads-biträde.

Herr *Linström*, *Jakob*, uppläste ett så lydande Anförande: "Om Herr Kommerse-Rådet Santesson, uti sitt sistledne Plenidag ingifne anförande, uppehållit sig endast vid granskning af mine yttrade åsigter och reflexioner, så hade jag visserligen lemnat detta anförande alldeles obesvaradt, men då Herr Kommerse-Rådet gjort mig tillvitelser, att, genom oriktiga citationer, hafva anfört hvad som icke är enligt med förhållandet, finner jag mig uppmanad af min hederskänsla, att inför Högtärade Ståndet rättfärdiga mig för så ohemula tillmälen.

"Jag har sagt, att Rikets Ständer vid de nästförutgångne 2:ne Riksdagarne stadgat, såsom ett oeftergifligt vilkor för det beviljade penningebidraget, att Aktie-betalningen (föremålet för Utskottens Betänkande), skulle vara infordrad, innan anslaget för innevarande år får utbetalas.

"Rigtigheten af denna min uppgift har Herr Kommerse-Rådet sökt göra vacklande, genom citationer ur sammansatta Stats- och Banko-Utskottens Betänkande vid 1815 års Riksdag, samt tillagda egna räsonnement.

"Att Rikets Ständer så beslutat, som jag uppgifvit, derom vittnar allrabäst Bolagets egna anhållan om uppskof till nästa år med Aktie-inbetalningen; men till öfverflöd får jag äfven anföra Rikets Ständers egna beslut, hvilka finnas uttryckta uti Riksens Ständers underdåniga Skrifvelse vid 1815 års och sisthållne Riksdag.

"Uti 1815 års underdåniga Skrifvelse (pag.

417. 6:te delen af Bihanget till Riks Ståndens Protokoll), lyda orden sålunda: "detta Bidrag af Staten "erhålles likväl ej för nästa år, eller för något af de "påföljande åren, innan Revisionen för det nästföre-"gående intygat byggnadens fortsättning med full "drift, efter den stadgade planen, och tillika, att af "det tecknade Aktie-kapitalet blifvit infordrade, "i den ordning Reglementet föreskrifver, neml. "1815, 10 prCt, 1816, likaledes 10 prCt, samt "1818 och 1820 hvarje år 10 prCt, äfvensom, "i händelse bidraget skulle komma att fortfara "efter år 1820, infordras år 1822, 10 prC. och "sista 10:dedelen af Aktie-kapitalet år 1823." Uti 1818 års underdåniga Skrifvelse heter det: "Se-"dan Riksens Ständer tagit detta vigtiga ämne "i behörigt öfvervägande, hafva Riksens Ständer "stadnat i följande beslut:"

"1:o Att det vid 1815 års Riksdag till Gö-"tha Kanalverks fortgång och befrämjande be-"viljade Byggnads-låne-biträde må, jemlikt Rik-"sens Ständers då fattade beslut, fortfara att ifrån "Riksens Ständers Bank utgå, med 300,000 R:dr "årligen ifrån och med innevarande år 1818 till "och med år 1820, eller, om Riksdag då ej in-"träffar, till och med det år, då nästa Riksdag "efter år 1820 infaller." (Se pag. 542. 10 Saml. af Bihanget till Riks-Ståndens Protokoll)

"När nu uti 1815 års beslut, hvilket vid sistledne Riksdag blifvit åberopadt och uttryckligen bekräftadt, det säges, att den sista 10:dedelen af tecknade Aktie-kapitalet skulle inbetalas år 1823, hvilket onekeligen lärer vara det samma som innevarande år, så lärer blifva svårt att förstå och begripa, i hvad måtto min uppgift

kunnat vara oriktig, och får jag tillägga, att till dess närmare bestyrkande, jag icke kan hänvisa till några andra lika authentika handlingar, som de redan citerade.

"Vidare har jag bestridt, att Staten genom det för Götha Kanal utfärdade Privilegium garanterat Aktie-egarne 5 prC. årlig ränta; och har jag förklarat anledningen hvarför en sådan ränta af 5 prC., såsom den högsta under byggnadstiden, kommit att bestämmas och uti privilegiet utsättas, att neml. man icke skulle genom en större utdelning af Diskontvinsten borttaga de för Kanal-byggnaden erforderliga tillgångar.

"Genom misstag vid renskrifningen af mitt till Höglofl. Stats- och Banko-Utskotten ingifna Memorial hafva de orden: Byggnadstiden kommit att uteslutas och det ordet endast att sättas på orätt ställe, så att, i stället för att i Memorialet säges: "det yrkas väl, att Staten skall hafva uti privilegierna garanterat Aktie-egarne 5 prC. under byggnads-åren, men detta påstående saknar all grund. — Uti privilegierna säges endast att icke mera än 5 prC. af Diskont-vinsten skulle få utdelas åt Aktie-egarne;" hade det bort heta: att under byggnads-åren endast 5 prC. skulle få utdelas, och lärer ingen annan än den, som föresatt sig att kritisera, möjligen kunnat misstaga sig om meningen af mitt yttrande. Emellertid har Hr Kommerse-Rådet ifrån dessa obetydligt vid renskrifningen förelupna fel, hemtat anledning, att emot mig citera Privilegiet och Diskont-Reglementet, likasom hade sjelfva ordalydelsen uti Privilegiet blifvit af mig åberopad, då jag likvisst endast ifrån stadgandet om 5 prCt:s

ränta dragit en slutsats, hvars rigtighet jag nu vill närmare ådagalägga.

"Det torde icke behöfva erinras, att då ett Privilegium eller Reglemente icke alltid och ovilkorligen innefattar utvecklingen af motiverne till de der upptagna stadganden, motiverne måste sökas uti andra handlingar.

"Nu innehåller Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition af den 10 November 1809 angående medel att verkställa den föreslagne Götha Kanal-anläggningen, ibland annat: "Hvaremot uttryckeligen stadgas borde, att, i fall en eller flere "delegare i Kanal-verket undandrogo sig att på "de vilkor, som blifva bestämde, bidraga till Kanal-arbetets fortgång, han eller de derigenom "vore uteslutne ifrån all delaktighet i Diskont-Inrättningen, såsom med Kanal-verket oskiljaktigt "förenad, äfvensom att Diskont-vinsten icke "kunde till annat behof än Kanal-verkets drift "och icke till någon utdelning åt Aktie-egarne utöfver fastställd ränta användas, förr än Kanalen blifvit fullbordad."

"Hvad Kongl. Maj:t sålunda i Nåder behagat proponera hafva Rikets Ständer uti deras underdåniga Svar af den 22 Februari 1810 bifallit, der orden lyda sålunda: "Allt detta med "mera Eders Kongl. Maj:ts, under den 10 November sistlidne år, härom aflåtna Nådiga Proposition innehåller, hafva Rikets Ständer tagit i "öfvervägande och med bifall till hvad Eders "Kongl. Maj:t i öfrigt Nådigst föreslagit, serskilt, "såsom vilkor för beviljandet af Bankens biträde "till Götha Kanal-verket, fastställt följande punkter;

"1:o Att — — — — — — — som derom vidare läsas kan.

"Genom det nu anförda, tror jag mig hafva tillräckligt bevist, att hvad som uti Privilegiet säges om 5 prCts ränta under Byggnings-tiden är blott ett restriktift stadgande och hvilket således omöjligen kan innefatta någon af Staten gifven garanti, att under Byggnads-tiden hålla Aktie-egarne tillhanda 5 prCts årlig ränta.

"Jag har vidrört icke Revisorernas af Stats-Banko- och Riksgälds-verkens berättelser åren 1820 och 1822; utan blott 1817 årsberättelse, och jag har sagt, att vederbörande begagnat sig af de uti sistnämnde berättelse förekommande uttryck, och åt dem sökt gifva en mera utsträckt tydning till Diskont-styrelsens fördel.

"Uti Herr Kommerse-Rådets år 1817 tryckta så kallade Upplysningar om Götha Kanal-verk och dess Diskont läser man en så lydande tirade: "Vidare hafva de tvenne förstnämde en-"skilde Diskonter, Götheborgs och Malmö, med "nästa års utgång till fullo begagnat deras en gång "bestämda Oktroj-tid; och, hvad den vid 1815 "års Riksdag Malmö Diskont lemnade förläng-"ning till och med för år 1820 beträffar, så sy-"nes Bolagets rätt dertill visserligen förverkad ge-"nom dess förvaltnings olagliga och brottsliga för-"farande, hvaremot Götha Kanals och Götheborgs "Diskonters förvaltningar, enligt Riksens Hög-"lofl. Ständers sist församlade Herrar Revisorers "vid Banko- Stats- och Riksgälds-verken lemnade "berättelse," befunnits "hafva i allmänhet ådagalagt en stadgad föresats att noggrant uppfylla de föreskrifter, som blifvit dem gifne, och att

äfven i allt öfrigt iakttaga hvad för upprätthållandet af samma Verks kredit, och fullgörandet af deras förbindelser mot Allmänheten erfordrats; hvadan den förlägenhet, hvari dessa Verk nu råkat, synes endast böra tillskrifvas tillfällige, af förbemälte Styrelser hvarken vållade eller förutsedde händelser."

"Då Revisorernas yttrande här blifvit åberopadt, med uteslutande af de orden, som finnas uti Berättelsen: "enligt till Herrar Banko-Fullmäktige inkomne och Revisorerne meddelte handlingar," så skall den, som läser de så kallade upplysningar och icke serskilt och noga känner förhållandet, lätteligen förvånas att tro, det Revisorerne af Stats- Banko- och Riksgälds-verken grundat sitt fällda omdöme på en af dem sjelfve verkställd granskning, men icke på andra Revisorers Berättelse.

"Samma värde författare har äfven uti de år 1818 tryckte så kallade ytterligare upplysningar pag. 2, ifrån de der citerade ställen uti Götha Kanal-Bolags Diskont-Reglemente, som innehålla bestämmelser, i afseende på sättet och ordningen vid utbetalningar af sjelfva Arbets-kassan, velat draga den slutsats, att Diskont-Direktion skall vara pliktig att infria alla af Kanal-Direktionen på Diskonten afgifne invisningar, utan afseende derpå, om Kanal-Styrelsen hade någon egen behållning hos Diskonten innestående, hvarmed dessa invisningar kunde betalas; och är det med tillhjelp af en sådan orimlig argumentation som Herr Kommerse-Rådet velat försvara Direktionens förfarande, att låta nergräfva uti Kanalen något öfver 1,080,000 Rdr utaf medel,

som Allmänheten anförtrott Diskont-Direktionen, icke för att användas till Kanal-arbete, utan för att i vanlig Diskont-väg utlånas.

"Hittintills hade jag helt enfaldeligen trott, att Riksens Ständer icke skulle kunna frånkännas den rättighet, att sjelfva undersöka huruvida Kanal-arbetet blifvit verkstäldt i enlighet med den, för hvarje år af Kongl. Maj:t i Nåder stadfästade plan, enär detta utgjorde ett bland vilkoren för det beviljade bidraget; och var det också i följd af denna min öfvertygelse, som jag ansåg angeläget, att man icke borde förklara, det Bolaget i allo uppfyllt sina åligganden, och ibland dessa åligganden äfven Kanal-arbetets verkställighet efter den stadgade planen, enär Utskotten häraf icke företagit någon den ringaste undersökning.

"Slutligen får jag tillägga, att jag icke vill anföra något vidare uti förevarande ämne, utan är jag sinnad att bespara det öfriga, intilldess sjelfva hufvudfrågan om det ytterligare Byggnadsbiträdet m. m. förekommer till öfverläggning och afgörande."

Herr *Norström*: Jag instämmer till det mesta uti hvad Herr Linström anfört. Om Ständerne nu bifalla Utskottens förslag, frångå de sitt förr fattade Beslut. Jag vet väl, att man i frågan om Götha Kanal nästan vid hvarje Riksdag sedan 1809 ändrat hvad man den föregående Riksdagen beslutit; men jag tycker det vara tid, att en gång upphöra med sådane förändringar; och jag yrkar således för min del, att Aktie-egarne först böra verkställa den förordnade sista inbetalningen på Aktierne innan återstoden på Bygg-

nads-biträdet för innevarande år från Banken utgifves.

Herr *Santesson*: "Jag vill ej uppehålla med vidlyftigt svar på Herr Linströms anförande, som i det hufvudsakligaste blott vitsordar rigtigheten af mina citationer och uppgifter uti senaste anförande. — Jag har der, hvad första punkten angår, fullständigt utredt sammanhanget, och visat Bolagets anhållan ej vara stridande mot Riks. Ständers beslut. — För öfrigt instämmer jag helt med Hr Linström deruti, att de öfrige delar af dess första Memorial angå ej den nu ifrågavarande, utan hufvudfrågan. — Och i afseende på hvad en annan värd Ledamot anfört om beständige förändringar och påökningar vid hvarje Riksdag af beviljade anslag till G. Kanal, så får jag påminna, att R. Ständers Beslut derom vid 1809 — 10 årens Riksdag förblef oförändradt både vid den senare 1810 års och vid 1812 års: att det vid 1815 års Riksdag beviljade förökade anslag till Kanal-byggnaden ej vid 1817 — 18 årens Riksdag blef ytterligare ökadt; det beräknades neml. redan vid 1815 års, att behöfva utgå i 10 år, som först med nästa år 1824 tilländagå, men anslogs dock ej längre, än till och med år 1820, eller, om då ej Riksdag inföll, till och med det år, då Riksdag derefter inträffade; detta beslut repeterades ordagrannt uti 1817 — 18 årens beslut: Således är den ansökan om förlängdt anslag af Byggnads-bidrag, som Bolaget nu till Kongl. Maj:t ingifvit, och Kongl. Maj:t till R. Ständer öfverlemnat, den andra i ordningen. — Dessutom får jag än en gång fästa uppmärksamheten dervid, att här nu ej är frå-

ga om förlängdt anslag, icke heller om någon eftergift af Statens rätt eller Bolagets skyldighet; icke ens om bifall till Bolagets anhållan om uppskof med dess Aktie-inbetalning till nästa år; äfven detta förekommer i sammanhang med hufvudfrågan. Hela frågan, som nu skall besvaras, är, om Bolagets Direktion får lyfta dess för detta år, enligt sednaste Ständers beslut, tillgodo hafvande 200,000 R:dr, utan att förut hafva infört annons i Tidningarne om Aktie-inbetalningen före detta års slut. Icke heller är någon säkerhet för dessa sista 10 prCts inbetalning dermed förlorad, eller åsidosatt; ty lika så visst, som en Kungörelse om dessa 10 prCts ingående vid årets slut ej är detsamma, som att inbetalning är gjord, lika så visst är ock, att, om R. Ständer vid deras beslut i hufvudfrågan fästa vilkoret af infordrande till årets slut af denna inbetalning, är Direktionen nödsakad derom gå i författning. — 2:ne af våra respektive Medstånd hafva redan bifallit Bolagets anhållan; och jag vågar tillförse mig, att detta Högtärade Stånd, som bäst af alla bör bedömma fördelarne af de igenom Kanalen öppnade kommunikationerne, som representerar minst $\frac{2}{3}$:delar, kanske $\frac{3}{4}$:delar Aktie-egare, ej blir det sista att bevilja hvad nu sökes, och det just i dag, på Götha Kanal-Bolagets 14:de Födelsedag."

Herr *Linström*, *Jakob*: Jag stödjer mig endast på Ständernes beslut. Såsom Representant är jag skyldig hålla det i helgd; och jag förblifver derför vid min tanka, att Bolaget bör fullgöra sin pligt till sista inbetalningen förr än det åtnjuter något vidare ur Banken.

Herr *Limnelius*: Utan att kunna fatta hvarför, då efterlefnaden af Ständernas beslut blott bestått i utfärdande af en Kungörelse om sista Aktie-insättningen, Bolags-Direktionen icke redan derom besörjt, anser jag mig, enär årstiden för arbetets fortsättande nu tillstundar, och på de skäl Utskotten anfört, böra medgifva lyftningen af de ifrågavarande 200,000 R:dr. — Beträffande åter Bankens biträde för framtiden och hvad mera dervid står i sammanhang, förbehåller jag mig att derom få yttra mig när den frågan framdeles förekommer.

Herr *Ullberg*: Utskottens Betänkande innehåller tvänne delar, den ena om utbetalning från Banken af återstående Byggnads-biträdet för innevarande år; den andra om frisägelse för Aktie-egarne tills vidare från utgifvande af sista 10:dedelen å Aktie-kapitalet. — Hvad den förra angår, medger jag den gerna, såsom en gärd på Bolagets fjortonde födelsedag, till uppmuntran för den oförtrutenhet, nit och drift, Direktionen användt till Kanal-arbetets fortsättande och fullbordande. Men då, hvad den sednare delen angår, Riksens Ständer fastställt såsom ett oeftergifligt vilkor, att Aktie-egarnes sista insättning skulle verkställas innan Byggnads biträdet för detta år finge lyftas, finner jag destomindre skäl att samtycka till upphäfvande af detta vilkor, som, enligt hvad Utskotten upplyst, detsamma, genom en Kungörelse i Tidningarne om insättningens fullgörande, lika lätt kunnat uppfyllas, som uppskjutas; och jag vet då icke, hvarför anomalien af en eftergift skulle ega rum. — Direktionen har de föregående åren fullgjort ena-

handa vilkor; och det bör kunna fullgöras lika lätt nu, som förut. -- I grund af dessa anmärkningar, anhåller jag således om återremiss.

Herr *Winberg*: Då, i händelse målet återremitteras, och Utskotten förblifva vid sitt nu afgifna Betänkande, men detta hos Riks-Ståndenn sedermera afslås, Kanal-Direktionen genast, medelst den omnämde Kungörelsen i Tidningarne, kan bereda sig rätt att få lyfta den ifrågavarande återstoden, tror jag icke på vilkoret af Kungörelsens införande ligga så mycken vigt, att utbetalningen af de återstående 200,000 R:dr skulle böra i och för denna brist uppehållas genom en återremiss; och jag tillstyrker derför bifall å Betänkandet.

Herr *Nilsson* förenade sig med Herr Winberg; och *flere* hördes yrka Proposition.

Herr *Ekelund*: Enär Ständerna en gång beslutit Byggnads-biträdets fortfarande till och med detta år, och tredjedelen af års-anslaget redan är anticiperadt, tillstyrker jag, nu likasom i Utskotten, afbetalning af de återstående två tredjedelarna. Det vore obehagligt och skadligt om arbetet under den nu annalkande årstiden skulle hindras genom brist på medel. Jag medger visserligen, att underlåtenheten af det föreskrifna vilkorets uppfyllande kunde vara ett lagligt hinder; men, om Ständerne föreskrifva, att sista Aktie-inbetalningen ändock måste verkställas innan årets slut, har man, efter min tanka, deruti ett tillräckligt korrektif.

Herr *Westin*: Med all fägnad deröfver, att man vill efterkomma föregående Ständers Beslut, hemställer jag likväl, huruvida, när här

blott är fråga om en Kungörelse med anmaning till inbetalning å Aktierne, men icke om sjelfva inbetalningen, man nu med heder kan vägra Kanal-Direktionens begäran att få lyfta sina 200,000 R:dr och derigenom hindra arbetets skyndsamma fortsättande. — Jag har ej varit för den stora anstaltens början. Den beslöts på en tid, då jag icke deltog i Statens angelägenheter; men jag har, enligt uppdrag af Banko-Fullmäktige, för 2:ne år tillbaka besett Kanal-arbetet och funnit det vara ett Verk, som hedrar Nationen och skall förvåna framtiden.

Herr *Ståhle:* Som det blifvit upplyst och medgifvet, att Kanal-Bolaget icke uppfyllt det af Ständerna föreskrifna vilkor, tror jag Utskotten ej hafva haft skäl, att tillstyrka bifall å Direktionens anhållan. Det är ännu oafgjordt, om Kanalen skall fortfara att beskatta Nationen; och i denna osäkerhet synes det ej hasta med arbetets fortsättande. — För öfrigt skulle jag önska från Stats-Utskottet en Tablå öfver alla förestående Stats-Utgifter, på det man ej må afvika från den orubbliga Statshushållnings-princip, att icke bevilja mer än man kan betala.

Herr *Prytz* anförde skriftligen: "Åskilliga gånger har jag funnit anledning till att falla i förundran öfver möjligheten af, att män, hvars urskiljningsförmåga jag ej äger rättighet att tvifla på, likväl kunna fatta så olika begrepp om de vigtigaste angelägenheter, äfven då de tydligaste facta synas upplysa förhållandet; och som bevis derpå, torde det tillåtas mig, till de värde Talare, hvilka yttrat sig mot Götha Kanal, anföra, att jag för min del hyser den fasta öf-

vertygelse, att ganska få af de sedan Wasa-Ättens uppstigande på Sveriges Thron, af allmänna medel använde 100:tals millioner R:dr blifvit med större fördel till Landets väl utgifne, än de så ofta och äfven nu öfverklagade cirka 5 millioner R:d, som detta stora, hedrande, och om icke af samtiden, dock visserligen af en framtid rätteligen bedömda företag kostar Staten, men som jag hoppas endast i förskott, som kanhända förr, än den djerfvaste beräkning vågar uppgöra, kommer att bära frukter, hvars närande kraft åtminstone efterkommande skola välsignande njuta."

Herr *Huldberg:* Med godkännande af hvad de Ledamöter sagt, som talat för bifall å Betänkandet, tror jag dock förnämsta skälet böra vara arbetets fortgång samt den deraf härflytande nytta för största Aktie-egaren — Staten. Och, då fråga nu är blott om en underlåten formalitet, kungörelsens utfärdande, ej om följderna af denna kungörelse, förenar jag mig i tillstyrkande af ett sådant bifall. Om man vid detsamma föreskrifver, att Aktie-Insättningen skall verkställas före detta års slut och kungörelsen derom genast införas, synes mig villkorets ändamål i alla fall kunna vinnas.

Herr *Santesson:* I anledning af hvad Herr Ullberg och flere anfört om villkoret af inbetalningen å Aktierne, åberopar jag mitt redan afgifna yttrande; Och på Herr Ståhles får jag dessutom svara, att nu ej är fråga om nytt anslag, utan om uppbärande af det redan anslagna.

Herr *Winberg:* Herr Ståhles yttrande föranleder mig till den erinran, att Stats-Utskottet väl i sinom tid inkommer med framställning om

de förestående utgifterne, men att sådant ej hörer till den närvarande frågan.

Herr *Falkman*: På de af flere Ledamöter anförda skäl, bifaller jag för min del Utskottens Betänkanden desto hellre, som jag icke tror Ständerne igenom ett sådant bifall vara hindrade, att, vid slutliga pröfningen af frågan om Kanalarbetets framtida understödjande, förordna angående den ännu bristande inbetalningen från Aktie-egarne.

Herr *Langenberg*: Jag anser Aktie-egarne först böra verkställa sista inbetalningen, innan något vidare bidrag erhålles från Banken. Götha Kanal-Bolag har, i min tanka, njutit så stora fördelar på det Allmännas bekostnad framför andra Aktie-egare, att åtminstone de redan föreskrifna vilkoren böra uppfyllas.

Herr *Noréus*: Man synes irra sig, då man tror fråga vara om någon inbetalning från Aktie-egarne. Frågan angår likväl endast en kungörelse, hvarigenom sådan inbetalning infordras inom detta års slut. Man må ej heller förblanda det redan af förra Ständer bestämda anslag med frågan om anslaget för framtiden. — Tablåen öfver Stats-Verket har också icke något sammanhang med denna sak; ty understödet för Götha Kanal har alltid utgått från Banken. Af de sammansatta Utskotten är saken noga granskad; och de hafva enhälligt instämt i det afgifna Betänkandet, hvarå jag, för min del, tillstyrker bifall.

Herr *Bjuhr*: För min del kan jag ej heller annat än förena mig med dem, som tillstyrkt utbetalningen af ifrågavarande, förut beviljade,

300,000 R:dr ur Banken, ehuru jag från början ogillat den fattiga Statens deltagande i detta minnesvärda storverk; men jag tror icke utbetalningen böra ske förrän det derför stadgade vilkor blifvit af Kanal-Direktionen uppfyldt.

Flere Ledamöter hördes åter begära Proposition.

Då en sådan till bifall å Betänkandet nu af Herr *Talmannen* framställdes, ropades Ja, Nej, Votering; och Herr Talmannens derefter gjorda Proposition om återremiss besvarades på samma sätt: I följd häraf uppsattes, justerades och anslogs följande Voterings-Proposition:

"Den, som bifaller Stats- och Banko-Utskottens Utlåtande N:r 79 angående Götha Kanal-Bolags Direktions anhållan, att nu genast få i Banken lyfta återstående 200,000 R:dr af detta års anslagna Byddnads-biträde, lägger Ja:

Den det ej vill, lägger Nej:

Vinner Nej, så återremitteras Utlåtandet med de dervid gjorda anmärkningar."

Omröstningen, verkställd enligt Riksdags-Ordningens föreskrifter, utföll med 33 Ja emot 18 Nej.

§. 10.

Stats-Utskottets nedannämnda, sedan den 7 dennes §. 13. på bordet hvilande, Betänkanden föredrogos å nyo och biföllos:

N:r 83. i anledning af väckt fråga om indragning at Proste-Tunnan:

N:r 84. om Rote-hjelpen inom Kronobergs Län:

N:r 85. i anledning af en Motion om belöning till Petter Andersson i Domvalla:

N:r 86. om Ved för Lands.Kanslien och Landt-Ränterien.

§. 11.

Stats-Utskottets Utlåtande N:r 91, som den 7 dennes §. 13. lades på bordet, om medel till kostnaderne för H. K. H. Kron-Prinsens förestående förmälning och verkställda Utrikes resa, blef nu å nyo föredraget.

Herr *Bagge* uppläste ett så lydande anförande: "Enär Kongl. Maj:t ej behagat till Riksens Höglofl. Ständer afgifva Nådig Proposition, angående anslag till så väl ersättning för Hans Kongl. Höghet Kron-Prinsens Utrikes resa, som kostnaden vid dess förestående höga förmälning, skulle jag varit benägen att hoppas, det Kongl. Maj:t, ledd af samma Nådiga välvilja, som bevistes Norrska Folket genom dess befriande, att deltaga uti kostnaden för Kongl. Maj:ts Hofhållning, icke ville belasta vårt fattiga Land med de ifrågavarande utgifter; men då Hof-Kanslers-Embetet fått Nådigt tillstånd, att till runstycket uppgifva för Stats-Utskottet hela beloppet, är väl ej något tvifvel, det ju föreslagna anslaget äskas, hvarför ej eller något annat återstår, än att först undersöka huruvida Sverige antingen helt och hållet eller till någon del är pligtigt, att berörde anslag utgöra samt sedermera bestämma det sätt, på hvilket det bör utgå. — Med billighet anser jag det väl vara förenligt, att resan ersättes, och rättvist, att kostnaden vid förmälningen utgöres af Staten; men att hela summan skall drabba ensamt vårt Fädernesland, kan

jag

jag för ingen del medgifva. Stats-Utskottet har väl, med anslagets tillstyrkande, föreslagit att anhållan skulle hos Kongl. Maj:t göras, det den andel, som Norrige funne sig böra utgöra, framdeles skulle komma Stats-verket tillgodo; men då man erinrar sig huru nämnde Rike deltog uti kostnaderne för Högsalige Deras Majestäter Konungens och Drottningens Begrafningar, tror jag, att det är förlåtligt, om man just icke så alldeles förlitar på något bidrag från Norrige, ty möjligheten är tänkbar, att det kan komma att uteblifva, och hvaräst vill då Sverige söka sin skadeslöshet? Som jag ej kan inse, utan är deremot fullkomligen öfvertygad, att uppskof med den andelens utbetalande till nästa Stor-thing, som Norrige bör utgöra, icke kan för Kongl. Maj:t medföra någon serdeles olägenhet, synes mig, som man ej borde vid detta tillfälle förgäta den gamla regeln, "att akta sig för första utlägget, ty gjord gerning "har ingen återvändo." Det är i anledning häraf, och med fästadt afseende på Norriges rätt, att utan några af oss lagda band, täfla i nit och trohet, som jag finner mig föranlåten förklara, att då hela summan är uppgifven att vara cirka 630,000 R:dr, jag anser, det Sverige ej deraf bör utgöra mer är 450,000 R:dr. Skulle Kongl. Maj:t likväl önska, att Sverige förskjuter återstoden, har jag väl ej deremot något att påminna om tillgångarne sådant medgifva, så framt Kongl. Maj:t skulle i Nåder täckas att garantera för återbetalningen till Stats-verket, sedan Stor-thing i sistnämnde Rike blifvit hållet."

"Hvad sedermera angår sättet för ifrågavaran-

de medels utgörande, så enär våra Kommittenter ega löfte om minskning i skatterne, hvilka synas komma att ökas genom fordrade anslag till Minister-staten och Lejonbackens reparerande, med flera andra tillkomna behof, som jag nu ej så noga kan erinra mig, förmodar jag att öfverskottet i Saltpeter-gärden lämpligast bör till nämnda behof användas, hvaremot förberörde 450,000 R:dr böra uttaxeras under loppet af 2:ne år, under benämning af Bröllopps-gärd; och hvilken Nationen utan missnöje skall utgöra, då det erfares att tillökningen endast varit en följd af den lycka, som bebådas genom den höga förmälningen."

"Föröfrigt åberopar jag de Ledamöters i Utskottet serskilta yttranden till de delar, som de instämma med detta anförande."

Med Herr Bagge förenade sig Herr *Ehinger*.

Herr *Santesson* åberopade sitt i Utskottet afgifna och vid dess Betänkande bifogade serskilda yttrande samt anhöll om återremiss på grund af hvad han deruti anfört.

Herr *Ekstrand* åberopade jemväl sitt serskilda yttrande i Utskottet, samt Herr Bagges dermed nära öfverensstämmande anförande, och förenade sig uti anhållan, att målet måtte återremitteras.

Herr *Leffler* instämde med Herr Santesson.

Herr *Egge*: "Med minoriteten i Höglofl. Stats-Utsk. delande den tanken, att Nationens ifrågavarande hedersskuld bör på annat sätt liqvideras än med tillgrepp af den under flera år samlade Saltpeter-fonden, genom hvilkens förstörande de Medborgare möjligen kunna förlora er-

sättning för använde kostnader och mödor, som på Regeringens anmaning anlagt Plant-lador, äfven som denna fond kunde i nödens stund och i det olyckliga fall Riket med krig öfverfölles, blifva en användbar tillgång, hvarföre ock emot Saltpeter-fondens förskingrande eller användande till andra behof, Ständerne torde böra nu vidtaga de kraftigaste mesurer; anser jag lämpligare, att H. K. H. Kronprinsens resa, amöblement och Bilägers-kostnader måtte ersättas genom en gärd. Emot denna utväg, helgad af gammal plägsed, kan något hinder så mycket mindre uppstå, som den allmänna kärleken för H. K. Höghet skall göra den lätt, i synnerhet om den fördelas på 2:ne år, att med 225,000 R:dr årligen utgå efter Bevillnings-grund af förmögenhet och icke såsom Kopp-skatt. Skulle då Konunga-riket Norrige, med oss delande kärleken för vår gemensamma Kronprins och de sälla förhoppningarne af hans önskade förening, icke vilja eller kunna deltaga i kostnads-ersättningen, må under det 3:dje året de återstående 150,000 R:dr på lika sätt få afbördas."

Herr *Eckhoff*: De Ledamöter, som hittills yttrat sig, hafva alla talat emot Stats-Utskottets Betänkande. Jag åter tror, att våra hemmavarande, ändock nog betungade af Bevillning, skulle finna underligt, om man för det ifrågakomna behofvet icke använde en uppgifven disponible fond, utan i stället förordnade en gärd, som i sjelfva verket blefve en tillökning i Bevillningen. — Riksens Ständer hafva aldrig föreskrifvit huru Saltpeter-fonden skall användas; och jag finner intet hinder emot densammas begag-

nande åtminstone för ett ändamål, sådant som detta. Om Stats-Utskottet möjligen kunnat bedömma till huru stort belopp Norrige bör i utgiften deltaga, hade det säkerligen tagit den frågan i öfvervägande; men Utskottet har trott, att detta Brödra-rike, likasom Sverige, bör få beskatta sig sjelf, och har varit öfvertygadt, det Norrige icke skall undandraga sig att vidkännas en proportionerlig del af utgiften.

Herr *Noréus*: Ordet gärd har alltid förefallit mig motbjudande: och jag har med tillfredsställelse funnit andra utvägar till ifrågavarande behofs fyllande, samt trott Nationen skola med glädje emottaga underrättelsen om ett sådant förhållande. — Saltpeter-fondens egentliga bestämmelse har ej undfallit Stats-Utskottets uppmärksamhet; men, då man tagit i beräkning att, enligt Kongl. Maj:ts serskilt afgifna Nådiga Proposition, den årliga Saltpeter-gärden kunde komma att nedsättas till 16000 Lis:d samt således fyllnaden i det årliga Saltpeter-behofvet eller 4000 Lis:d behöfva inköpas, och man dervid inhemtat, det fondens betydliga tillgångar, äfven med afdrag af 300,000 R:dr till bestridande utaf halfva kostnaden för H. K. H. Kronprinsens utrikes resa och förmälning, ändock lemna tillräckliga öfverskott till Saltpeter-näringens uppehållande och förkofran, har man icke kunnat draga i betänkande, att anvisa nämnde 300,000 R:dr på denna fond. — En lika god grund har Utskottet haft, att föreslå den andra hälftens eller 300,000 R:drs upptagande utaf Riksgälds-Kontorets medel, enär dessa, efter verkställde inbetalningar af fem prCt:s Lånen och det derigenom

proportionerligt försvunna behof af medel till Ränte-betalningarne, ändock lemnar tillräckliga tillgångar för Räntorna å de obetalta Lånen. — Jag upprepar ännu en gång, att jag anser den utvägen att bevilja en gärd vara högst obehaglig. — Jag har omfattat och måste alltid omfatta, såsom den största anledning till glädje och förnöjelse, den, hvaraf ifrågavarande behof uppkommit. Jag vill ej, att denna känsla skulle förminskas genom det man 2, 3 till 4 år finge en ny kolumn på de årliga Debet-sedlarne; och jag tror tvärtom det vara en serskild orsak till glädje, att utgiften kan bestridas på annat sätt. Det är sant, att denna gärd, om den komme att ega rum, grundad på Bevillningen, ej skulle för mig och den klass i samhället, till hvilken jag hörer, blifva serdeles betungande; men jag kan i alla fall icke förlika mig med en sådan utväg; och ännu orimligare skulle det vara, att låta den utgå såsom Kapitations-afgift. — Hvad Norriges deltagande i kostnaden angår, har Utskottet verkligen i Betänkandet uttryckt sig så bestämdt och kraftigt, som det möjligen kunnat. — Det har ej tilltrott sig, att utsätta något visst belopp, utan ansett böra till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemnas, att från Brödra-riket infordra hvad på dess del kan belöpa. — Man har på detta sätt trott sig säkrast vinna ändamålet. Man har ej velat ingripa i Norrska folkets rätt, att beskatta sig sjelf, och att, likasom vi, uttrycka sin glädje öfver den lyckliga förmälningen och sin tillgifvenhet för ett älskadt Konunga-hus på ett sätt, som detta Folk finner sig värdigt. — I följd af allt detta begär jag proposition till bifall

å Betänkandet, och är förvissad att Ståndets öfrige Ledamöter, lika med mig, desto hellre vid detta tillfälle följa sin känsla, som den lyckligtvis kan förenas med kloka beräkningar.

Herrar *Lagerstrand* och *Winbladh* förenade sig med Herr Noréus.

Herr *Huldberg*: Jag instämmer äfven med Herrar Eckhoff och Noréus, samt åberopar min flere gånger tillförene yttrade tanka, att man icke bör oupphörligt samla fonder åt efterkommande, under det man allt jemt lägger skatter på den närvarande generationen.

Herr *Aspelin*: Då Saltpeter-fondens uppkomst och tillstånd icke torde vara af alla kände, tar jag mig friheten upplysa, att, enligt Kongl. Förordningen den 26 Oktober 1801, har Saltpeter-gärden börjat utgöras 1805; att den till 1809 års slut ingått bland Stats-verkets öfrige inkomster, samt de för Saltpeter-näringen erforderlige utgifter under denna tid blifvit af Statsverket bestridde; men att från och med 1810, så väl af den kontant inflytande gärden, som af det på Riks-Staten uppförda anslag för Saltpetertillverkningen, eller 58000 R:dr årligen, blifvit formerad en serskild fond, hvilken, hel och hållen skild från Stats-verket, bestridt alla Saltpeter-utgifterne; att fondens tillgångar, dels kontanter och dels utestående fordringar, för närvarande utgöra tillsammans 683,102 R:dr 10 sk.; samt att den årliga saltpeter-gärden, efter fastställdt lösnings-pris, uppgår till 209,000 R:dr, men fondens årliga behof endast till 180000 R:dr. — Häraf lärer det finnas påtagligt, att användandet af 300,000 R:dr utaf nämnde fond icke min-

skar tillgången så betydligt, att den icke ändock blir fullt tillräcklig för de dermed gemenskap egande behof. — I afseende åter på Norriges deltagande uti kostnaden för H. K. H. Kronprinsens resa och biläger, har Stats-Utskottet ansett det Riket i alla fall ej kunna belastas med deltagande i annat än rese-kostnaden, emedan de Kongl. Personernes möjligen blifvande vistande derstädes torde fordra serskilde utgifter, till ett passande Etablissement för sådant ändamål.

Herr *Egge*: Om, utan förnärmande af andras rätt, de ifrågavarande summorna skulle kunna tagas utaf Saltpeter-fonden och Riksgälds-Kontorets medel, tror jag det vara lämpligast, att dessa summor användas till nedsättning i Bevillningen, och är öfvertygad, att en gärd för det behof, hvartill anslag nu bör göras, skall vid sådant förhållande desto lättare utgå.

Herr *Prytz* förenade sig med Herr Bagge, och yrkade återremiss.

Herr *Linström*, *Jak.*: På sätt mitt serskilta yttrande till Utskottets Protokoll utvisar, har jag tillstyrkt, att ena hälften af den ifrågavarande kostnaden skulle utgå genom en gärd till 3 sk. årligen på hvarje mantals-skrifven person, hvarigenom summan kunde inflyta på 3 års tid. Jag har trott en sådan utväg lämplig derför, att glädjen öfver den lyckliga händelse, som ger anledning till denna utgift, är allmän ifrån Palatset till kojan, och att således hvarje undersåte, både hög och låg, borde beredas tillfälle att äfven på detta sätt uttrycka sin glädjebetygelse. Den andra hälften åter har jag ansett kunna anvisas på de 467,000 R:dr, hvilka, utgörande åter-

stoden af öfverskottet och besparingarne till 1815 års slut, ännu finnas å 3:dje Hufvud-titeln uppförde till Kongl. Maj:ts Nådiga disposition.

Herr *Hambreus*: Då flere Stats-Utskottets Ledamöter nu upplyst, att genom det en del af Saltpetter-fonden användes till ifrågavarande behof, likväl icke Saltpetter-näringen betages det understöd, som för densamma är nödigt, och hvilket jag anser högst angeläget att bibehålla, finner jag för min del icke något hinder att tillstyrka bifall till Utskottets Betänkande. Hvar och en bland oss känner, att Rikets alla invånare dela en lika vördnad och kärlek för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen; och dessa tänkesätt kunna icke förändras genom underlåtande af en speciel gärd till bestridande af de oftanämnde utgifterne. Skulle likväl gärd komma att ega rum, anser jag alldeles olämpligt, att den utgår såsom Kapitations-afgift, och finner snarare 2:dra Artikeln i Bevillnings-stadgan böra tagas till grund, i händelse den bibehålles sådan den nu är gällande.

Med Herr Hambreus förenade sig Herr *Palm*.

Herr *Ekelund*: Stats-Utskottets Pluralitet har varit af den tanka, att hellre använda någon del af Saltpetter-fonden och af Riksgälds-Kontorets medel, än tillstyrka ökade afgifter för Rikets invånare, under hvilken benämning som helst; och denna tanka har jag äfven delat. Våra Kommittenter vänta sig säkerligen, om icke nedsättning i Bevillningen, åtminstone icke någon förökning deraf; men det sednare skulle likväl inträffa genom en serskild gärd. Hvad

Norrige angår, tror jag, lika med Utskottet, att om, på sätt Betänkandet innehåller, en underdånig framställning till Kongl. Maj:t göres i detta afseende, och Kongl. Maj:t i Nåder täckes lemna nästa Stor-Thing deraf del, Norrska Nationen icke lärer underlåta, att med den Svenska täfla i bidrag till kostnaden, hvilket bidrag dock, såsom Herr Aspelin rätteligen anmärkt, icke kan sträcka sig längre än till utgifterne för Deras Kongl. Högheters Resor.

Herr *Ståhle*: Då ifrågavarande bidrag uttrycker Svenska folkets kärlek och tillgifvenhet för sitt Konungahus, anser jag mig, med kännedom att invånarne i min hemort dela dem lika med alla öfriga, böra offentligen förklara, att jag gillar Stats-Utskottets Betänkande. Jag tror det ej vara oss värdigt, att föreslå åt Norrska folket till hvad belopp det bör deltaga uti detta bidrag; utan må det, i min tanka, vara dem öppet, att yttra sin kärlek och glädje hurusom helst de finna för godt.

Herr *Ullberg*: Flere värde talare hafva redan tillräckligen motiverat Utskottets Betänkande. Jag vill blott tillägga, att en Bröllops-gärd här i landet af ålder varit ansedd ej blott såsom ett penninge-bidrag för kostnaderne, utan ock såsom ett vedermäle af folkets glädje öfver de händelser, som föranledt densamma. — Att, hvad fördelningen af bidraget angår, assignera någon del på ett grannfolk, hvilket vi en gång erkänt vara lika sjelfständigt med oss, anser jag alldeles olämpligt. — Beträffande åter utvägen att åstadkomma bidraget, tillstår jag, att en gärd skulle förefalla mig ganska motbjudan-

dande. Vi hade under sistledne Riksdag tvänne Kongl. Begrafningar och en Kröning, till hvilka utgifterne bestredos af öfverskott på Statsmedlen, utan all gärd, och jag hemställer huru välkomne vi då hade varit hos våre Kommittenter, i händelse desse kostnader blifvit uttaxerade och Bevillningen såmedelst ökad. Saltpetter-fonden är Nationens tillhörighet, likasom andra allmänna Fonder; och jag inser icke hvarför ej denna Fond skulle nu kunna användas till behof, likartade med dem, hvartill man vid förra Riksdagen begagnat öfverskotts-medlen. Vi känna för öfrigt, huru mycken svårighet mött Ständernes Revisorer, att få granska förvaltningen af nämnde Fond; men en sådan granskning-rätt är nu mera af Kongl. Maj:t i Nåder medgifven; och, när således Fonden står under Ständernes disposition, samt, utan hinder för Saltpetter-näringens fortkomst, lemnar tillgångar användbare för andra behof, finner jag icke något hinder emot bifall till Stats-Utskottets Betänkande, hvilket jag alltså tillstyrker.

Häruti instämde Herrar *Lundgren*, *Cronius*, *Langenberg*, *Danielson*, *Norström*, *Lindström*, *Michael*, och *Beckman*.

Herr *Leffler*: Då jag förenat mig med Hr Santesson om en gärd, har det skett under förutsättning, att Bevillningen i stället kunde nedsättas genom de öfverskott, Saltpetter-fonden och Riksgälds-Kontorets tillgånger lemna. Skulle åter en sådan gärd utan nedsättning i Bevillningen ega rum, då skulle jag finna den högst olämplig, emedan Nationen ändock får vidkännas skatter nog.

Herr *Santesson*: Med anledning af de fle-

re om Saltpetter-fonden nu lemnade upplysningar, får jag erinra, det min serskilta tanka emot denna Fonds användande till ifrågavarande behof stödt sig på den grund, att nämnde Fond dymedelst frånryckes det ändamål, hvarför den tillkommit, eller Saltpetter-näringens upphjelpande. Ständerne hafva ännu ej besvarat Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om nedsättning i Saltpetter-gärden; och det är således ännu obestämdt om denna gärd kan nedsättas, utan att fonden hel och hållen besparas; men i allt fall är det ganska osäkert huruvida Saltpetter-fonden, i händelse 300,000 R:dr tagas derifrån, kan uppfylla sitt ändamål, hvilket är, icke blott att inköpa det årliga Saltpetter-behofvet, utan ock att godtgöra tillverkarne för sin öfver-produktion. Dessutom tror jag det vara emot princip, att på detta sätt hushålla med samlade fonders öfverskott. Jag anser dem snarare böra anvisas, att verka till minskning i skatterne. Om en serskild afgift eller Bröllops gärd fastställes, vet Nationen, att den utgifves för den gången. Deremot är Bevillningen, som eljest icke kan minskas, mera varaktig. I en gärd ligger äfven ett värdigare National-uttryck, än i användandet af andra medel; och till och med sjelfva öppenheten af den förra utvägen ökar dess värde. — Lika oriktigt, som att tillgripa Saltpetter-fonden, är det, i min tanka, att använda Riksgälds-Kontorets öfverskjutande tillgångar till främmande föremål. — Hvad det angår, att Begrafnings- och Krönings-kostnaderne vid sitsl. Riksdag bestredos utan gärd, vill jag väl icke inlåta mig i granskning af skälen, som dertill föranledt; men, efter min öf-

vertygelse, hade äfven dessa kostnader bort genom gärd utgå. — Jag vill visserligen icke sätta i fråga, att ej Norrige frivilligt lemnar sin andel af Rese- och Bilägers-kostnaden; men, då jag erfarit Hans Maj:t Konungens grannlagenhet att icke till Sveriges Ständer göra Proposition om dessa kostnaders ersättande, tviflar jag ock, att Kongl. Maj:t skulle vilja till Norrska Riket framställa en sådan: och, om Sveriges Ständer anslå hela kostnaden utaf Dess Stats-Medel, har ej Norrska Folket samma anledning att göra anslag till ersättning åt Svenska Staten, som det eljest egt att verkställa det för sin Kron-Prins.

Herr *Ekstrand*: Jag har hört yttras, att Stats-Utskottet ej kunnat bestämma Norriges andel i kostnads-ersättningen. Det är också min tanka; men Sveriges Ständer borde åtminstone hafva kunnat bestämma hvad de sjelfva velat bestå; En sådan bestämmelse saknas emellertid. — Jag har äfven hört nämnas obehaget af en gärd. Detta förefaller mig, som ville man endast kläda utgiften i en annan drägt. Om man vänjer sig, att så förfara, och att alltid för tillfälliga utgifter använda hvilka tillgängliga Fonder, som helst, skall man säkerligen icke få någon brist på Propositioner om anslag, och ej heller på utbetalningar ifrån dylika Fonder.

Herr *Noréus*: När det är gifvet, att Saltpetter-Fondens tillgångar, för att ej öfver höfvan medtagas, icke skulle kunna bidraga till Bevillningens nedsättning med mer än 300,000 R:dr, finner jag så mycket mindre skäl att vägra denna summas användande på det af Stats-Utskottet föreslagna sätt, som just derigenom

förekommes, att Bevillningen, ehuru under annan Titel eller med namn af Bröllops-gärd, ökas med ett alldeles lika belopp; och det medförer då mindre omgång, att direkte använda medlen för det tillfälliga behofvet. Med Herr Santesson delar jag visserligen öfvertygelsen om Kongl. Maj:ts grannlagenhet så i ett som annat fall; men lika säkert hoppas jag, att, om Stats-Utskottets Betänkande bifalles, och Ständerna i kraftiga ordalag anmäla sin underdåniga önskan, Kongl. Maj:t, af en lika omvårdnad för Svenska Folket, som för det Norrska, ej lärer underlåta, att genom Nådig Proposition till Norriges nästa Stor-Thing bereda från detta Riket ett bidrag, som svarar emot Sveriges Ständers väntan.

Herr *Bjuhr*: Min hemort delar glada känslor med alla andra Rikets orter öfver den förestående lyckliga förmälningen, och jag kan ej annat än, med afseende på hvad Herr Aspelin upplyst, tillstyrka Stats-Utskottets Förslag, ehuru, hvad Saltpetter-Fonden angår, jag anser betänkligt, att den allt för nära tillgripes, samt sådant skulle i betydlig mån verka till förlust för min hemort, hvaräst denna näring drifves till vida större höjd än i någon annan.

Herr *Lenning*: Jag har hufvudsakligen lika åsigter med Herr Santesson. När Kongl. Maj:t och Riksens Ständer funnit nyttigt att grundlägga en serskild Fond till uppmuntran för Saltpetter-näringen, är det ganska betänkligt, att draga denna Fond ifrån sin primitiva bestämmelse innan näringen kommit i det skick, att den kan vara oberoende af understöd. Af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om nedsättning i Saltpetter-

gärden vill det för mig synas följa, att inköpet af Saltpetter måste ökas; och det torde vara ovisst huru Fonden dertill förslår, om 300,000 R:dr nu frånryckas till andra föremål. En gärd deremot finner jag icke förnärma någon Samhällets Medlem, då den utgår för ett af tillfälliga händelser uppkommet behof.

Herr *Falkman*: I förmodan, att den redan hållna öfverläggningen föranleder till återremiss, får jag gifva tillkänna, att jag, lika med Herr Santesson, anser det ifrågavarande bidraget från Sverige lämpligen kunna nedsättas till 450,000 R:dr, men deremot tror det böra utgå icke genom gärd, utan af Saltpetter-Fondens disponibla öfverskott.

Herr *Ehinger*: Just för det jag är öfvertygad om Svenska Folkets glädje och känslor öfver den lycka, som tillskyndats Riket, tror jag det ej skola finnas missnöjdt, att med en gärd bidraga till de dermed oundvikligen förenade kostnader. Det är, i min tanka, klokast, att antaga en sådan tillfällig beskattning, och att begagna de tillgängliga öfverskotten till nedsättning i Bevillningen. Hade Ständerne år 1818 användt för detta senare ändamål de medel, som då åtgingo till Begrafnings- och Krönings-Kostnader, så hade de dymedelst sparat nu varande Ständer mödan för samma ändamål.

Herr *Hagander*: Jag kan icke neka, att ordet G ä r d alltid och i många afseenden haft ett obehagligt ljud äfven för mitt öra; och jag kan för min del icke tillstyrka en sådan. En nedsättning i Bevillningen anser jag serdeles vigtig; och jag skall icke underlåta att under Riks-

dagens lopp hafva min uppmärksamhet derät rigtad; men till det målet kommer man, i min tanka, icke om en gärd fastställes. Jag kan således ej annat, än, på de af Herr Ullberg anförda skäl, tillstyrka bifall å Betänkandet.

Flere begärde Proposition.

Herr *Bagge*: Skälet att nu nedsätta anslaget till 450,000 R:dr är desto större, som Ständerna derigenom hafva sig öppet att framdeles bevilja nytt anslag för återstoden och efterskänka Norriges andel, om det skulle finnas ej vilja densamma utgifva.

Herr *Ekstrand*: De ändamålen, Bevillningens nedsättande och gärdens undvikande, kunna ej begge vinnas genom det Saltpetter-Fonden tillitas; och valet emellan dem är hos mig icke tvifelaktigt, emedan Bevillningen, en gång nedsatt, ej så lätt kan förökas, men gärden deremot endast varar en kort bestämd tid.

Herr *Ekelund*: Åberopande hvad jag förut anfört, får jag endast, med anledning af Herr Ehingers yttrande, hemställa huru långt man 1818 kunnat sträcka en nedsättning i Bevillningen, och hvad man derigenom vunnit då, i stället, Begrafnings- och Krönings-gärderna kommit att uttaxeras på 5 års tid.

Herr *Ullberg*: De tvifvelsmål, jag hört yttras om behörigheten af Saltpetter-Fondens begagnande vid närvarande tillfälle, gifva mig anledning till den erinran, att, enär nämnde Fond, med det obetydliga anslaget af 58,000 R:dr på Stat, kunnat ifrån 1801 eller på 21 års tid uppbringas till nära 700,000 R:dr, synes det vara utan fara att deraf använda 300,000

R:dr för det stora ändamål, hvarom nu är fråga, och de återstående 400,000 i alla fall blifva tillräckliga för bibehållande och förkofran af en näring, som redan stigit till så stor fullkomlighet. — Man har äfven anmärkt, att en gärd skulte uttrycka någon större Nationalitet; man har dock glömt olägenheterna af den nya uppbörd och redovisning, som deraf blefve en följd, men som lätt knnde undvikas genom antagande af hvaf Stats-Utskottet föreslagit; och jag kan icke finna, att en rad på Debetsedlarne i någon mån bidroge att föröka Rikets Invånares oskrymtade glädje öfver Hans Kongl. Höghet Kron-Prinsens Förmälning. — Skulle, i tidens längd, gärder komma att erfordras för andra behof, då kunde äfven en rad på Debetsedlarne lämpligen tillsättas för Kanaler och serdeles för Götha Kanal, som långt för detta gjort sig deraf förtjent; men jag hemställer hvad fröjd och uppbyggelse denna rad skulle för de Skattdragande medföra. — Jag anhåller emellertid om Proposition till bifall på Betänkandet

Herr *Fornander*: Jag anser mig skyldig, att yttra mina hemmavarande Kommittenters stora och sanna glädje öfver den lycka, som föranledt närvarande öfverläggning. Jag anser likväl bäst ju enklare de kunna uttryckas, äfven hvad sjelfva kostnads-bidraget angår; och Stats-Utskottet har, i min tanka, träffat det på en gång enklaste och lindrigaste sätt, man dertill kan upptäcka. Följaktligen är jemväl min anhållan, att Proposition till bifall å Betänkandet må göras.

Öfverläggningen förklarades slutad; och, sedan

dan Herr *Talmannen* framställt Propositioner, hvar efter annan, först på bifall samt dernäst på återremiss, och desamma, hvar för sig, blifvit besvarade med Ja och Nej samt Votering begärd, företogs en sådan öfver följande, uppsatte, justerade och anslagna Proposition:

"Den, som bifaller Stats-Utskottets Utlåtande N:r 91, om medel till kostnaderna för H. K. H. Kron-Prinsens förestående Förmälning och verkställda Utrikes Resa, lägger Ja:

Det det ej vill, Nej:

Vinner Nej, så återremitteras Utlåtandet med dervid gjorde anmärkningar."

Omröstnings-sedlarne, öppnade och uppsummerade, innehöllo 36 Ja, 15 Nej.

§. 12.

Under handläggning af föregående mål ankom Hans Exellens Hof-Kansleren m. m. Herr Grefve *af Wetterstedt*, och meddelade Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse den 27 sistl. Februari angående Förordningen af den 1 Juni 1819 om sättet huru förfaras skall med sådane personers anhållande och tilltalande, hvilka begå förbrytelser i ett af de förenade Riken Sverige och Norrige samt derefter afvika till det andra.

Hans Exellens utbeledsagades på vanligt sätt: och den Nådiga Skrifvelsen blef nu uppläst samt remitterad till Lag-Utskottet.

§. 13.

Hedervärda *Bonde-Ståndets* nu ankomna Pro-

tokolls-Utdrag af denna dag, innehållande dess bifall till Stats- och Banko-Utskottens Utlåtande N:r 79, men återremiss af Stats-Utskottets N:r 90 och 91, upplästes och lades till Handlingarne.

Herr *Talmannen* gaf tillkänna, att Plenum skulle fortsättas e. m. kl. 6. Och Ståndet åtskiljdes emellertid nu klockan 2.

Eftermiddagen

Kl. 6.

§. 14.

Upplästes Stats- och Banko-Utskottens Utlåtande af den 29 sistl. Mars N:r 94 i anledning af Herr Santessons Memorial om tillämpningen af Riksens Ständers stadgande i afseende på Öfver-Räntan å förfallna Lån i de förra Filial-Diskonterne och yrkad rätt för Gäldenärerne att återfå hvad de i öfverränta skola för mycket utbetalt.

Lades på Bordet.

§. 15.

Föredrogos allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkanden:

N:r 24. af den 24 Mars öfver väckt Motion angående den äfventyrliga hastigheten vid de så kallade Kungs-skjutserne:

N:r 25. af den 26 Mars i frågan om sättet till utgörande af den till Upsala Akademi anslagna samt annan Kronotionde-Spannmål, som ännu icke genom Tionde-sättningar blifvit till beloppet bestämd:

N:r 26. af samma dag rörande serskilte Markegångars bestämmande för Öfre och Nedre Dalarne.

Lades på Bordet.

§. 16.

Protokollet för den 7 dennes justerades.

§. 17.

Stats-Utskottets den 7 dennes §. 13. på bordet lagda Betänkande N:r 87. i anledning af väckt fråga om Allmogens ersättning för anskaffade kläder till Varierings-Manskapet, föredrogs å nyo och bifölls.

§. 18.

Å nyo föredrogs Stats-Utskottets sedan den 7 dennes §. 13. på bordet hvilande Betänkande, N:r 88 i frågan om ökadt anslag å Stat för Kongl. Biblioteket.

Herr *Hagander.* "Då jag nu tager mig friheten erinra, att det så kallade Kongl. Biblioteket är Statens och ingen annans tillhörighet, ehuru benämningen är origtig; kan jag icke eller dölja min förundran deröfver, att så föga uppmärksamhet blifvit lemnad åt en inrättning, som förvarar Nationens litterära skatter, och att ett obetydligt anslag till deras förökande eller allmängörande icke vunnit bifall. Uti alla Län-

der, der man satt något värde på Vetenskapernas lif och tillväxt, har man ock med ädel frikostighet behandlat dylika inrättningar, emedan de äro vigtiga medel för den allmänna bildningens fortgång. Vid betraktande af det obetydliga belopp, som utgör anslaget för Böckers inköp, och af den omständigheten, att intet anslag lärer finnas för utgifvandet af flera vigtiga arbeten, hvaribland exempelvis må nämnas de af Herr Rosenblad uppgifna Landskaps-Lagarne; lärer en hvar af Högtärade Ståndets Ledamöter med mig instämma uti den önskan, att Stats-Utskottets utlåtande måtte återremitteras till den närmare pröfning och till det behjertande, som ärendets vigt kräfver."

Häruti förenade sig Herr *Bagge*.

Herr *Egge*: Jemte det jag äfven instämmer med Herr Hagander, får jag tillägga, att, då Kongl. Bibliotekets nu varande tillgångar icke medgifva införskrifning af böcker, ens i Stats-Hushållnings-Vetenskapen, hvaraf Nationen dock årligen har behof, än mindre uti andra ämnen, anser jag den hushållning, Stats-Utskottet genom sitt nu föredragna Betänkande ådagalagt, vara drifven allt för långt; och jag tillstyrker således återremiss.

Herr *Santesson* med *flere* instämde i anhållan om återremiss.

Herr *Linström*, *Jakob*: För min del tror jag det vara utan allt ändamål, att saken återremitteras. Utskottet har ansett denna fråga rätteligen böra genom vederbörligt Embets-Verk, som kan vitsorda behofvet, väckas hos Kongl. Maj:t

samt derifrån öfverlemnas till Ständerne: och jag beklagar Statens tillgångar, om Ständerne skulle göra afseende på alla enskilta Motioner i dylika ämnen.

Herr *Hagander*: Jag har funnit, att i fråga om flera Hundra Tusen Riksdaler, man ej varit så nogräknad i hushålls-principen; och jag vet icke hvarför nu, då frågan blott angår ett eller annat Tusen Riksdaler, och det för en inrättning, som länder Staten till ära och nytta, en större hushållning skall ega rum.

Herr *Noréus*: Jag har visserligen deltagit i Stats-Utskottets Utlåtande: men jag kan icke neka, att jag måste göra afseende på de skäl, Hr Hagander och flere Ledamöter nu anfört, samt önskar, att ändamålet, eller ett ökadt anslag för Kongl. Biblioteket, må kunna vinnas. Jag vill således icke bestrida, att Målet återremitteras.

Herr *Huldberg*: Med den fulla öfvertygelse, att de 1000 R:dr, som för Kongl. Biblioteket nu äro på Stat anviste, alldeles icke förslå, då fråga är om införskrifning af Utländska Böcker, hvilket hvar och en lärer känna, som något litet dermed befattat sig, tillstyrker jag äfven återremiss.

Herr *Ehinger*: Jag anser ett National-Bibliotek vara en Depot för frukten af tidehvarfvets upplysning. Om vårt skall kunna uppfylla denna bestämmelse, bör det ock förses med nödiga medel; i följd häraf förenar jag mig med dem, som begärt Målets återremitterande.

Herr *Talmannens* Proposition om återremiss besvarades med J a, blandadt med något N e j; men Votering begärdes icke.

§. 19.

Stats-Utskottets Utlåtande N:r 89 om en Militär-Lärares anställande vid Upsala Akademi föredrogs å nyo.

Herr *Bagge*: Lika med Stats-Utskottet inser jag väl, att lön på Rikets Stat för en sådan Lärare ej kan anslås; men, då Upsala Kongl. Akademi har en betydlig fond till aflöning för Lärare-Staten derstädes, tror jag Riksens Ständer böra hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om Dess nådiga åtgärd till anställande af Militär-Lärare vid nämnde Akademi, och jag hemställer derför om icke, med bifall till Stats-Utskottets Utlåtande, det må remitteras till Ekonomi-Utskottet, att bereda förslag till en sådan underdånig önskans framförande.

Herr *Lenning*: Jag tror icke Ekonomi-Utskottet kunna taga befattning med en så beskaffad sak, som angår tillsättande af en ny Tjenst.

Utlåtandet blef, på Herr *Talmannens* proposition, bifallet.

§. 20.

Stats-Utskottets Utlåtande N:r 93, i anledning af Motion om anstånd med inbetalningen af innevarande års Bevillning, föredrogs åter och bifölls.

§. 21.

Föredrogos å nyo och upplästes Lag-Utskottets den 7:de dennes §. 14. på bordet lagda Betänkanden:

N:r 14, i väckt fråga om Domares skiljande

från befattning med värdering å Fastighet, som pantevis lagfares:

N:r 16, i frågan om befrielse för Parter från skyldigheten att genom ombud ingifva och till kommunikation uttaga sine skrifter och besvär:

N:r 19, om Afvittrings-bevis för efterlefvande Maka i händelse af nytt giftermål:

N:r 20, öfver en hemställan om tjenlige Författningars vidtagande emot allmänna förbrytare.

Biföllos.

§. 22.

Å nyo föredrogos och upplästes Lag-Utskottets 2:ne Memorial:

N:r 15, med återlemnande till Bonde-Ståndet af en derifrån remitterad motion om afskaffande af plikten för den, som icke vid andra Uppbördsmötet sig infinner och anmäler sin oförmögenhet att utskylderne erlägga:

N:r 18, med återlemnande till Preste-Ståndet af en derifrån remitterad motion om nedsättning af terminen för Civile Embetsmäns afsked med rätt att bibehålla lön.

Och, emedan Hedervärda Bonde-Ståndet samt Högvördiga Preste-Ståndet, enligt ankomna Protokolls-Utdrag af den 25 sistl. Mars, redan remitterat nyssnämnde Motioner till andra Utskott, fann Borgare Ståndet Lag-Utskottets nyssberörda 2:ne Memorial endast böra läggas till Handlingarne

§. 23.

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets den 7 dennes §. 14. på bordet lagda Betänkan-

de N:r 14, om Lumpsamling för Pappersbruken, föredrogs nu å nyo och upplästes.

Herr *Lenning* uppläste ett så lydande Anförande: "Vid Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Betänkande angående Lumpsamlingen inom Riket, utbeder jag mig Vällofl. Ståndets tillåtelse, att få göra några anmärkningar, tjenande till denna frågas närmare utredande.

"Utskottet har antagit, att Lumpsamlingen genom utsände samlare orsakar allmogen flere olägenheter, att de nu gällande Författningar ovilkorligen förbinda hvarje Hushåll att lefverera en viss quantité lumpor, och att denna skyldighet i flera afseenden bör anses som ingrepp i egande rätten: att 1738 års taxa ännu är gällande Lumpsäljande och Lumpsamlare emellan: att Lumpsamlingen vida bättre uppmuntras, om den ordning, som för densamma är utstakad, alldeles upphäfves; samt ytterst, att forslandet ifrån en Socken till en annan skall på lefverantens besörjande ankommit, som nu mera bör förändras.

"Derefter andrager Utskottet, att Kongl. Maj:ts Nådiga Cirkulär af den 14 Decemb. 1819 icke innefattar åtgärder, som, emot de af några få, öfverklagade olägenheter, göra tillfyllest, utan föreslår åtskilliga uti 7 punkter sammanfogade förbättrings-medel.

"Jag är icke Pappers-tillverkare, men jag anser mig ovilkorligen skyldig att vid detta tillfälle använda de upplysningar flere betydlige Pappersbruks-egare öfver ämnet mig tillbringat; och jag bekänner, att om de anmälte olägenheterne vore följder af brister uti författningarnes föreskrifter, skulle jag vara den förste, som med

Utskottet instämde uti deras förändringar; men nu, då desse antingen i sjelfva tillvarelsen äro missbruk, eller ock ogrundade eller skefva, måste de som sådane betraktas.

"Ingen enda Kongl. Förordning bjuder att ett visst qvantum lumpor skall lefvereras, icke eller att de klutar, som till andra behof äro tjenlige och användbare, skola afstås, och ännu mindre att lefveranterne med lumpornas forslande kunna besväras.

"Taxan uti 1738 års Kongl. Förordning har på många år så mycket mindre varit användbar, som Brukens utskickade i det minsta nu betala så många skillingar för hvarje L#, som Taxan utsätter runstycken, således 12 gånger så mycket som 1738, och ofta betydligen derutöfver.

"Den mening, att lumptillgången för Bruken utan anställde ordentlige samlare kan uppfylla ändamålet, måste sakna allt bifall så länge alla hittills använda kraftiga medel icke förmått understödja den.

"Om det vore brukligt och tillåtet, att hos Rikets Ständer dokumentera sig, så skulle jag med ej mindre de Kongl. Författningarne styrka ogrunden af klagomålen, än äfven med Bankens Pappersbruks och fleres af trycket utgångna å Predikstolarne kungjorda Taxor, visa, att ett L# lump, som uti 1738 års Förordning är utsatt till 1 Dal. 16 öre Kopp:mynt, blifvit till lefveranter betalt med till och med 5 R:dr.

"Utskottet nämner ingrepp i egande rätten. Huru många Polis-författningar kunna icke på samma grunder ditföras? Borde icke Lagens användande emot lättingen och hataren af arbete

och förtjenst, då äfven få namn af ett lika ingrepp emot hans fria val?

"Den åsidolagda, ej mera gagnbara trasan, har långt för detta ganska rättvisligen intagit plats lika med all annan fri handel, att genom fleres behofver gälla allt hvad den kan, hvilket ej inträffade om Pappersbrukens täflan genom inskränkningar upphörde.

"Ogerna vill jag beskylla Svenska Nationen för oaktsamhet i hushålls-grenar, som synas gifva liten vinst; men om de Tyska Staternes Invånare hushållade så illa med sine utslitne klutar, som man gör hos oss, så skulle deras Pappersbruk sakna egna behofver, då nu deremot både England, Holland och Sverige derifrån reqvirera och erhålla betydliga lumppartier. Ehuru mycket fattigt folk, i de större Städerne i synnerhet, genom sammanplockning på sjelfva sopbackarne bereda sig daglig förtjenst, så befinnes likväl i större och mindre hus en misshushållning uti underlåtet tillvaratagande af dessa nyttiga rudimaterier, vara ifrån äldre tider troget bibehållen. Men hvad som än mer styrker riktigheten af denna sats, är, att Pappersbruken under hårda missvext-år erhålla betydligt större lumpqvantiteter genom sine utsände samlare, än i goda år.

"Pappersbruken, som för närvarande utgöra ett antal af några och femtio, och deribland flera som med kostsamhet anlagde, med dyrbara machinerier inrättade och med patriotisk drift skötte, hafva genom Finlands förlust och der existerande förbud emot lumpors utförsel fått vidkännas en inskränkning i sine tillverkningar af icke mindre

menlig inflytelse genom utländska papperssorters nödigblefna förökade införskrifning, än för dem sjelfva. Tillägger man ännu, att det föraktliga lumplasset forslades fordom efter 2 sk. milen efter en häst, och nu efter 12 à 16 sk. Banko, och att det ej sällan igenom landets ogenomskurna områden framtågar 60 till 70 mil, så lärer detta förhållande icke böra sakna medborgares beredvillighet att genom verksamma åtgärder understödja, men icke förstöra deras nit, som segrat öfver den myckna ovilja, som oförståndet och ett illa beräknadt högmod försvårat.

"Att jag under framställningen af detta ämne råkat ut för en tålamodet pröfvande vidlyftighet, är väl till någon del min skuld, men ämnet förtjenar i sanning, som väl behandladt ännu vidrörande af Utskottets projekt i flera dess delar, hvaraf den, att Herrar Landshöfdingar, som äro i tillfälle att icke meddela samlingspass åt andre eller flere personer, än välfräjdade med prestbetyg försedde och för en oklanderlig lefnad kände, helst ofärdige och till gröfre arbeten oanvändbara personer, ingår i hvarje aktningsvärd Bruks-egares önskningar och begär; andre personer uppfylla lika illa sin förrättning i denna del, som uti andra, och enär det redan omnämnde vår Allernådigste Konungs Cirkulär till samtlige Hrr Landshöfdingar af d. 14 Dec. 1819 på det fullkomligaste sätt föreskrifver hvad iakttagas bör till undvikande af Allmogens betungande, så är nästan omöjligt att inse någon ytterligare förbättring, än att Husmödrars beredvillighet till lumpors förvarande vore att önska.

"Med vördsamt erkännande af Utskottets o-

uttröttliga bemödande, att under mångfalldiga flerartade göromål lemna hvarje omständighet den mest uppmärksamma granskning, vill jag icke yrka återremiss, men jag skulle anse mina anmärkningar hafva lyckligen blifvit uppställda, om det Högtärade Ståndet för sin del ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet tillstyrka, att de redan af Kongl. Maj:t i detta ämne vidtagne Nådiga åtgärder, endast med upphäfvande af vitesförbud och nu gällande Taxa för underlåten Lumplefverering, som mig vetterligen dock aldrig blifvit utkräfdt, kunde oförändrade få visa sine verkningar, om hvilka Pappersbruks-egarne hysa de mest tillfredsställande förhoppningar."

Herr *Westin*: Det hörer till tidens anda att förkasta hvad i äldre författningar af välmening och patriotism blifvit stadgadt. — Så förhåller det sig äfven med lumpsamlings-frågan, på sätt det nu föredragna Betänkande utvisar. Man synes åtnöja sig med den föreställningen, att Pappers-Bruken nog kunna få sitt lump-behof från Utrikes ort, och, hvarom icke, att vi derifrån åtminstone skola erhålla det Papper, vi behöfva; jag kan för min del icke gilla dessa tänkesätt. Jag tror det vara af vigt, att åtgärder vidtagas, hvarigenom lumpsamlingen uppmuntras samt Pappers-bruken sättas i tillfälle att inom landet kunna påräkna tillgång på dess för tillverkningen oumbärliga ämnen; och man känner huru likgiltigt sådana ämnen i i våra hushåll, större och mindre, bättre och sämre, nu behandlas. Tryck-pressen behöfver papper i stor mängd; och, om vi icke vilja betaga den i Grundlagen medgifna och erkändt nyttiga Tryck-friheten all verkan, måste vi om-

sorgsfullt vårda dess nödvändiga bihang — Pappers-tillverkningen. För Bankens skull behöfves en sådan vård äfven, om ej Banken skall bringas i förlägenhet för sine funktioner; och jag skulle kunna tillägga en mängd andra Pappersbehof, som likväl hvar och en nogsamt känner. Min tanka är således, att hos Kongl. Maj:t bör göras en underdånig framställning i ämnet, med anhållan, det Kongl. Maj:t i Nåder täcktes låta öfverse hvad för Riket må vara mest nyttigt, samt sedermera i afseende på lumpsamlingen förordna såsom Kongl. Maj:t för godt finner.

Herr *Hambreus*: Instämmande med Herr Westin om angelägenheten deraf, att lumpsamlingen ej försvåras, vet jag icke hvarför i ett tidehvarf, då man allmänligen älskar frihet, Pappers-Bruks-egares naturliga rättighet att förskaffa sig det nödvändiga ämnet för tillverkningen skulle begränsas genom sådane föreskrifter, som Ekonomi-Utskottet nu föreslagit. För min del tror jag dem böra bibehållas vid denna rättighet, utan andra band, än att till lumpsamlingen begagnas ärlige och välfräjdade personer. Jag anhåller alltså, att målet må återremitteras.

Herr *Hagander*: "Jag kan, för min del, icke godkänna det sätt, hvarpå Ekonomi-Utskottet behandlat frågan. Det är visserligen rigtigt att vites-ansvaret förfaller; men mig synes, att Utskottet, uti dess förslag till ny författning, långt ifrån att göra frågan enkel, som är en hufvudsak i all Lag-stiftning, snarare gjort den mera invecklad än den förut befanns. Jag kan icke eller inse nyttan af ett vidlöftigt stadgande

uti en sak, som i sig sjelf är så enkel och som, efter hvad jag tror, bäst regleras af de enskilde Medborgare, hvilkas interesse derunder beror. Att stifta Lagar för sådana ekonomiska ämnen, hvilka ordna sig sjelfva, utan all lag-bestämmelse, har jag alltid ansett onyttigt och skadligt; onyttigt, emedan det icke leder till något bestämdt mål, och skadligt, emedan folket, som i dessa obetydliga stadganden icke ser något värde, kanske mången gång föraktar dem; och hvilken kan ansvara, att ett slikt förakt icke flyttar sig äfven till de Lagar, som omfatta stora, allmänna intressen? — För min del vågar jag tro, att bestyret med lumpsamling kan helt enkelt öfverlemnas till Pappers-Bruks-egarnes enskilda omsorg; och jag yrkar återremiss."

Herr *Ekelund*: "Att Höglofl. Utskottet tillstyrkt Taxans upphäfvande å lumporna så väl, som skyldigheten att sådana lefverera, var något som jag icke allenast förmodade, utan äfven i förhand vågade påräkna, såsom både billigt och öfverensstämmande med de nu gängsne liberala idéerne. Men af samma skäl hade jag ock väntat ett reciprokt förhållande i anseende till rättigheterne för Pappers-Bruks-Idkarne, att hvar som helst i Riket få genom deras lumpsamlare inköpa lumpor, utan att vara förbundne att inom vissa Län eller uppgifna distrikter verkställa upphandlingen efter föregången skedd anmälan. — Det skulle annars kunna möjligen hända, att härigenom blefve upphandlingen i vissa Län ganska stor, men i andra åter, lika så ringa, hvarigenom hvarken köpare eller säljare i allmänhet skulle blifva serdeles belåtne. — Jag tror alltså,

att lumpsamlare, som försedde med behörigt Pass, och vid hvars utfärdande mera afseende blefve fästadt å Passtagarens goda fräjd, än såsom hittills skett å dess lyten, icke något äfventyras, om en vidsträcktare rese-rättighet en sådan person förunnades. — Det är just den större konkurrensen vid försäljningen af en vara, som mest bidrager att förmå en hvar att söka göra allt användbart, som kan få något värde, det må ock vara af den minsta betydenhet. Jag tror derföre, att både säljare och köpare skola af en slik frihet finna fördelar, och sjelfva Pappers-tillverkningen derigenom blifva mera försäkrad, emedan en fri inländsk täflan ofelbart är landet i allmänhet gagneligt. — Jag anhåller om återremiss."

Herr *Leffler*: "För min del befarar jag, att det icke går an att låta skyldigheten att samla lumpor helt och hållet upphöra. Jag fruktar, att, i den händelsen, ganska få sådana blifva samlade, och att, i följe deraf, priset å dem blifver så högt, att Pappers-Bruken icke kunna med någon räkning köpa dem, utan nödgas att vända sig Utrikes, för att erhålla en vara, hvilken vårdad, finnes tillräcklig i Landet. Följderne häraf inser hvar och en lätteligen; den torde emedlertid blifva värst för det Allmänna, att papperet på det sättet kommer att betydligt stiga i pris. Deremot tror jag, att det alldeles icke bör få ankomma på Bruks-egarne sjelfve att betala hvad de behaga för lumporna, utan att denna betalning bör ske efter varans fulla värde; och hvilket värde borde bestämmas genom en taxa, som årligen från Landshöfdinge-Embetet utginge i Länen. Den person, som emottoge lum-

porna, borde ock ovilkorligen vara förbunden att medhafva samma taxa, och uppvisa den vid betalningen. Hvad för öfrigt ordningen härvid angår, så förmodar jag, att, om Riksens Ständer hos Kongl. Maj:t derom i underdånighet anhålla, lärer K. M. i Nåder låta utfärda en sådan förordning, som i möjligaste måtto lättar hvad i denna del varit förmycket betungande för Allmänheten, och som åstadkommer en sådan ordning och skick vid lumpsamlingen, att de nu öfverklagade olägenheterne deraf upphöra."

Herr *Palm*: Det har ej varit Ekonomi-Utskottets afsigt att hindra lumpsamlingen; men Utskottet har trott Pappers-Fabrikörerne böra, likasom andra köpare, betala hvad varan är värd och de med Säljarne kunna öfverenskomma. En synål och några knappnålar, som nu ofta gifvas för en mark lumpor, synas ej svara emot värdet; och det vore nog hårdt att få plikta för det man ej lefvererar emot en så ringa betalning.

Herr *Huldberg*: Det hittills gällande vitet har varit ett obilligt tyranni; och det förefaller mig, som stadgandet derom i Kongl, Förordningen den 31 Januari 1738 blifvit genomdrifvet af de förste Pappers-Fabrikörerne sjelfve. Jag vet icke huru man kan åläggas att mot viss taxa lemna sin egen utslitna skjorta till Pappers-Fabrikerne, med mera skäl, än att lemna rå-ämnen af Ull och Lin till Klädes- och Linne-Fabrikerne. — Hvad det reglementariska angår, så är, enligt Utskottets förslag, Pappers-tillverkarne icke betaget att låta samla lumpor i hvilket Län inom Riket, som helst; men det är

lump-

lumpsamlarne förbudet att alla kringstryka öfver hela Riket: och ett sådant förbud anser jag ganska gagneligt. Följden deraf för Pappers-Bruksegaren är ingen annan, än att han ej kan begagna samma lumpsamlare, t. ex. i Östergötland, som i Norrland. Jag tillstyrker derför bifall å Betänkandet.

Herr *Bagge*: Med dem, som begärt återremiss, förenar jag mig desto hellre, som Utskottet synes icke hafva tagit i betraktande, att Län finnas, der Pappers-Bruk icke äro inrättade.

Herr *Ekelund*: Jag tror täflan i lump-handeln blifva desto allmännare och varan desto bättre betald om Pappers-Bruks-egarne få låta lumpsamlare kringresa hvaräst som helst. — Om jag såsom Klädes-Fabrikör ville efterskicka Ull längst bort i Riket, är sådant mig icke förbudet. Den frihet, som gäller i det ena fallet, bör äfven gälla i ett annat af lika beskaffenhet. Upphäfves skyldigheten till lumpsamling, så bör åtminstone icke rättigheten till frivillig handel om lumporna inskränkas.

Herr *Huldberg*: I händelse fråga är om återremiss å det hela, har jag ingenting deremot; men vore frågan endast om vitets qvarstående, så skulle jag bestrida all återremiss, emedan man föreslagit vitets upphäfvande just för att förändra till rättighet hvad som nu är skyldighet.

Herr *Montan*: Af diskussionen har jag tyckt mig finna, att anmärkningarne hufvudsakligast angå sättet huru lumporna hädanefter skola upphandlas. I min hemort har för lumpor aldrig erhållits någon betalning af reelt värde. Om,

såsom Herr Lenning nämnt, 5 R:dr Lis:det skulle betalas, vore detta en ganska tillräcklig uppmuntran för att förmå tjenstfolk till lumpors vårdande och hopsamlande: och, ju allmännare täflan i denna lilla handels-gren kan blifva, desto större blir säkerheten om tillgång på varan.

Herr *Linström*, *Jakob*, förenade sig med de Ledamöter, som ansett lumphandeln böra blifva fri.

På Herr *Talmannens* Proposition återremitterades målet till Ekonomi-Utskottet, som skulle af anmärkningarne erhålla del.

Plenum slutades kl. $\frac{1}{2}$ 9 på aftonen.

In Fidem

Clas Arvedson.

Den 14 April.

Plenum kl. 6 e. m.

---

§. 1.

Följande ankomna Protokolls-Utdrag af d. 11 dennes upplästes: Från Höglofl. *Ridd. och Adeln*, inne-

fattande remisser å en motion om förskott till de för H. K. H. Kronprinsens förmälning erforderlige kostnader och å ett anförande om Finansplanen; bifall till Stats-Utskottets Utlåtanden N:r 82 — 85, 87, 89, 92, 93, men| återremiss å samma Utskotts N:r 86, 88 och 91: Från Högv. *Preste-Ståndet*, med bifall till Stats-Utskottets Utlåtanden N:r 70, 71, 72, 74, 75, 76, 83, 91, Banko-Utsk. N:r 4, Lag-Utsk. N:r 11, 12, 13, Ekonomi-Utsk. N:r 12; återremiss å Stats-Utsk. N:r 77 och Ekonomi-Utsk. N:r 13; instämmande i Borgare-Ståndets Beslut med anledning af Konstitutions-Utsk. Memorial N:r 5; och Remiss å Kongl. Majits den 11 dennes ankomne Nådiga Skrifvelse: samt från Hederv. *Bonde-Ståndet*, med bifall till Stats-Utsk. Betänkanden N:r 84, 86 — 89, 92, 93; återremiss å samma Utsk. Utlåtande N:r 83; samt remisser å Högstberörde Nådiga Skrifvelse och å ett anförande om friare Fiske-rättighet.

Lades till Handlingarne.

§. 2.

Uppläste Stats-Utskottets Utlåtanden af den 10 dennes N:r 97 och 98 i anledning af de hos Borgare-Ståndet gjorda anmärkningar vid Utskottets Betänkanden:

1. om sökt anslag till aflöning för Kyrkoherden i Strömstad:

2. om uppförande på allmän bekostnad af en Bro öfver Färje-sundet vid Sigtuna.

Och, emedan nämnda Betänkanden blifvit af de öfriga Riks-Stånden bifallna, lät ock Borgare-Ståndet dervid bero.

§. 3.

Likaledes upplästes Stats-Utskottets inkomna Betänkanden och Utlåtanden i anledning af nedannämnde väckte motioner:

af den 10 dennes:

N:r 102. angående medels anslående till befordrande af Växel-undervisningen:

N:r 103. om användandet af Djekne-penningarne i Hernösands Stift:

N:r 104. om inlösen vid Riksgälds-Kontoret af tolf st. skadade Kredit-sedlar:

af den 12 dennes:

N:r 105. om förskotts anvisning å den summa, Riksens Ständer komma att anslå till kostnadernes godtgörande vid H. K. H. Kronprinsens förestående förmälning och verkställda Utrikes resa:

N:r 106. om inköp, för Stats-verkets räkning, af åtskilliga Trädhus i Götheborg:

N:r 107. i anledning af gjorda anmärkningar vid Utskottets Betänkande angående de så kallade Talmans-Tafflarne:

af den 10 dennes:

N:r 108. om anslag å Stat till inköp af Astronomiska Instrumenter åt Observatorium i Stockholm.

Dessa Betänkanden och Utlåtanden lades på Bordet, utom N:r 107, hvilket Borgare-Ståndet, som förut godkänt förra Betänkandet i samma ämne, fann endast böra läggas till Handlingarne.

§. 4.

Banko-Utskottets Betänkande den 9 dennes

N:r 5 i anledning af några från Bankens Fiskals-Embete väckta frågor om ändring och undantag i åtskilliga Allmänna Lagar och Författningar, för betryggande af Banko-verkets säkerhet, upplästes och lades på Bordet.

§. 5.

Protokollet för den 11 dennes till och med §. 22. justerades.

§. 6.

Högv. *Preste-Ståndet* meddelade, genom nu ankommet Protokolls-Utdrag af denna dag, sitt Beslut att lägga till Handlingarne Stats-Utskottets Utlåtande N:r 105, och Hedervärda *Bonde-Ståndet* likaledes sitt bifall till samma Utlåtande.

Upplästes och lades till Handlingarne.

§. 7.

Å nyo föredrogos nedannämnda den 7 dennes §. §. 13 och 14 på Bordet lagda Betänkanden:

1:o Stats-Utskottets N:r 92 öfver motionen om belöning till Herrar Fullmäktige i Riksgälds-Kontoret för deras möda vid utredningen af förra Filial-Diskonterne:

2:o Ekonomi-Utskottets N:r 16 i anledning af gjord hemställan om Ön Tjörns befrielse från Krono-skjutsning.

Biföllos.

§. 8.

Föredrogs å nyo och upplästes Allmänna

Besvärs- och Ekonomi-Utskottets sedan den 7 dennes §. 14. på bordet hvilande Betänkande N:r 17 angående skyldighet för Postmästare att emot ersättning hålla Postbok med Landtboer.

Herr *Santesson*: Jag kan icke instämma i Utskottets förslag, att Postmästare hädanefter skulle förklaras skyldige att mot ersättning hålla Postbok med alla inom orten boende Landtboer, som vilja sig deraf begagna, samt Postförare åläggas emottaga och å dertill vid Postvägen bestämda ställen aflemna de lösväskor, som dem i sådant hänseende anförtros. För min del skulle jag anse obilligt ålägga Postmästarne att hålla räkning och lemna kredit åt hvem som helst, enär de likväl sjelfve stå i ansvar för den förlust, som dymedelst någon gång kunde inträffa. Hvad lösväskorne angår, vet jag af erfarenhet, att de fördröja Postföringens gång; och det skulle blifva ett nytt hinder för densamma om Postförare bestämdt ålades att dem medtaga.

Herr *Cederborg*: Med Herr Santesson förenar jag mig alldeles. Postmästaren måste redovisa för Postmedlen hvart fjerdedels år, och kan ej alltid påräkna, att Postböckerne lika noggrant liqvideras. Mig är bekant, att åtskillige Postmästare, som kommit på balans, uti sine förklaringar till Öfver Post Direktören åberopat, såsom orsak till balansen, bristande betalning från korrespondenter, med hvilka de hållit bok, och att en sådan bokhållning då ansetts vara deras enskilta sak, hvarför de ock fått skylla sig sjelfva. Ett ovilkorligt åläggande för Postmästare att hålla bok och lemna kredit, anser jag således ganska äfventyrligt; men jag är deremot öfvertygad,

att de gerna frivilligt åtaga sig detta besvär för ordentlige betalare, emedan Postmästarne sjelfve, enligt Instruktion d. 16 Februari 1707, för sådant besvär njuta vedergällning; och någon författning finnes icke, som förmenar Landtboer att begagna sig af denna fördel.

Herr *Hambreus* instämde med Herrar Santesson och Cederborg, samt tillade, att i hans hemort ingen svårighet mött ordentlige korrespondenter, att få den lättnad för sin brefväxling, som Utskottet nu föreslagit.

Herr *Bagge*: Jag finner väl äfven olämpligt ålägga Postmästare, att hålla bok med landtboer, men jag tror ock de sednare böra beredas tillfälle att, utan allt för dryga kostnader, få sina bref expedierade. Det stadgande skulle jag alltså vilja tillstyrka, att hvarje landtbo må ega rättighet vid årets början deponera en summa penningar hos Postmästaren såsom förskott till postporto samt, så långt denna summa vore tillräcklig, och sedermera genom ytterligare tillskott, få sina bref behörigen afskickade, äfvensom att lösväskor måga, emot serskild betalning, af Postbönderne medföras. I anledning häraf yrkar jag återremiss.

Herr *Hagander*: Om jag rätt fattat Utskottets Betänkande, är dess mening icke, att Postmästarne borde åläggas lemna kredit, utan endast, till säkerhet för korrespondenterne, hålla bok öfver de bref, som mot betalning inlemnas; och jag tillstyrker således bifall å Betänkandet.

Herr *Cederborg*: Såsom den enda Postmästare ibland Ståndets Herrar Ledamöter är jag ensam närmast i tillfälle att känna förhållandet med Post-

föringen. Jag vill derför, med anledning af Hr Bagges yttrande, upplysa, att det enligt Öfver-Post-Direktörens stadgande af d. 23 Maj 1808, är Postböndernes ovilkorliga skyldighet att medtaga hvilka väskor som helst; och det har, mig vetterligen, ej heller vägrats om icke betalningen blifvit försummad.

Herr *Huldberg*: Ekonomi-Utskottet har, vid utarbetande af sitt Betänkande, trott motionärens afsigt egentligen hafva varit att förekomma de obilliga kostnader och det präjeri, som landtboer fått vidkännas genom Postmästare och Postförare. Meningen med förslaget är alldeles sådan, som Herr *Hagander* fattat den. Här är icke fråga om Postmästares åläggande att lemna kredit, emedan sådant naturligtvis alltid bör bero af deras fria val, utan blott om deras tillhållande att föra bok med korrespondenterne emot betalning, och mot en skälig betalning, så att allt präjeri afböjes.

Herr *Bagge*: Om, såsom Herr Cederborg nämnt, ett stadgande finnes, hvarigenom det är Postbönderne ålagdt att medtaga lösväskor, så tror jag åtminstone något strängt ansvar böra ega rum för deras vägran att emot betalning fullgöra sin skyldighet.

Herr *Cederborg*: I anledning af hvad Herr Huldberg yttrat om präjeri, får jag förklara, att jag anser det vara otillständigt att i ett Riks-Stånd framkomma med sådana tillvitelser emot en Tjenstemanna-klass i Samhället; om Herr Huldberg eller någon annan har anledning till klagan öfver präjeri, är det honom obetaget att anmäla sig hos Öfver-Post-Direktören, som ej lä-

rer underlåta att befordra rättelse. — Apoteks- och Köpmans-böcker öfver utborgningar föras med afseende på egen vinning; men Postmedlen äro en uppbörd, som Postmästaren skall indrifva och redovisa för Statens räkning. — De förre kunna icke tvingas att lemna kredit; och ett sådant tvång lärer då ännu mindre för de sednare böra ega rum.

Herr *Santesson*: Lösväskorne förorsaka i alla Städer tre till fyra gånger mera uppehåll, än hela posten för öfrigt. Endast några få landtboer vid stora landsvägen draga nytta af dessa väskor; men de längre in i landet boende korrespondenter alldeles ingen. Jag kan således ej annat än afstyrka, att lösväskorne inblandas med den allmänna postföringen.

Herr *Bjuhr*: Jag finner ej af lösväskorne de olägenheter, Herr Santesson omnämnt. De äro högst nödvändiga för landtboerne; och viss tid är i alla fall utsatt för postens expedierande. De landtboer, som bo långt ifrån stora vägen, hafva merendels vid densamma vissa ställen, der de aflemna och hemta sina bref. Jag tillstyrker bifall å Betänkandet.

Herr *Ekelund*: På min ort har jag aldrig hört omtalas någon otillbörlig beskattning af Postmästare, ej heller någon klagan ifrån landtboerne öfver olägenheter i och för deras brefväxling; och att ålägga Postmästare boks och räknings hållande vore, i min tanka, lika obilligt, som att dertill förpligta hvilken annan som helst.

Herr *Huldberg*: Den jemförelse, Herr Cederborg gjort emellan Post- och Apoteks-böcker, haltar i allt annat, än hvad det angår, att den

ena innehåller kredit på bref, likasom den andra kredit på Apoteks-varor. Apotekaren påförer i sin bok betalning efter taxa. Postmästaren deremot har ingen taxa å arfvodet för sitt besvär; och det är ej annat jag vill, än just att en sådan upprättas, skälig och billig, likasom Medicinal-taxan. — Hvad mig angår har jag så mycket mindre anledning till klagan öfver präjeri, som jag ej håller någon postbok.

Herr *Cederborg*: Likasom Apotekaren är bunden vid taxa för Medicinalier, likaså är äfven Postmästaren för Postporto.

Då något mer ej var att anföra, framställde Herr *Talmannen* Proposition om återremiss, hvilken proposition besvarades med Ja.

§. 9.

Ekonomi-Utskottets Memorial N:r 18, med återlemnande till Högv. Preste-Ståndet af tvänne derifrån remitterade anföranden om de förökade afgifterne till Krigsmans-kassorna, föredrogs å nyo, upplästes och lades till handlingarne.

§. 10.

Herr *Cronius* anhöll om 14 dagars ledighet från Riksdagen, i anseende till en förestående angelägen resa, hvilken anhållan bifölls, med vilkor af det Utskotts samtycke, hvaräst Herr Cronius är Ledamot.

Plenum slutades kl. 8 på aftonen.

In Fidem

Clas Arvedson.

Den 17 April.

Plenum kl. 10 f. m.

---

§. 1.

Från Expeditions-Utskottet hade ankommit följande Förslag till Riksens Ständers underdåniga Skrifvelser:

N:r 19. i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om inrättande af ett nytt Fögderi uti Carlstads Län:

N:r 20. angående upphörande af vissa Dagsverken, hitintills af Allmogen uti åtskilliga Socknar och Härader af Malmöhus Län utgjorda till Flyinge och Dahlby Kungsgårdar:

N:r 21. angående den af Calmare Stads Kyrko-Råd gjorde anhållan om medel till verkställande af en å dervarande Dom-Kyrka erforderlig reparation:

N:r 22. rörande tryckning före hvarje Riksdags början af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition angående Stats-Verkets tillstånd och behof:

N:r 23. angående Riksdagens förlängande på en månad:

N:r 24. i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, rörande de uti Hallands Län belägna så kallade Schlegelska Köpe-Godsen:

N:r 25. i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Remiss, angående understöd för uppmuddring af Landskrona Hamn:

N:r 26. i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga

Remiss uppå Provincial-Medici Doktor Kjellmans Besvär öfver Kammar-Collegii Utslag, i en fråga om Testaments-Bevillning:

N:r 27. i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition rörande Löne-forhöjning för BataljonsLäkare efter 8 års tjenstgöring:

N:r 28. i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Remiss om fortfarande till nästa Riksdag af ett årligt Stats-anslag för Fattigvårds-Inrättningen i Carlskrona.

Uppläs:es och godkändes.

§. 2.

Följande Protokolls-Utdrag af den 11 och 14 dennes upplästes: från Höglofl. *Ridd. och Adeln*, med remisser å Kongl. Maj:ts den 11 dennes ankomne Nådiga Skrifvelse samt å 3:ne Memorial angående Närings-friheten, Finansplanen och utdelning af Ridd. och Adelns Protokoll vid Riksdagen 1815 samt 1817—18; instämmande i Borgare-Ståndets Beslut med anledning af Konstitutions-Utskottets Memorial N:r 5; samt återremiss å Ekonomi-Utskottets Betänkande N:r 15: från Högv. *Preste-Ståndet* med bifall till Banko-Utskottets Betänkande N:r 2, jemte dervid bilagda Utlåtanden Litt. a—h, l, m, men återremiss af Bilagorna Litt. i. k.; bifall till Stats-Utskottets N:r 61, 84—87, 89, men återremiss af samma Utskotts N:r 88: och från Hederv. *Bonde-Ståndet* med underrättelse, att Banko-Utskottets Memorial N:r 5 blifvit remitteradt till Lag-Utskottet, samt att Stats-Utskottets Utlåtanden N:r 96, 99 och 101 i anledning af de hos Bonde-Ståndet gjorde anmärk-

ningar vid Betänkandena om Krono-Fogden Assessor Hellbergs ansökning, kostnader för Fångvården i Götheborg och Kaptenen Schoughs ansökning, blifvit lagde till Handlingarne.

Alla dessa Protokolls-Utdrag lades till Borgare-Ståndets Handlingar.

§. 3.

Stats-Utskottets den 7 dennes §. 13. på bordet lagda Utlåtande och Förslag N:r 90 i frågan om aflöningen för Riks-Ståndens och deras Utskotts Sekreterare, Kanslier och Vaktbetjening, föredrogs nu åter, tillika med Hederv. Bonde-Ståndets Protokolls-Utdrag den 11 dennes, innefattande dess återremiss af samma mål, uti hvilken återremiss Med-Stånden blifvit inbjudne att sig förena.

Herr *Ullberg*: Den hushålls-princip, Stats-Utskottet äfven i detta mål ådagalagt, är visserligen i högsta måtto berömvärd; men Betänkandet upplyser icke hvarför aflöningen till Riks-Ståndens Notarier och Kanslister skulle så betydligen nedsättas under hvad de vid sist förflutna Riksdag åtnjutit. Mig synes, att då Herr Landtmarskalken och Herrar Talmän ofelbart ega närmaste kännedom om Kansli-arbetet, har ock deras förslag bort tjena Utskottet till rättesnöre. — Det är bekant, att vid denna Riksdag Motioner till ett ganska stort antal och troligen större än vid den föregående blifvit väckta; och jag drar deraf den slutsats, att arbetet i Stånds-Kanslien är betydligen ökadt. Jag vill alltså, hvad dem angår, för min del tillstyrka åtminstone bifall till Hrr Landtmarskalkens och Talmännens förslag, hvil-

ket, i min tanka, innehåller en billig medelväg emellan de belopp, som vid sista Riksdagen fastställdes, och dem, som Stats-Utskottet nu föreslagit. — I anledning af dessa anmärkningar, begär jag återremiss, men får dervid tillägga, att jag, i afseende på Utskotts-Kanslien, icke finner någon anledning till ändring i Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr *Bagge*: Jag tror det ej vara värdigt Riksens Ständer att hushålla på några skillingar mer eller mindre i Dagtraktamente för sina Tjenstemän, då man känner huru knappt desse för sina ordinära befattningar äro lönte samt huru de ofta få tjena 10 till 20 år innan de hinna till en tarflig bergning; och jag anser denna hushållning desto mindre lämplig, som jag förmärkt, att Stats-Utskottet ej varit lika noggräknadt i fråga om utgifter till 5 à 600,000 R:dr. Jag hemställer derför, och enär göromålen vid denna Riksdag säkerligen äro och blifva större än tillförene, att en lika aflöning, som vid sistförflutne Riksdag, äfven nu må bestämmas för både Ständs- och Utskotts-Kanslien samt Vaktbetjeningen, och att följaktligen målet må återremitteras. Derjemte får jag erinra, att aflöningen för Serskilta Utskottets Kansli, som icke finnes i Förslaget omnämndt, torde kunna i sammanhang med det öfriga fastställas.

Herr *Ekelund*: Redan i Stats-Utskottet har jag yttrat, att jag icke funnit någon anledning till den nedsättning i aflöningen, som blifvit föreslagen. Såsom Herr Ullberg yttrat, äro göromålen icke minskade, utan snarare betydligt ökade i jemnförelse till sistlidne Riksdag; och

af den skyndsamhet, hvarmed de skötas, finner jag, att Kanslibetjeningen är fullt sysselsatt. Då härtill kommer, att priset hvarken på hushyror eller lifsuppehälle fallit sedan sista Riksdag, och att besparingen genom en minskad aflöning är för Staten mindre betydlig, än det för Tjenstemännen är vigtigt att kunna påräkna ett lika belopp som tillförene, tror jag med rättvisa och billighet öfverensstämma, att både Stånds- och Utskotts-Kanslien samt Vaktbetjeningen tilldelas aflöning efter enahanda grunder, som vid Riksdagen 1817—18 blifvit följde, samt förenar mig således i anhållan om återremiss.

Herr *Hambreus*: Så mycket jag än värderar Stats-Utskottets sparsamhet i det hela, lika mycket tror jag ock den förevarande speciella frågan förtjena ett grannlaga behandlingssätt. Man bör, i min tanka, ej jemnföra Stånds- och Utskotts-Kansliens personal med Dagsverks-karlar; utan man bör taga i betänkande, att de bekläda Tjenster i Staten, en del vid de högsta Embetsverk i Riket. Deras skicklighet behöfver således lika litet sättas i fråga, som man är okunnig om deras nit och oförtrutenhet i sina göromål, hvilken af dagliga erfarenheten och expeditionernas skyndsamma gång vitsordas. Jag förenar mig således med Herrar Bagge och Ekelund deruti, att Ständernes Tjenstemän böra vid denna Riksdag få åtnjuta lika aflöning som vid den föregående; och, hvad Vaktmästarne beträffar, anser jag det vara så vida under Ständernes värdighet att för dem göra någon afprutning å hvad de tillförene undfått, som det i allmän-

het är illa uträknadt, att, på sätt ordspråket lyder: "sila mygg och svälja kameler."

Herr *Palm* instämde med Herr Hambreus.

Herr *Hagander*: Jag förenar mig till alla delar med Hrr Bagge, Ekelund och Hambreus, samt hemställer om icke, då Bonde-Ståndet återremitterat frågan med den allmänt yttrade tanka, att aflöningen borde fastställas lika med hvad sistförflutna Riksdag blifvit stadgadt, Borgare-Ståndet, med anledning af Bonde Ståndets inbjudning, må i en lika beskaffad återremiss instämma.

Herr *Huldberg*: Med de flere Ledamöter, hvilka redan talat för fastställande af lika aflöning, som vid sistl. Riksdag, delar jag tänkesätt i denna fråga; och jag anser Utskottens Kansli-betjening lika förtjente af en sådan fördel, som Ståndens. I egenskap af Ledamot uti Ekonomi-Utskottet känner jag den mängd göromål, hvarmed Kansli-betjeningen derstädes är och blifver sysselsatt, och jag kan icke godkänna Stats-Utskottet såsom ensamt behörig Domare öfver sin Betjenings företräde i mängd af göromål och belopp utaf aflöning framföre de öfrige. — Jag yrkar återremiss, med önskan, att både Ståndens och alla Utskottens Tjenstemän och Vaktbetjening måga tilläggas aflöning alldeles i öfverensstämmelse med hvad vid Riksdagen 1817—18 egt rum.

Herr *Eckhoff*: Då redan så många Ledamöter yttrat sin önskan för återremiss, hemställer jag om icke densamma, utan vidare diskussion, må meddelas i likhet med Hedervärda Bonde-Ståndets Beslut.

Herr

Herr *Norström*: Jag är visserligen böjd för nedsättning af Statens utgifter; men jag ville önska, att Stats-Utskottet måtte föreslå den i betydligare fall, än det förevarande. Hvad detta senare angår, är jag af samma tanka med de flere, som redan talat, att nemligen samma grunder för aflöningens beräknande måga följas vid denne, som vid näst föregående Riksdag, i synnerhet då göromålen äro nu vida flera och trägnare.

Herr *Santesson*: Just det sistnämnda skälet ville jag hafva yttrat. Jag var väl icke Ledamot i Borgare-Ståndet vid sista Riksdagen, men deremot vid den nästföregående eller 1815; och jag tror mig i alla fall hafva erfarit, att Kansli-göromålen uti Stånden och deras Utskott nu jagas och fortskyndas mer än vid någon föregående Riksdag, samt nästan mer än man kunnat begära. Jag tillstyrker följaktligen aflöning för Ständernes Tjenstemän och Vaktbetjening alldeles lika med hvad de vid sista Riksdagen åtnjutit.

Med Herr Santesson förenade sig Herr *Leffler*.

Herr *Falkman*: För min del kan jag icke medgifva den beräkningsgrund för Kansli-aflöningen, som Herrar Bagge, Ekelund med flere tillstyrkt, och sådant destomindre, som Ständerne hafva tillfälle, att vid Riksdagens slut bevilja den förhöjning, hvartill göromålens ökade mängd möjligen skulle kunna föranleda. Deremot anser jag Herrar Landtmarskalken och Talmännen hafva gått en billig medelväg; och understöd-

jande deras förslag, anhåller jag, ur det skälet, om återremiss.

Herr *Linström*, *Jakob*: Statens knappa tillgångar göra, på sätt jag flere gånger förut omnämnt, all möjlig hushållning med utgifterna nödvändig. Om den ifrågavarande aflöningen skulle ökas utöfver hvad Stats-Utskottet föreslagit, så kunde den möjligen i sin mån verka till förökning af Bevillningen. Mitt vid Utskottets Utlåtande bifogade serskilta yttrande utvisar, att jag tillstyrkt en ännu större nedsättning, än Stats-Utskottets Pluralitet; och jag vill upplysningsvis hafva nämnt, att Statens besparing genom en sådan ytterligare nedsättning skulle uppgå till icke mindre än 11 à 1200 R:dr i månaden.

Herr *Noréus*: Jag kan icke antaga såsom ett ständigt gällande skäl, att Statens tillgångar äro knappa. Man måste stundom afse, att Staten betalar hvad den bör betala, och att den vedergäller de mödor och besvär, som till dess tjenst användas. Med sådan åsigt, och då jag, lika med Herr Santesson, finner göromålen vid innevarande Riksdag betydligen ökade emot tillförene, samt jag erfarit, att Kansli-göromålen skötas med en stadga, ordning och skyndsamhet, som öfverträffar hvad man kunnat vänta, finner jag icke något skäl till minskning i de aflönings-belopp, som vid sistledne Riksdag fastställdes, och hvilka äfven den tiden ej voro för högt tilltagna. Göromålen exempelvis i Borgare Ståndets Kansli kunna ej med den skyndsamhet, som nu sker, bestridas af den ordinära personal, som derstädes är anställd, utan serskilt biträde

eller en öfverdrifven ansträngning; och behållningen å aflöningen blir då ej större, än mödan förtjenar. Desse Tjenstemän böra, i min tanka, ej jemföras med renskrifvare: ty hos de förre fordras flere egenskaper, än blotta handarbetet. — Jag anhåller således äfven, att Målet återremitteras.

Herr *Ullberg*: Hrr Landtmarskalken och Talmännen anser jag vara de mest behörige Domare i denna sak. — Hvad Utskotts-Kanslien angår, måtte det vara en mindre möda, att, såsom från somliga bland dem, t. ex. Lag- och Ekonomi-Utskotten skett, expediera Betänkanden i tryckta Exemplar, än att, på sätt med expeditioner från Stånds-Kanslien och Stats-Utskottet tillgått, besörja om deras utskrifvande. — För öfrigt får jag tillägga, att, då af Betänkandet inhemtas, att Högv. Preste-Ståndet fått traktamente anslaget för 4 Vaktmästare, äfven Borgare-Ståndet, hvars Ledamöter utgöra ett större antal än Preste-Ståndets, synes behöfva lika många Vaktmästare, som det senare; och, om den uppassning, som hos Preste-Ståndet bestrides af 4, kunde här fullgöras af 3, så skulle det 4:de traktamentet kunna på de 3:ne fördelas.

I Herr Ullbergs sistberörda tillägg förenade sig Herrar *Norström*, *Ekelund* och *Lundman*.

Herr *Bagge*: Den ändring, Stats-Utskottet tillstyrkt i Herrar Landtmarskalkens och Talmännens förslag hvad tiden angår, ifrån hvilken aflöningen för Ståndens Tjenstemän bör beräknas, är desto mindre lämplig, som, i händelse, på sätt Utskottet tillstyrkt, antagningsdagen skulle tjena till grund, det med Riddarhus-Kanslister-

ne, hvilka lära blifvit af Riddarhus-Direktionen antagne i början af sistlidne December månad, således inträffade, att de finge njuta aflöning 5 till 6 veckor före Riksdagens början.

Herrar *Fornander* och *Westin* yttrade sina tankar alldeles i öfverensstämmelse med de flere Herrar Ledamöter, hvilka talat för bestämmande af lika aflöning som vid sistlidne Riksdag; och Herr *Fornander* tillade, att, då Hedervärda Bonde-Ståndet visat den liberalitet, att återremittera Målet med tillkännagifvande af en sådan afsigt, skulle enahanda liberalitet, i Herr Fornanders tanka, jemväl egna de öfriga Riks-Stånden.

Herr *Noréus*: Jag är visserligen öfvertygad, att Hrr Landtmarskalken och Talmännen ega bästa kännedomen om Kansli-betjeningens göromål och huru de uppfyllas; men jag bör likväl erinra, att ärendenas mängd ej varit fullkomligen bekant på den tid, då Hrr Landtmarskalken och Talmännen uppgjort sitt förslag. — Hvad Vaktmästarne angår, förenar jag mig i Hr Ullbergs senaste anförande. — För öfrigt instämmande med Hr Fornander, hemställer jag, om icke, vid återremissen, det må förklaras för Ståndets gemensamma tanka, att aflöningen bör beräknas och utgå efter samma grunder, som vid sistlidne Riksdag.

Herrar *Limnelius* och *Prytz* förenade sig med Hr Noréus; den förstnämnde med anmärkning, att äfven i Bevillnings-Utskottet göromålen vid denna Riksdag äro betydligen ökade.

Herrar *Hjertström* och *Hegardt* yrkade, med anledning af de nu gjorde anmärkningar, återremiss, och erinrade, att jemväl Lag- och E-

konomi-Utskottens Betänkanden, i följd af Ständernes Beslut, hädanefter komma att i skrifna Exemplar insändas till Stånden, hvarigenom således arbetet i dessa Utskott icke blir mindre, än i något annat.

Herr *Lenning*: Jag förenar mig med Pluraliteten af de Ledamöter, hvilka redan yttrat sina tankar, och vill tillägga ett skäl, som jag icke hört någon annan nämna, att nemligen Ständernes Tjenstemän alla äro anställde uti serskilta Embets-Verk samt i den mån, Riksdagsgöromålen blifva trägnare, sakna tillfälle att bestrida sin vanliga tjenstgöring, och måtte derom anlita andra personer, måhända emot betalning. Bland dem, jag närmast känner, äro alla så insigtsfulla och arbetsamma, att jag ej kan tillstyrka någon förknappning å hvad vid sistförflutne Riksdag blifvit deras vederlikar tillslaget.

Häruti instämde Hrr *Danielsson*, *Bjuhr* med *flere*.

På Herr *Talmannens* Proposition blef Målet till Stats-Utskottet återremitteradt.

§. 4.

Å nyo föredrogs Stats- Banko- och Ekonomi Utskottens sedan den 11 dennes §. 4. på bordet hvilande Betänkande i den väckta frågan om bestämmande af allmänna grunder för ett Statshushållnings-system.

Herr *Hagander*: Jag har visserligen icke något att anmärka emot Betänkandet i det hela, men anser i Ständernes underdåniga Skrifvelse uti detta ämne lämpligen kunna tilläggas den önskan, att de grunder för Statshushållnings-syste-

met, som Kongl. Maj:t vid en kommande Riksdag ämnar låta inför Riksens Ständer framlägga, måtte befordras till trycket och spridas bland Allmänheten så tidigt, att den hinner före Riksdagens början derom stadga sina tankar, på det Ständerne således af opinionen måga ega någon ledning för sina åtgärder.

Häruti förenade sig Hrr *Cederborg* och *Ehinger*.

Herr *Lenning*: Då det beror af Kongl. Maj:ts Nådiga godtfinnande huruvida, på sätt Utskotten nu föreslagit, Kongl. Maj:t må täckas låta meddela Ständerne grunderne för det Stats-hushållningssystem, Kongl. Maj:t anser böra följas, tror jag en sådan önskan, som Herr Hagander omnämnt, vara allt för tidig, innan man vet huruvida Kongl. Maj:t i Nåder samtycker till nyssberörde förslag.

Herr *Hagander*: Jag deremot anser ingen önskan för tidig ifrån Folket till sin Konung.

Betänkandet blef på Herr *Talmannens* Proposition af Ståndet bifallet.

§. 5.

Föredrogos å nyo och biföllos Stats-Utskottets d. 14 dennes §. 3. på Bordet lagda Utlåtanden:

N:r 102. i anledning af en motion om medels anslående till befordran af Växel-undervisningen:

N:r 103. om användandet af Djekne-penningarne i Hernösands Stift:

N:r 104. om sökt inlösen vid Riksgälds-Kontoret af 12 st. skadade Kredit-sedlar.

§. 6.

Vid förnyad föredragning af Stats-Utskottets den 12 dennes meddelta Utlåtande N:r 105 om förskotts anvisning å den summa, Riksens Ständer komma att anslå till kostnadernes godtgörande i och för H. K. H. Kronprinsens förestående förmälning och verkställda Utrikes resa, fann Borgare-Ståndet, som redan den 11 dennes §. 11. gillat Utskottets Betänkande i hufvudsaken, deraf följa, att något hinder emot den föreslagna förskotts-anvisningen å Borgare-Ståndets sida icke möter, samt beslöt således, att förstnämnda Utlåtande skulle läggas till Handlingarne.

§. 7.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets Utlåtande N:r 106 öfver en väckt motion om inkop för Stats-verkets räkning af några Trädhus i Götheborg:

Herr *Leffler*: "Då jag i sjelfva hufvudsaken gillar Stats-Utskottets Betänkande, och lätteligen inser svårigheten för Utskottet att tillstyrka något partielt anslag för en sak, som direkte tillhörer 3:dje Hufvud-titeln, skulle jag likväl önskat, att Utsk. hade tillstyrkt Riksens Ständer, att genom en underdånig skrifvelse till Hans Maj:t Konungen anhålla derom, att sådane anstalter måtte blifva vidtagne, som Kongl. Maj:t i Nåder finner mest tjenlige till förebyggande af den hotande skada Herr Treffenberg uti sitt Memorial befarat och omtalat. Då jag noga känner förhållandet i denna del, och vet hvad för högst betydlig egendom, som för Statens räkning

förvaras uti de omtalta förråderna uti Götheborg, samt att denna Egendom lätteligen kunde genom en vådeld inom kort tid nog förvandlas i aska, kan jag icke annat, än anse saken för rätt allvarsam. Jag tror likväl, att de åtgärder Herr Treffenberg föreslagit, komma uti verkställigheten att möta många svårigheter, och att ändamålet med vida mindre kostnad i betydlig mån kunde vinnas, om man i tid vidtager nödiga försigtighetsmått, samt framför allt vore väl försedd med Storm-stegar, Brand-segel och annan Brandredskap."

Herr *Aspelin*: Då det icke tillhörer Staten att besörja Brand-redskaps anskaffande för enskilde Städers behof, tror jag ej heller Hr Lefflers anmärkningar böra föranleda till återremiss.

Herr *Santesson*: I Stats-Utskottet har jag sökt ådagalägga vigten af de ifrågavarande Trädhusens undanrödjande, i anseende till faran för Kronans närbelägna förråd och öfrige publike Byggnader; men jag har dock icke kunnat undgå, att, lika med Utskottet, anse mindre lämpligt, att ifrån Riksens Ständer göra framställning i en sak af denna beskaffenhet; och jag är öfvertygad, det vederbörande Befälhafvare, åtminstone nu föranledd af motionen, icke lärer underlåta, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla förhållandet.

Herr *Linström*, *Jakob*: Utskottet har trott denna fråga böra i administratif väg behandlas och egentligen tillhöra Kongl. Krigs-Collegii åtgärd.

Herr *Cederborg*: Betänkandet angår inköp af Trädhusen; Hr Lefflers yttrande åter Brand-

redskaps anskaffande. Detta sednare innefattar således en serskild ny motion, som icke lärer kunna upptagas.

Herr *Leffler* anmärkte, att han ej föreslagit, det Stats-Utskottet skulle gå i författning om Brand-redskaps anskaffande,

På Herr *Talmannens* Proposition blef Stats-Utskottets Utlåtande bifallet.

§. 8.

Det Förslag till Reglementariska föreskrifter i afseende på Offentlighet vid Borgare-Ståndets Sessioner, hvilket den 7 dennes §. 11 lades på bordet, blef nu å nyo föredraget och uppläst, så lydande:

"Borgare-Ståndet lemnar tillträde åt Svenske Medborgare, att, till det antal, som rummet medgifver, öfvervara dess sammankomster och öfverläggningar, med vilkor af noggrant iakttagande utaf följande föreskrifter:

"§. 1. För att erhålla inträde till Ståndets Sessioner erfordras Polett, ställd på bestämd nummererad plats i Sessions-rummet, och på den persons namn, som Poletten uppvisar.

"§. 2. Med Poletternes utdelning förhålles således, att sedan Ståndet, vid hvarje Riksdag, för Redaktörer af Tidningar utsett vissa platser, hvartill Poletter för längre eller kortare tid, allt efter Ståndets beprövande, dem tillställas; Ståndet förbehållet att på förekommen anledning Poletterne indraga; Så disponeras alla de öfrige platserne för hvarje Sessions-dag på det sätt, att Ståndets Talman dertill utdelar tvänne Poletter och Ståndets Ledamöter, utaf de öfrige, turvis och efter num-

mer inom Ståndet, till utdelning emottaga hvardera en eller flere till de återstående platserne, i förhållande till dessas antal emot Ledamöternes.

"§. 3. Vid Polett-utdelningen iakttages, att så väl Talmannen, som Ledamot af Ståndet böra på hvarje Polett utsätta den persons namn, till hvilken den öfverlemnas och derjemte densamma egenhändigt underteckna.

"§. 4. De blott för en Sessions-dag gällande Inträdes-Poletter aflemnas till den vid ingången placerade Vakt-betjening; men Poletter, gällande för längre tid, böra endast för samma Vakt-betjening uppvisas och af innehafvaren behållas.

"§. 5. Tidnings-Redaktörer, som erhållit Inträdes-poletter, vare berättigade, att under Ståndets Sessioner anteckna de ämnen, hvarom Ståndet öfverlägger, med allt hvad dervid yttras och beslutes. Meddelas underrättelser derom i allmänt tryck, underkasta desse Redaktörer sig, i fall af smädliga, lögnaktiga eller vrängda framställningar, det ansvar, som i 6:te och 12:te Mom. af Tryckfrihets-Förordningens 3:e §. bestämmes.

"§. 6. Åhörare, som bivista Ståndets Sessioner, skola förblifva på de dem anvista platser, icke på något sätt hvarken blanda sig uti öfverläggningarne, eller dem störa, icke heller genom ord eller åthäfvor tillkännagifva bifall eller ogillande af hvad i Ståndet förefaller, samt i allmänhet efterkomma hvad Ståndets Talman, till ordningens bibehållande, åhörarne föreskrifver. Inträffar någon oordning, ege Talmannen, att efter eget beprövande, antingen från Sessionsrummet afvisa endast den felaktige, eller ock för-

ordna, att alla åhörarne för Sessions-dagen böra lemna Ståndets sammanträde. Gröfre förbrytelser emot Ståndet eller någon dess Ledamot behandlas enligt sista Momentet i Regerings Formens 110. §.; och ankommer det i öfrigt på Ståndets godtfinnande, att från tillträde vid dess Sessioner under påstående Riksmöte utesluta den, som en gång blifvit utur Ståndets sammankomst afvisad.

"§. 7. När Proposition till votering anslås, skola åhörarne, innan voterings-sedlarne utdelas, utur Sessions-rummet afträda; och ega de ej att sine platser der återtaga förr, än voteringen blifvit fulländad. Dessutom skall det bero af Ståndet, att, på Proposition af dess Talman eller efter någon Ledamots yttrade önskan, förordna, att åhörarne böra ur Sessions-rummet afträda, utan att motiver för Propositionen eller beslutet behöfva anföras.

"§. 8. Till vederbörandes efterrättelse skola dessa Reglementariska föreskrifter tryckas och tillräckligt antal exemplar deraf anslås på de ställen i Sessions-rummet der åhörarne placeras; samt erinran om föreskrifternes iakttagande, å Inträdes-Poletterne utsättas. Stockholm den 4 April 1823.

Johan Westin. *Th. A. Aspelin.*
M. L. Ekelund. *B. H Santesson.*
H. A. Falkman. *Jean Noréus.*
J. U. Winberg."

Under den härefter företagne öfverläggning gjordes vid förutstående Förslag följande Anmärkningar och Anföranden, nemligen:

Vid Inledningen:

af Herr *Nilsson*: att orden Svenska Meborgare borde förändras till Svenska och Norrska Medborgare, emedan, i händelse icke medlemmar af andra Nationer skulle lemnas inträde, det åtminstone kunde ega rum för Norrmän, enär de lyda under samma Regering, som Svenskar, och de sednare icke vägras tillträde vid de Norrska Stor-thingen; hvilken anmärkning understöddes af Herrar *Limnelius*, *Norström*, *Winberg*, *Ullberg*, *Huldberg* och *Lenning*:

af Herr *Falkman*: att, om utrymmet så tilläte, det visserligen kunde vara billigt, att äfven lemna Norrska undersåter tillträde; men att man, i brist af utrymme, måst inskränka sig till endast Svenske: Hvaruti äfven instämde Herrar *Noréus* och *Santesson*:

Herr *Westin*: Att till Herr Talmannens disposition kunde lemnas ännu en Polett utöfver de 2:ne af Deputerade föreslagne, med rättighet för Herr Talmannen, att, när han så för godt finner, låta Norrmän och främmande af andra Nationer sig deraf begagna:

Vid *2:dra §:n:*

Herr *Lenning*: att uttrycket hvarje Riksdag vore olämpligt, enär det syntes innefatta, att Reglementet skulle nu antagas äfven för framtiden, ehuru, efter Herr Lennings tanka, här blott vore fråga om den nuvarande Riksdagen:

Herr *Ullberg*: att ett visst och lämpligt antal af de Tidnings-Redaktörer, som enligt denna §. skulle kunna undfå platser för längre eller kortare tid, borde bestämmas; t. ex. 4, på det ej alla sådana Redaktörer, hvilka inom Stockholm

troligen utgöra ett antal af icke mindre än 20, måtte kunna hafva anspråk på platser och utträng a andra åhörare:

Herr *Noréus*: att det, enligt förslaget, beror af Ståndet, att vid hvarje Riksdag för Redaktörer utse vissa platser, och således dervid äfven bestämma antalet:

Vid *5:te §:n:*

Herr *Nilsson*: att tillåtelsen för Tidnings-Redaktörer till anteckningar under Sessionerne synes destomera öfverflödig, som hvar och en, hvilken fått inträde, säkerligen sjelf tager sig denna rättighet; och att äfven den öfriga delen af §:n kunde uteslutas, enär ingen lärer tvifla om sin ansvars-skyldighet efter Tryckfrihets-förordningen för hvad han befordrar till trycket, samt ett Reglemente i alla fall icke kan tjena till Lagstiftning:

Vid *6:te §:n:*

Herr *Leffler*: att förbud saknas emot all gemenskap inom Ståndet emellan Ledamöter och åhörare under öfverläggningarne, hvilket likväl, till förekommande af hvarjehanda oskick, skulle vara nödvändigt: — Hvaruti förenade sig Herrar *Eckhoff*, *Santesson*, *Bjuhr* och *Lenning*:

Herr *Falkman*: att, då förslaget innehåller, det åhörarne skola förblifva på sina platser, icke blanda sig uti öfverläggningarne, och icke genom ord eller åthäfvor tillkännagifva bifall eller ogillande af hvad i Ståndet förefaller m. m., syntes häruti redan ligga det stadgande, Herr Leffler önskat:

Herr *Leffler*: att, deräst icke ett tillägg uti nämnda stadgande gjordes och såmedelst alla sam-

tal emellan Ledamöter och åhörare förekommas, skulle, utom andra olägenheter, det äfven blifva svårt att utröna, huruvida det nu i §:n befintliga stadgande efterlefdes:

Herr *Nilsson*: att skyldigheten till stillatigande vore den enda föreskrift, som i denna §. syntes nödvändig, och kunde korteligen uttryckas dermed, att hvarje åhörare, som icke iakttager tystnad, skall af Ståndet utvisas; men att, då de gröfre förbrytelserne emot Ståndet eller dess Ledamöter måste bedömmas icke efter Reglementet, utan efter Grundlagen, denna sednares föreskrifter blefve hvarken mer eller mindre kraftiga, genom det desamma i Reglementet upprepades:

Vid *7:de §:n:*

Herr *Bagge*: att åhörarnes afträdande vid alla voteringar, serdeles uti många obetydliga eller mindre vigtiga frågor, ej syntes af nöden, utan vore det tillräckligt att, sedan Proposition blifvit framställd, det till Ståndets pröfning öfverlemnades, huruvida voteringen borde ske inom lyckta dörrar, och att, om någon Ledamot sådant äskade, åhörarne då finge afträda; hvilken anmärkning understöddes af Herr *Prytz*:

Herr *Eckhoff*: att i England åhörarne vid Parlamentets sammankomster alltid utvisas under voteringar, men, efter deras slut, åter få tillträde, och att förhållandet bör blifva enahanda härstädes:

Herr *Noréus*: Att Deputerade i sitt förslag uti denna del just följt Englands efterdöme och trott det ifrågavarande stadgandet äfven fö-

rekomma all beröring emellan Ledamöter och Åhörare:

Herr *Hjertström*: att, då votering sker i vanlig ordning med slutne sedlar, någon anledning icke vore till åhörarnes utvisande under voteringen; och att ändamålet med offentligheten vid Sessionerne förfelades, om ej Åhörarne finge veta det vigtigaste, eller sjelfva resultatet af voteringen, hvartill likväl deras rättighet syntes icke nog tydligen uttryckt:

Herr *Noréus*: att, då förslaget endast innehåller, det åhörarne böra afträda vid votering och ej ega återtaga sina platser förr än den blifvit fulländad, deraf ingalunda följer, att de icke genast efter voteringen skola få del af Beslutet:

Herr *Linström*, *Jakob*: att, om hos Ståndet någonsin förekomme mål, som behöfde hållas hemliga, kunde åhörarnes utvisande vid voteringar hafva något skäl med sig; men att, enär sådant icke någonsin inträffar, samt åhörarne, om de placerades på Läktare, ej kunde få minsta beröring med Ståndets Ledamöter, någon fara icke syntes för handen, med mindre de förre kunde tillåtas öfvervara äfven voteringarne: Häruti instämde Herr *Ehinger*:

Herrar *Limnelius*, *Norström*, *Westin* och *Nilsson*: lika med Herr Hjertström:

Herrar *Falkman*, *Bjuhr*, *Winberg* och *Ekelund*: lika med Herr Noréus.

Utom hvad sålunda anmärktes och anfördes i afseende på åtskillige §. §. i förslaget till Reglementariske föreskrifter, yttrade sig för öfrigt nedannämnde Herrar Ledamöter:

Herr *Leffler*: "Då frågan först väcktes inom detta Högtärade Stånd om publicitet vid Dess öfverläggningar, yttrade jag min öfvertygelse vara, att densamma vore af Konstitutionel beskaffenhet, emedan den föreslagna publicitén gör en rubbning och förändring uti 58. §. Riksdags-Ordningens föreskrift, der Lagstiftaren icke otydligen åsyftar att förekomma allt hvad som kunde inverka på den fria yttrande rätten, samt ett förhastadt omdöme öfver diskussionerne och enskiltes yttranden innan de blifvit justerade. — Samma öfvertygelse har jag ännu, och tror att frågan hade bordt för alla Ståndden på en gång väckas uti, och behandlas utaf Konstitutions-Utskottet. Men då Högtärade Ståndets pluralitet annorlunda ansett saken; och i följe deraf, ett förslag till Reglemente, öfver hvad vid publicitén iakttagas bör, utaf vissa Herrar Deputerade blifvit uppgjordt och framlemnadt, hemställer jag till Högtärade Ståndets eget upplysta bedömmande, om icke detta förslag, i fall det antages, bör, för att kunna vinna kraft till verkställighet, öfverlemnas till Kongl. Maj:t, för att erhålla Dess Nådiga stadfästelse derå. För min del, anser jag saken så, emedan förslaget innefattar föreskrifter, som skola gälla för andra, än Ståndets egna Ledamöter, och således på sitt sätt kan anses som en lag, emedan förslaget åberopar och tillämpar redan stadgad Lag; och emedan förslaget icke allenast skall gälla för denna, utan äfven för kommande Riksdagar. 87. §. Regerings-formen synes ock härtill gifva anledning, enär Riksens Ständer icke kunna stifta lag, utan gemensamt

samt med Konungen, och uti åberopade §. intet undantag är gjordt för ordningen inom Ståndet. Jag tror således, att ehuru saken icke för öfrigt blifvit behandlad enligt 87. §. föreskrift, bör man dock derå söka Konungens Nådiga stadfästelse."

Herr *Nilsson*: Jag förenar mig med Herr Leffler deruti, att Kongl. Maj:ts Nådiga Stadfästelse på Reglementet bör sökas.

Herr *Eckhoff*: Erkännande med tacksamhet Herrar Deputerades möda till Förslagets upprättande, instämmer jag likväl med Herr Leffler deruti, att detsamma innefattar Lag, hvarå Kongl. Maj:ts Nådiga Sanktion erfordras, samt tror Ståndet icke hafva rättighet att stifta Lagar enskilt. — För öfrigt hade det varit önskligt, att få veta Deputerades tankar hvaräst Åhörarne skola placeras, emedan det är angeläget, att deras platser inrättas skiljde från Ståndets Ledamöters.

Herr *Noréus*: Jag har deltagit i Deputerades arbete, och alla Förslagets punkter instämma med min öfvertygelse. Ingen ny Lagstiftning är af Deputerade föreslagen. Det är öfverlemnadt till Talmannen, att vaka öfver ordningen när åhörarne fått tillträde; och sådant tillhörer honom förut i allmänhet, enligt 45. §. Riksdags-Ordningen. Tryckfrihets-Lagen har endast blifvit åberopad till vederbörandes efterrättelse. Deputerade hafva följaktligen ansett det ankomma på Ståndet enskilt, att upprätta så beskaffade Föreskrifter, som detta Förslag innehåller; och för den tankan eger man stöd af 12. §. Riksdags Ordningen, hvilken förmår, endast att Ståndsordningarne böra vara i öfverensstämmelse med

Grundlagarne författade. 58:de §:n R. O. är tillkommen för det ansvar skull, som en Riksdagsman subjektivt måste ikläda sig för sina yttranden. Ehvad mening en Tidnings-Redaktör eller annan Åhörare än må draga af dessa yttranden, är det likväl icke dennes uppgifter, utan endast Ståndets justerade Protokoll, som bestämmer Riksdagsmannens ansvarighet inför Lagen.

Häruti förenade sig Herrar *Hagander*, *Hegardt*, *Hjertström* och *Limne lus*.

Herr *Ekelund*: Hos Deputerade har jag redan yttrat min tanka, att Reglementet, om det af Ståndet antages, bör underställas Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning; och jag anser sådant desto mera nödvändigt, som saken, hvarom det handlar, är något alldeles nytt och ännu oförsökt här i Landet. — Jag tror den allmänna och enskilda säkerheten inom Ståndet fordra, att Reglementet af Kongl. Maj:t i Nåder sanktioneras; och jag instämmer derom med Herr Leffler. — Hvad det angår, att Deputerade bort yttra sig huru Åhörare skola placeras, får jag erinra, att något uppdrag i den delen icke varit Deputerade gifvet.

Herr *Falkman*: Jag förenar mig med Hr Noréus, och tror icke de Föreskrifter, Ståndet i denna fråga besluter, behöfva underställas Kongl. Maj:t. Då icke Allmänheten utan undantag, men endast de personer, som af Ståndet undfå Poletter, erhålla inträde, kan jag icke betrakta de Reglementariska Föreskrifterne annorlunda, än såsom ett Kontrakt emellan Ståndet och dem, för hvilka inträde beviljas, samt följaktligen såsom angående en Ståndets enskilda Ekonomiska angelägenhet.

Herr *Hambreus*: Då jag i början af Riksdagen, när frågan om offentlighet vid Ståndets sammanträden förehades, icke yttrat mina tankar, får jag nu förklara, det äfven jag anser frågan vara af så ekonomisk beskaffenhet, att Ståndet bör kunna deruti sjelft förordna lika fritt, som angående tryckningen af sina Protokoll. Likväl skulle det, i min tanka, ej vara ur vägen, att underställa Reglementet Kongl. Maj:t, och begära Dess Nådiga Sanktion; dock icke så, att denna Sanktion vore nödvändig för det närvarande, utan endast för framtiden, och att underställningen i alla fall ej borde hindra verkställigheten.

Herr *Arvidson*: Med Herr Noréus förenar jag mig till alla delar, och tror Reglementets öfverlemnande till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning ej böra än ytterligare aflägsna verkställigheten af ett Beslut, som alltid skall hedra Ståndet, och, efter hvad jag hoppas, medföra goda följder.

Herr *Fornander*: Jag hyser ännu samma tanka, som förut, att neml. publicitet af Ståndets öfverläggningar redan är tillräckligen åstadkommen genom tryckningen af dess Protokoll, samt att det för Allmänheten är föga vigtigt om den får kunskap om öfverläggningarne någon dag förr eller sednare; Och Våre Kommittenter hafva i alla fall ej tillfälle att bevista Sammankomsterne och njuta nöjet deraf, ty annat än nöje är det icke. Man bör således, i min tanka, ej underkasta sig olägenheterne af Åhörares inträde för den ovissa äran, som Ståndet derigenom möjligen skulle kunna skörda; och, då de trenne öfriga Riks-Stånden icke antagit en så beskaffad publicitet, synes ej heller opinionen för saken vara

mogen. — Emellertid, och ehuru jag ej lika med Herr Leffler anser de Reglementariske Föreskrifterne kunna hänföras under rubriken af Grundlag eller allmän Lag, utan i den frågan delar Herr Noréi tänkesätt, tror jag det likväl vara vackert och anständigt att underställa demsamma Kongl. Maj:t, som på Sin höga punkt är i tillfälle att se saken från sidor, dem vi, måhända, ej kunna bedömma.

Med Herr Fornander förenade sig Herr *Möller.*

Herr *Noréus*: Enär hufvudsaken, eller att Åhörare skola lemnas tillträde, redan förut är afgjord, och nu endast återstår att bestämma de Reglementariska Föreskrifter och de vilkor, hvarunder inträdet beviljas, anser jag öfverflödigt att inlåta mig i någon vidare utveckling af äran, vigten och nyttan utaf denna publicitet, hvarom jag redan tillförene yttrat mina tankar. Jag inskränker mig således endast till det Reglementariska: Jag åberopar än en gång 12 §. R. O., och får, jemte det jag förenar mig i hvad Herr Falkman yttrat, tillägga, att 1809 års Riddarhus-Ordning öfverlemnades till Kongl. Maj:t icke till fastställelse, utan blott för att allmängöras: att förfarandet väl varit annorlunda med 1818 års Riddarhus-Ordning, hvilken finnes, på Ridderskapets och Adelns underdåniga begäran, af Kongl. Maj:t i Nåder fastställd, men att, ehuru denna sednare således icke kan ändras utan Kongl. Maj:ts Nådiga bifall, detta likväl icke är en följd af Grundlagens bud, eller hindrar de öfriga Stånden att sjelfva antaga sina Stånds-Ordningar. Det skulle ock eljest möjligen medföra flera o-

lägenheter om Ståndet nödgades å hvarje obetydlig förändring söka Kongl. Maj:ts Nådiga Sanktion.

Herr *Linström*, *Jakob*: Jag åberopar äfven Ståndets en gång fattade beslut, och förenar mig för öfrigt med Herr Noréus.

Häruti instämde Herr *Ehinger*.

Herr *Norström*: Herr Noréus har förekommit mig, utom i hvad angår stadfästelsen å Reglementet; hvarom jag hyser den tankan, att, då Kongl. Maj:t i Nåder fastställt Riddarhus-Ordningen, bör ock vår Stånds-Ordning öfverlemnas till Kongl. Maj:ts Nådiga Sanktion.

Herr *Leffler*: "I afseende på sjelfva hufvudfrågan, har jag i förbigående yttrat min öfvertygelse. Hvad angår det Reglemente, som nu är föremålet för öfverläggningarne, så har jag haft äran uppgifva de skäl, hvilka ligga till grund för min förmodan, att detsamma är af den beskaffenhet, att Konungens Nådiga stadfästelse derå erfordras innan det kan sättas i verkställighet. Den anförda 12 §. af Riksdags-Ordningen kan jag icke anse såsom talande emot behofvet af en sådan Konungens Nådiga Stadfästelse; enär uti samma §. endast omnämnas sådane Stånds-Ordningar, som röra Stånden, och icke gälla för främmande Personer."

Herr *Hagander*: Herrar Falkman, Arvidson och Noréus hafva redan yttrat hvad jag ämnat säga; och för mig är det således tillräckligt att förena mig med dem.

Herr *Bjuhr*: Icke heller jag anser Kongl. Maj:ts Nådiga Sanktion af nöden; men skulle jag i denna tanka misstaga mig, så vore det åt-

minstone af vigt. att Ståndet icke genom Sanktion blifver så bundet vid Reglementet, att icke ändringar deruti när som helst kunde ega rum, emedan detta är ett nytt försök, som behöfver någon tids erfarenhet med sig innan man kan bedömma dess verkan.

Herr *Westin*: Efter hvad tvänne värde Ledamöter, Herrar Noréus och Falkman, så grundligt yttrat, skulle det synas öfverflödigt och kanske obehörigt af mig att något tillägga; men, ehuru jag, lika med dem, anser det vara Ståndets ensak om det vill lemna åhörare tillträde, kan jag likväl icke underlåta att hemställa om vi ej, af vördnad och tillgifvenhet för Kongl. Maj:t, böra öfverlemna Reglementet till Dess Nådiga Stadfästelse, hvilket Kongl. Maj:t säkerligen skulle med mycken nåd anse; och vi hade då, i fall händelser inträffade, som föranledde till behof af någon handräckning, Högsta Maktens Beslut att åberopa.

Herr *Winberg*: Ehuru jag från början haft betänkligheter emot den ifrågavarande offentligheten, kan jag dock icke instämma med Herr Fornander eller medgifva, att hufvudsaken, sedan den en gång blifvit afgjord, åter upprifves. I Grundlagarne finnes ingen §., som stadgar, att öfverläggningar hos Riks-Stånden skola hållas inom lyckta dörrar; och jag instämmer till alla delar med de Ledamöter, som ansett de Reglementariska föreskrifterne utgöra en Stånds-ordning och angå en Ståndets enskilta ekonomiska angelägenhet, samt alltså icke tarfva nådig stadfästelse. Om, vid tillämpningen af dessa Föreskrifter, Ståndet då och då funne en eller annan

mer eller mindre betydlig ändring nödvändig, skulle det hafva deremot lagt större band på sig genom en sökt och vunnen Sanktion. — Hvad åter placeringen angår, förenar jag mig med Hr Ekelund.

Herr *Ekelund*: En värd Ledamot har yttrat den fruktan, att en underdånig ansökning om Sanktion å Reglementet skulle fördröja verkställigheten. Jag kan icke dela en sådan fruktan. Tvärtom tror jag dröjsmålet blifva ganska obetydligt; ty, om Kongl. Maj:t finner denna publicitet nyttig och Grundlags-enlig, lärer Kongl. Maj:t i Nåder icke underlåta att genast bevilja Sanktionen. I alla fall tror jag det vara Ståndet värdigt att åtminstone i underdånighet anmäla saken hos Kongl. Maj:t. — För öfrigt får jag förklara, att jag föreställer mig Reglementet vara uppgjordt endast för denna Riksdag, emedan, i min tanka, Ståndets nu varande Ledamöter ej kunna i den delen besluta för de tillkommande; Åtminstone icke utan att Sanktion sökes äfven för framtiden.

Herr *Arvidson*: I anledning af Herrar Lefflers, Fornanders och Ekelunds yttranden utber jag mig få erinra, att Ståndet redan genom sitt första beslut om Offentlighet vid dess sammanträden afgjort, det frågan är ett enskilt Ordnings-mål, att det synes lika litet angeläget att söka Nådig Sanktion på det nu granskade Reglementet, som det vore olämpligt, att besvära Kongl. Maj:t med många andra Ordnings-mål, hvilka inom Ståndet kunde förekomma, t. ex. om Talmans-bordets placering, Bänkarnes byggande, Klädhängares uppsättande med méra dylikt, samt att det Reg-

lemente, som nu antages, naturligtvis bör gälla tills det upphäfves.

Herr *Huldberg*: Lika med Herrar Noréus och Falkman anser jag Reglementet vara ett kontrakt emellan Ståndet och Åhörarne, samt icke behöfva underställas Kongl. Maj:t. Om det skedde, skulle man binda händerne på sig sjelf, och nödgas begära Sanktion på hvarje obetydlig ändring, som vid hvar och en Session kunde finnas af nöden. Det må vara kommande Borgare-Stånd obetaget att ändra eller upphäfva Reglementet efter behag; men det är angeläget, att nu skynda med verkställigheten, då, sedan beslutet om offentligheten fattades, redan $2\frac{1}{2}$ månader förlidit, och det eljest skulle kunna tillvitas Ståndet, att hafva indirekt nekat hvad det direkt beviljat. För min del motser jag med längtan åhörarnes tillträde, och med nyfikenhet den plats, de skola intaga.

Herr *Lundman* förenade sig med Herrar Leffler och Ekelund.

Herr *Santesson*: Då saken första gången förehades var jag af lika tanka med Herr Winberg; men, sedan Ståndet fattat sitt beslut och lemnat mig jemte öfrige Deputerade förtroendet att upprätta förslag till Reglementariska Föreskrifter, har jag i förening med dem sökt fullgöra detta förtroende. Jag instämmer nu hufvudsakligen med Herrar Noréus och Falkman. Jag tror icke en Stånds-Ordning böra gälla blott för en enda Riksdag, utan det är, i min tanka, nog, att den vid en påföljande kan häfvas, om Ståndet så finner för godt. I annat fall skulle anstalten af åhörares tillträde hindras vid början af

hvarje Riksdag genom de öfverläggningar i den frågan, hvilka då, likasom nu, komma att ega rum.

Herr *Ullberg*: Äfven jag instämmer till punkt och pricka med Herrar Noréus och Falkman, samt åberopar, till undvikande af en odräglig vidlyftighet i protokollet, alla de skäl, som nämnde värde Ledamöter anfört. — Det kunde aldrig nog beklagas om, genom sidoblickar åt Konstitutionen, hinder emot verkställighet af den beslutne offentlighets-anstalten skulle läggas vid denna Riksdag, då Ståndet är organiseradt med en sådan Talman och med sådana Ledamöter, som det nu eger; Och en så ofördelaktig sakens utgång vore, i min tanka, ett gäckeri med opinionen.

Herr *Lenning*: Då så lång tid af Riksdagen nu förflutit och det blir Ståndets skyldighet att respektera och verkställa sitt en gång fattade beslut, tillstyrker jag, att Förslaget må återlemnas till Deputerade och dem uppdragas att yttra sig äfven om möjligheten af verkställighet i anseende till utrymme, ändring uti Sessions-rummets inredning, kostnaden dertill m. m., hvarigenom frågan sedermera i sin helhet finge behandlas.

Herr *Arvidson*: Jag bestrider all återremiss just derför, att, då Reglementet nu en gång hunnit uppgöras, alla publicitetens vänner önska verkställighet. Jag hade eljest visserligen haft flere anmärkningar att göra emot förslaget till Reglemente, hvilket jag funnit vida mindre liberalt, än jag trott mig ega anledning att vänta; men jag har innehållit med dessa anmärkningar för att å min sida ej längre fördröja verk-

ställighet; Och jag anhåller således om proposition till bifall å Förslaget.

Herr *Noréus*: Enär många anmärkningar vid förslaget blifvit gjorda, hemställer jag om icke det må återförvisas, på det Deputerade måga tillse om en eller annan ändring kan ega rum.

Herr *Bagge*: Då frågan är af ekonomisk beskaffenhet, och icke behöfver behandlas lika med allmänna Riksdagsmål, tror jag icke någon återremiss vara af nöden, utan föreslår, att Reglementet §. för §. må nu framställas till bifall.

Häruti förenade sig Herrar *Ullberg* och *Hagander*.

Herr *Ekelund*: Jag tror, lika med Herr Arvidson, en återremiss icke leda till målet, utan snarare befordra längre tidsutdrägt, än en underdånig ansökning om Sanktion.

Herr *Huldberg*: Åberopande hvad jag förut erinrat, med tillägg, att egentligen endast tvänne veckor återstå af den i Grundlagen stadgade Riksdagstiden, är jag desto hellre ense med Herr Bagge, som det felaktigaste Reglemente, satt i verkställighet, nu mera vore vida bättre, än det allraförträffligaste, som ej blir verkstäldt.

Herr *Noréus*: Af aktning för de Ledamöter, som gjort anmärkningar vid Förslaget, har jag tillstyrkt återremiss. Det är med tillfridsställelse, som jag i frågan om återremissen finner mig motsagd; och jag frånträder den gerna.

Herr *Ullberg*: En sådan rikedom af sköna tankar i ämnet är redan uttryckt, att man deraf har full ledning för sitt omdöme, och att således någon återremiss icke behöfves.

Herr *Linström*, *Jakob*: I händelse öfver-

läggningen hade angått något Utskotts Betänkande, skulle jag visserligen, med anledning af de gjorda anmärkningarne, hafva tillstyrkt, att Målet återremitterades; men nu, då frågan är Ståndets enskilda och endast varit behandlad af några dess egne Deputerade, finner ej heller jag någon återremiss behöflig. — Beträffande Åhörarnes placering, så kan den, i min tanka, lämpligast ske genom uppbyggande af en Lektare för 20 till 30 personer, utan gemenskap med Ståndets Ledamöter och utan betydlig kostnad.

Herr *Santesson*: Målet kan visserligen nu företagas till afgörande; med jag tror, att tiden dertill skulle mindre upptagas, om Deputerade finge granska anmärkningarne och till nästa Plenum inkomma med förnyadt Utlåtande.

Häruti instämde Herrar *Bjuhr*, *Leffler*, med *flere*.

Herr *Lenning*: Afsigten med min begäran om återremiss har icke varit att fördröja verkställigheten, utan endast att tillika få sättet dertill föreslaget, hvilket troligen skulle fordra en ganska kort tid.

Herr *Arvidson*: Att sluta af den långa tid, Deputerade behöft till upprättande af det nu granskade Förslag, befarar jag, det omarbetningen äfven skulle utdraga nog långt på tiden; och jag förnyar derför min anhållan om Proposition till bifall å Reglementet.

Herr *Talmannen* förklarade sig vilja, till sammanjemkning af de nu yttrade olika meningar, framställa den proposition, att Deputerade kunde anmodas ofördröjligen taga de vid Reglementet gjorda anmärkningar i öfvervägande samt

med sitt yttrande deröfver till nästa Plenum inkomma, på det Reglementet då må slutligen pröfvas; och tillade Herr Talmannen, att, ehuru flera Mål hvilade på bordet, i och för hvilka Ståndet kunde behöfva samlas äfven nu på eftermiddagen, Herr Talmannen likväl ville, för att befordra skyndsamhet med den ytterligare handläggningen af förevarande ärende, föreslå att, i stället, Herrar Deputerade behagade för nyssberörda ändamål då sammanträda.

Efter någon öfverläggning biföll Ståndet allt hvad Herr Talmannen sålunda föreslagit; och Herrar Deputerade öfverenskommo att samlas i Ståndets Sessionsrum kl. 7 eftermiddagen.

§. 9.

Upplästes följande Betänkanden:

Stats-Utskottets af d. 12 dennes:

N:r 109. i anledning af Kassörernes uti Kredit-Sedel-Verkets Små-Sedels-Kassor gjorde ansökning om förhöjning å missräknings penningar:

N:r 110. öfver väckt motion ang. liqviden af Ministern Lagersvärds fordran härrörande från andelar uti Riksgälds-Kontorets fordna lån i Genua:

Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets i anledning af nedannämnde motioner: den 26 Mars:

N:r 27. ang. vissa iakttagelser vid verkställighet af förändringar i Ekonomiske Författningar:

N:r 28. om anläggande af en Köping i Fryksände Socken:

N:r 29. om regleringen af den till Lunds Akademi-Stat anslagne Lönings-spannmål:

N:r 30. angående förbud för Borgmästare att utfärda Ekonomiska Författningar:

N:r 31. om underlåtenhet af Bergsmans-hemmans åboers åligganden:

d. 2 dennes:

N:r 32. om indragning af Embeten och Tjenster till besparing i Riks-Staten:

N:r 33. om lindring i Kronobrefbärings-skyldigheten;

N:r 34. om åtgärders vidtagande till förekommande af Stegring i Tjenstehjons-löner:

N:r 35. om en Stads anläggande i Kronobergs Län, och om rättighet till årliga Frimarknaders hållande i Wrigestad, Rydaholm och å Strandplatsen Stenunge:

N:r 36. om skyldighet för Pastorer, att årligen till vederbörande Lands-Kontor och Dom-Kapitel insända Förteckningar å döde och födde:

N:r 37. om tillstånd för Kyrko-hemmans åboers i Skåne efterlemnade Enkor och barn, att företrädesvis till sådana hemman erhålla Åborätt:

den 12 dennes:

N:r 51. om närmare bestämmande af Fjerdingsmäns skyldigheter:

N:r 52. rör:de skyldigheten att in natura lefverera Hö och Halm till Kongl. Hof-Stallet i Stockholm:

den 14 dennes:

N:r 53. ang:de en förbättrad reglering af Postgången:

N:r 54. om ständige Tionde-sättningar för Räntegifvare och Räntetagare, emellan hvilka någon öfverenskommelse i detta hänseende ej kunnat träffas,

Lades på Bordet.

§. 10.

Herr *Santesson* begärde ordet och anförde: "Igenom det beslut, Vällofl. Borgare-Ståndet redan vid början af Riksdagen fattat, att lemna tillträde åt Allmänheten för bivistande af dess öfverläggningar, om verkställigheten af hvilket beslut ock i dag ytterligare varit öfverläggning, har Högtärade Ståndet gifvit ett nytt bevis af dess öppna handlingssätt, och lemnat sina Kommittenter, samt Allmänheten ytterligare allt möjligt tillfälle till granskande och bedömmande af huru Medborgares förtroende af detta Stånd förvaltas; men, vid ett sådant förhållande å ena sidan, kan Borgare-Ståndet deremot, å den andra, ej anse likgilltigt, då det finner på ett eller annat obehörigt sätt hinder läggas för dess Ledamöters fria yttrande rätt, och om än sådana tillställningar riktas enskilt emot någon dess Ledamot, för hafda yttranden uti Ståndet, måtte det vara Ståndets sak, att det sentera och beifra. — Uti ett i desse dagar utkommet nummer af Tidningen Granskaren, har en motion, gjord af Carlstads Fullmäktig, Herr Chr. Beckman, och hvarå Högtärade Ståndet beviljat Remiss, blifvit benämnd ohemul och skandalös; mig förekommer sådant vara en uppenbar kränkning af den Riksdagsmanna-fred Grundlagarne tillförvissa, och jag hemställer, hvad trygghet något hvar af oss kan tro sig ega hädanefter, att ej se sig äfven antastad, om sådant får aflöpa utan all påföljd.—Vederbörligt Utskott och Riksens Ständer komma att bedömma hvarje motion, och dess Auktor äfven att, på sätt Grundlagen stadgar, der-

för ansvara, men, att emellertid och på förhand, lika med hvad vår nämnde Ledamot nu vederfarits, blifva skymfad för dess yttrande eller anförande, måtte, som sagdt, ej vara förenligt med Lag och ordning; Om Högtärade Ståndet täcks dela mina tänkesätt, lärer Högtärade Ståndet ock finna nödigt, att fatta beslut, på hvad sätt anmälan och beifrande af nämnde ofog skall göras."

Herrar *Bagge*, *Huldberg*, *Noréus* och *flere* instämde häruti.

Herr *Arvidson* åter ansåg det vara Herr Beckmans ensak att, om han finner sig förnärmad af de i Tidningen Granskaren influtne anmärkningar, demsamma till laglig beifran anmäla.

Motionen lades på Bordet.

§. 11.

Protokollet för d. 11 dennes 23:dje §. och slutet samt för d. 14 dennes justerades.

§. 12.

Högv. *Preste-Ståndets* nu ankomna Protokolls-Utdrag af denne dag, innefattande återremiss af Stats-Utskottets Utlåtande N:r 90, upplästes och lades till handlingarne.

Plenum slutades kl. 2 e. m.

In Fidem

Clas Arvedson.

Den 22 April.

Plenum kl. ½ 10 f. m.

---

§. 1.

Upplästes och godkändes Expeditions-Utskottets förslag till Riksens Ständers underdåniga skrifvelser:

N:r 29. om beviljadt förskott å den summa, som till godtgörande af kostnaderne vid H. K. H. Kronprinsens Utrikes resa m. m. framdeles kommer att bestämmas:

N:r 30. angående medel till trycknings-kostnaden för Kommitterades förslag till förändrad organisation af Styrelse-Verken m. m.

§. 2.

Likaledes upplästes följande Protokolls-Utdrag af den 14 och 17 dennes: från Höglofl. *Ridderskapet och Adeln*, med bifall till Stats- och Banko-Utskottens Utlåtande N:r 94, Stats- Banko- och Ekonomi-Utskottens N:r 95, Stats-Utskottets N:r 100, 102 — 106, Lag-Utskottets N:r 14, 15, 16, 18, 19, 20, Ekonomi-Utskottets N:r 14, 16 — 26 och samma Utskotts Memorial den 8 dennes i anledning af gjord motion om indragning utaf åtskillige Minister-platser vid främmande Hof; läggande till Handlingarne af Stats-Utskottets N:r 107; återremiss af samma Utskotts N:r 108; Remiss till Lag-Utskottet

skottet af Banko-Utskottets Memorial N:r 5, instämmande i det Beslut, som Borgare-Ståndet den 11 dennes §. 2. fattat; samt remisser å några Memorial om ett Industri-Reglemente, om Magazins-Direktionen och om Finanserne, äfvensom å ett anförande med anmärkningar emot Stats-Utskottets Memorial N:r 76: Från Högv. *Preste-Ståndet*, innefattande bifall till Stats-Utskottets Utlåtanden N:r 92, 93, 102, 103, 104, 106, Lag-Utskottets N:r 14, 16, 19, Ekonomi-Utskottets N:r 14, 17, 19, 20, 24, 25; samt Remiss till Lag-Utskottet af Banko-Utskottets N:r 5: och från Hederv. *Bonde-Ståndet*, med bifall till Stats- och Banko-Utskottens Betänkanden N:r 94, Stats- Banko- och Ekonomi-Utskottens N:r 95, Stats-Utskottets N:r 103, 104, 106, 108, Lag-Utskottets N:r 14, 16, 18, 19, 20, Ekonomi-Utskottets N:r 15, 16, 17, 19, 21, 22, 26; återremiss af Stats-Utskottets N:r 85, Ekonomi-Utskottets N:r 14, 20, 24, 25; underrättelse, att Bonde-Ståndet låtit bero vid de öfriga Riks-Ståndens beslut i anledning af Konstitutions-Utskottets Memorial N:r 5; samt Remiss å en motion om öfverflyttning af Doktor Osbecks pension på Riksdagsmannen Per Andersson i Domvalla.

Lades till Handlingarne.

§. 3.

Å nyo föredrogs Ståndets Besvärs-Utskotts den 3 dennes §. 3 på Bordet lagda Protokolls-Utdrag med återlemnande af Herr Lennings Memorial om förhör i Rikets Grundlagar med dem, som ärna ingå i Borgerliga yrken; och blef

nämnda Memorial nu till Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten remitteradt.

§. 4.

Föredrogs å nyo och remitterades till Lag-Utskottet Banko-Utskottets den 14 dennes §. 4. på bordet lagda Memorial N:r 5, i anledning af några från Bankens Fiskals-Embete väckta frågor om ändring och undantag uti åtskilliga allmänna Lagar och Författningar, för betryggande af Banko-Verkets säkerhet.

§. 5.

Vid förnyad föredragning biföllos:

N:r 109. Stats-Utskottets den 17 dennes §. 9 på Bordet lagda Utlåtanden i anledning af Kassörernes uti Kredit-Sedel-Verkets Småsedel-Kassor gjorda ansökning om förhöjning i missräknings-penningar:

N:r 21. Ekonomi-Utskottets sedan den 7 dennes §. 14 på Bordet hvilande Betänkande i anledning af väckt fråga om en Fri-Marknad uti Svanesund.

§. 6.

Ekonomi-Utskottets Betänkande N:r 22 i frågan om utvidgad rättighet till begagnande af Strandväg, hvilket den 7 dennes §. 14 lades på Bordet, blef nu å nyo föredraget.

Herr *Lagerstrand*: Jag anhåller, att detta Mål återremitteras. — Den, som har urgammal häfd på Strandväg, synes mig böra dervid bibehållas; och jag hade trott, att en sådan rättighet bort af Utskottet uttryckligen bestämmas.

Herr *Talmannens* Proposition om bifall till Betänkandet, besvarades med Ja; men Herr *Lagerstrand* anmälte deremot sin reservation.

§. 7.

Till slutligt afgörande föredrogos de vid Riksdagen 1817 — 1818 lagligen beredda, och såsom Riksens Ständers Utlåtanden hvilande Förslag till ändringar och tillägg i Rikets Grundlagar, öfver hvilka förslag det, jemlikt 56. §. Regerings-Formen, samt på sätt 43:dje §. Riksdags-Beslutet utvisar, blifvit öfverlemnadt till nästkommande Ständer att besluta.

Vid föredragningen upplästes, i den ordning en genom Konstitutions-Utskottets försorg till trycket befordrad och hos Riks-Stånden utdelad Uppgift anviste, Konstitutions-Utskottets under sistlidne Riksdag rörande de föreslagne ändringarne aflemnade Betänkanden, hvilka finnas tryckta uti Bihanget till samtliga Riks-Ståndens Protokoll vid nämnde Riksdag 3:dje Samlingen på de ställen här nedanföre till hvarje mål antecknas.

Regerings-Formen 4:de §:n (sid. 36).

Alternativa Förslag, att orden: "Svenske Frälse eller Ofrälse Man," måtte förändras antingen till "Svenske Frälse och Ofrälse Män," eller ock till endast "Svenske Män."

Då ingen förmärktes hafva något att anföra, framställde Herr *Talmannen* Proposition på bifall till första Alternativet.

Ropades Ja och Nej.

Herr *Falkman*: Om första Alternativet antages, blir Konungen nödsakad, att till Ledamot

i sitt Stats-Råd välja åtminstone en frälse eller en ofrälse man; men, om det andra alternativet godkännes, blir förhållandet alldeles lika med hvad det nu är, eller att Konungen har fritt val, utan afseende på Stånd. Detta sednare är ock, i min öfvertygelse, rättast: Jag tror Ständerne icke böra på något sätt binda Konungen i sitt val; och jag tror således, att den Redaktions-förändring, som andra alternativet innehåller, förtjenar att antagas.

Häruti förenade sig Herrar *Huldberg*, *Bagge*, *Hagander* och *Langenberg*.

Herr *Aspelin*: Deremot tillstyrker jag, att första alternativet godkännes. Det måtte väl i ett Samhälle sådant som vårt, alltid finnas åtminstone en ofrälse man, åt hvilken ett Statsråds-Embete kan anförtros; och andemeningen af den nu gällande Grundlagen har utan tvifvel från början varit, att Stats-Rådet skulle bestå af både Frälse och Ofrälse män.

Med Herr Aspelin instämde Herr *Lundgren* och *flere*.

Herr *Bjuhr*: Jag förenar mig med Herr Aspelin desto hellre, som Pluraliteten af Rikets Invånare utgöres utaf ofrälse, och naturen således troligen äfven åt en och annan bland dem delat förmåga att kunna förvalta ifrågavarande höga Embete.

Herr *Huldberg*: Just derför, att jag anser Sverige ega så många kunnige, erfarne, redlige och allmänt aktade ofrälse män, anser jag det sednare alternativet mest antagligt. Det beror då af Kongl. Maj:t, att utse dem, som företrädesvis besitta sådane egenskaper; och med or-

den Svenske män är, i min tanka, så väl uttryckt allt hvad i Grundlagen bör härom sägas, att något värdigare uttryck säkerligen icke skulle kunna föreslås.

Herr *Linström*, *Jakob*: Närvarande Tidehvarfs upplysning förtjenar den hyllning, att icke Ofrälse-Ståndet uteslutes från rättigheten, att åtminstone med en Ledamot deltaga i Stats-Rådet; Och jag tillstyrker derför bifall å första alternativet.

Herrar *Winbladh*, *Huldt* och *Lagerstrand* förenade sig med Herr Linström.

Herr *Santesson*: Jag anser det sednare alternativet uttrycka allt hvad man bör önska uttryckt; och Grundlagen bör, i mitt omdöme, så litet som möjligt vidröra någon skillnad emellan Stånd.

Herr *Noréus*: Med Herr Huldberg förenar jag mig alldeles. Orden Svenske Män i denna §. innefatta på en gång ett rättvist förtroende för Regeringen, och ett lika rättvist afseende på Ofrälse-Ståndets förtjenster. Det vore icke någon stor tillfredsställelse för detta Stånd om detsamma, genom tillägget af ett och i §:n, kunde tillvinna sig en plats i Stats-Rådet. Jag tillstyrker alltså bifall å andra alternativet.

Herr *Westin* instämde med Herrar Huldberg, Santesson och Noréus.

Herr *Winberg*: Jag förenar mig äfven med dem och med Herr Falkman. Icke börden eller födseln, utan endast skickligheten, den må finnas hos frälse eller ofrälse man, bör kunna bereda någon det dyrbara förtroende, att blifva Konungens Rådgifvare.

Herr *Limnelius*: Allt ifrån den tid, då nu gällande Grundlag stiftades, hafva orden: "Frälse eller Ofrälse Män," i 4. §. R. F. varit föremål för Ständernes öfverläggningar. Genom godkännande af första alternativet i det nu diskuterade Förslag kan stridigheten häfvas. Genom antagande af det andra alternativet åter, blir ingen skillnad ifrån det stadgande, §:n nu innehåller. Jag begär derför Votering öfver första alternativet.

Herr *Egge*: Lika med flere andre Ledamöter förklarar äfven jag mig för bifall till andra alternativet. Derigenom kan man se bördens och födselns anspråk en gång försvunna, samt lemna Konungen ett öppet bevis af det förtroende, Ständerne böra hysa för hans val.

Herr *Talmannens* å nyo framställde Proposition på bifall till Första Alternativet besvarades, likasom förut, med Ja och Nej; Och Votering begärdes.

Sedan Herr *Talmannen* härefter tillfrågat Ståndet om det ville bibehålla 4:de §:n R. F. oförändrad, men dertill ropats Nej; så uppsattes, justerades och anslogs en så lydande Voterings Proposition:

"Den, som bifaller Första Alternativet af Förslaget till ändring i 4:de §:n R. F., eller att, i stället för "Svenske Frälse eller Ofrälse Män," införes "Svenske Frälse och Ofrälse Män," lägger Ja; Den det ej vill, lägger Nej: Vinner Nej, så antages sednare Alternativet, eller att endast orden Svenske Män bibehållas."

Omröstningen, verkställd enligt Riksdags-Ordningens föreskrifter, utföll med 36 Ja mot

17 Nej: I följe hvaraf Första alternativet var antaget, och det Andra förfallet.

Reg. Form. 7:de §:n (sid. 32).

Herr *Talmannens* Proposition till antagande af det i denna §. föreslagna tillägg för närmare bestämmande af hvad med Kommando-mål förstås, besvarades med Ja och något Nej.

Herrar *Bagge* och *Ehinger* anmälte sin reservation.

Herr *Huldberg* förklarade, att han väl för sin del gillade förändringen, men nödgades anmäla sin reservation emot Redaktionen deraf, hvilken han ansåg icke vara Svensk.

Reg. Form. 9:de §:n sista punkten (sid. 25 och 122).

Den tillagde citationen af 107:de §:n Regerings-Formen blef, på Herr *Talmannens* Proposition, antagen.

Reg. Form. 61:sta §:n (sid. 47).

Förslaget till uteslutande af sednare punkten i denna §. antogs.

Reg. Form. 102:dra §:n (sid. 113 och 137).

Förslag till en mera bestämd föreskrift om Riks-Rättens sammansättning samt förekommande af en möjligen inträffande brist i dess Ledamöters domföra antal, m. m.

Herr *Egge*: Då Serskilda Utskottet nu har under pröfning den ifrågakomna nya regleringen af Rikets Embeten och Tjenster, samt deribland äfven frågan om indragning af åtskilliga bland de

Rikets Kollegier, hvilka nu finnas uppräknade i de föreslagna tilläggen uti nyssnämnde §., hemställer jag om icke antingen pröfningen af detta förslag må uppskjutas tills närmare Riksdagens slut eller ock förslaget nu förkastas; emedan, om det antages, och sedermera någotdera af Kollegierne skulle indragas, en ny förändring i §:n följaktligen behöfdes.

Herr *Ullberg* tillstyrkte, på de af Herr Egge anförda skäl, att förslaget måtte ogillas.

Herr *Hjertström*: Jag instämmer med Herr Egge, samt får tillägga den upplysning, att Kommitterade, som utarbetat förslag till reglering af Styrelse-verken, tillstyrkt, det Bergs- och Kommerse-Kollegierne skulle indragas och sedermera ställas såsom serskilda Kontor under Kammar-Collegium, men utan bibehållande af Presidenter.

Herrar *Bagge* och *Linström*, *Jakob*, förenade sig med Herrar Egge och Hjertström.

Herr *Huldberg*: Något skäl hvarför frågans afgörande skulle uppskjutas, inser jag icke. Då Förslaget till Grundlags-ändringen omnämner bland Ledamöterne uti Riks-Rätten Presidenterne och Råden i Rikets Krigs- Kammar- Bergs- och Kommerse-Kollegier samt Kammar-Ratt, förstås dermed, i min tanka, naturligtvis alltid de Kollegier, som existera; det vill säga, att, om ock Tvänne af de nu existerande Kollegierne indroges, skulle §:n, enligt det nya förslaget, ändock gälla i hänseende till de öfriga så länge mer än ett qvarstode.

Herr *Falkman*: För min del tillstyrker jag afslag, ej blott på de grunder, Herr Egge an-

fört, utan ock derför, att förslaget innehåller flera tillägg, dem jag anser alldeles öfverflödiga.

Herr *Ekelund* med *flere* begärde Proposition; Och den framställdes af Herr *Talmannen* sålunda: Antager Ståndet det upplästa Förslaget till ändringar i 102. §:n R. F.? Hvarpå svarades Nej, blandadt med något Ja: Och, då Herr *Talmannen* derefter hemställde om Ståndet alltså fann berörde §. böra förblifva oförändrad, ropades Ja, blandadt med något Nej: I följd hvaraf Förslaget ansågs förkastadt.

Reg. Form. 107:de §:n 1 Mom. (sid. 25).

Förslag till ett tillägg i afseende på Föredragandes af Kommando-mål ansvarighet efter denne §.

Herr *Hagander*: Jag har för min del funnit några betänkligheter emot antagande af den föreslagne Grundlags-förändringen. — Jag har nemligen trott, att, då 106:te §:n redan utstakat ansvarighets-formerne för Föredragande i Kommando-mål, sådane de för denne Embetsman kunna ega rum, ett återupprepande deraf i 107 §:n icke vore lämpligt.

Herr *Falkman*. — Deremot anser jag tillägget alldeles nödvändigt. Både 106 och 107 §:n omnämner Stats-Sekreterare, och den förra äfven Rådgifvare i Kommando-mål; men i den sednare nämnes han icke, och han kan således icke ställas till ansvar efter den sednare §:n. Det har blott varit i följd af den tydliga analogien emellan Civile och Militäre Föredragandes Embets-åligganden, som Konungens Rådgifvare i Kommando-mål vid sistlidne Riksdag kun-

nat behandlas enligt 107 §:n; och när analogien finnes så tydlig, är det bättre, att Lagen blir bestämd, än att analogien ännu än en gång skulle behöfva användas.

Herr *Hagander*: Af hvad Herr Falkman anfört äro mina betänkligheter icke häfne. Jag tror ej någon analogie ega rum emellan Stats-Sekreterare och Föredragande i Kommando-mål. De förre kunna vägra Kontrasignation; den sednare icke.

Herr *Hjertström*: Med Herr Falkman förenar jag mig så mycket hellre, som, ehuru det är Stats-Sekreterares ovillkorliga pligt att vägra kontrasignation och nedlägga sitt Embete, om han finner Konungens Beslut stridande mot Regerings-Formen, men sådant icke åligger Rådgifvaren i Kommando-mål, denne sednare likväl alltid är ansvarig för sina råd.

Herr *Ullberg*: Föredragande i Kommando-mål står, efter min tanka, i lika kategori med Stats-Sekreterare. Den förre eger väl icke att vägra kontrasignation, ty det skulle strida mot den Militäriska Espriten; men han är likväl icke destomindre pligtig, att iakttaga Rikets sannskyldiga nytta genom de råd och upplysningar, han meddelar, och att reservera sig till Protokollet om han dertill finner anledning. Underlåter han någondera af dessa pligter, så bör han ställas till ansvar. — Jag tillstyrker således bifall å förslaget.

Herr *Huldberg*: Jag förenar mig med Herrar Falkman, Hjertström och Ullberg. Jag tror i 107:de §:n vara fråga om den negativa skadan genom underlåtenhet af något godt, som kunnat

åstadkommas: — i den 106:te åter om den positiva eller verkliga tjenste-fel. När Föredraganden i Kommando-mål bryter emot 107:de §:n, är han således i lika kategori med Stats-Sekreterare.

Herr *Santesson*: Äfven jag tillstyrker desto hellre tillägget, som Rådgifvaren i Kommando-mål, enligt 15. §:n R. F., bestämdt och vid ansvar åligger, att yttra sin mening öfver de företag, Konungen besluter, samt att föra sina betänkligheter och råd till Protokollet.

Herr *Hagander* förnyade hvad han förut anfört, samt åberopade, såsom ytterligare stöd för sin mening, innehållet af 15. och 105. §§:ne Regerings-Formen.

Flere hördes begära Proposition till bifall å det föreslagna tillägget; Och, då en sådan Proposition nu af Herr *Talmannen* framställdes, besvarades den med Ja och något Nej, men Votering äskades icke, utan förslaget förklarades antaget.

Reg. Form. 107:de §:n 2 Mom. (sid. 63).

Förslag till en redaktions-förändring af innehåll, att, sedan Konstitutions-Utskottet blifvit öfver de i detta Moment nämnda frågor hördt, "afgöre R. S. dessa frågor i de fall, der Utskot-"tet dem till R. St:rs i denna §. omförmäldta "pröfning och behandling öfverlemnat."

Herr *Hagander*: "Ehuru behandlingen af anmärknings-frågor hittills lärer varit sådan, som den föreslagna Grundlags-förändringen anvisar, och densamma således kan sägas de facto existerande; kan jag likväl icke rösta för dess antagande, emedan de af Konstitutions-Utskottet

uppgifne motiver förekommit mig högst betänklige. Utskottet förklarar neml. att det anser sig utgöra en förberedande intermediär autoritet, i afseende på förekommande anmärknings-mål; och denna förklaring kan jag, för min del, icke godkänna. Man kan väl säga, att motiver icke utgöra någon Lag; men det är icke ovanligt, att motiver för lagar åberopas vid dessas tydande eller förklarande, och jag kan icke dölja den farhåga jag hyser, att Utskottets motiver kunna föranleda betänklige följder."

Häruti instämde Herrar *Bagge*, *Lundgren*, *Danielson*, *Bjuhr*, *Huldberg* och *Linström*, *Jakob*.

Herr *Egge*: Då jag icke inser huru Ständerne skulle kunna afgöra sådana frågor utan tillgång till de handlingar, hvarpå de grunda sig, men af hvilka likväl endast Konstitutions-Utskottet undfår del, tillstyrker jag antagandet af den nya redaktionen. Man skulle, i min tanka, deräst Ständerne företoge sig att pröfva dylika frågor efter godtycke, derigenom försätta sig tillbaka till den fordna frihets-tiden; och följderne vore oberäkneliga.

Flere hördes begära Proposition.

Den framställdes utaf Herr *Talmannen* till antagande af förslaget, men besvarades med Nej; Och, då Herr *Talmannen* derefter hemställde om Ståndet alltså ansåg 107:de §:n 2 Mom. R. F. böra bibehållas oförändradt, ropades Ja.

Herr *Egge* begärde att få sin reservation antecknad.

Riksdags-Ordningen 14:de §:n 3 och 4

Mom. eller 6, 7, 8, 9 och 10 Punkterne (sid. 48).

Förslag åsyftande, dels att Städernes Borgerskap måga kunna vinna ändringar i de hittills nyttjade Val-ordningar, dels en förklaring i afseende på röst-beräkningen vid Riksdagsmanna-val genom Elektorer, dels ock uteslutande af namnen på första och andra Klassernes Städer till undvikande af 8:de Punktens förnyade redaktion så ofta någon bland dem kunde blifva nedflyttad till tredje eller någon annan af de lägre Klasserne.

Herr *Talmannens* Proposition till antagande af detta förslag, besvarades med Ja.

Riksdags-Ordn. 29:de §:n 1. Punkten (sid. 56).

Förslag till ett tillägg af innehåll, att, när Konstitutions-Utskottet föreslår ändringar, förbättringar och förklaringar af Grund-Lagarne, "flera "Moment, hvilka med hvarandra ej ega den nöd-"vändiga gemenskap, att de samfält måste anta-"gas eller förkastas, icke må tillsammanställas "förr än vid den slutliga redaktion, som, sedan "de blifvit serskildt antagna, kan finnas af nö-"den, m. m."

Herr *Falkman*: Jag anser tillägget alldeles öfverflödigt. Man bör icke föreställa sig hos Konstitutions-Utskottet den brist på urskiljning, att det icke af sig sjelft skall veta att undvika all sammanblandning af Moment, som med hvarandra ej ega nödvändig gemenskap. Jag tillstyrker således, att förslaget förkastas.

Herr *Hjertström*: Tvärtom tror jag tillägget vara ganska nödvändigt. Vi hafva i dag derpå ett exempel i frågan om Förslaget vid 102 §. Reg. Formen, hvilket i hvad det angår förekommande af bristande domfört antal Ledamöter uti Riks-Rätten hade kunnat antagas, men nu måst afslås i sammanhang med det öfriga, som icke varit antagligt.

Herr *Bagge*: Jag instämmer med Herr Hjertström och får bifoga ännu ett exempel, eller Förslaget till ändringar och tillägg i 13:de §:n Riksdags-Ordningen, der Universitetens och Vetenskaps-Akademiens Representations-rätt skulle kunna antagas utan att godkänna ändringen i afseende på Biskopparnes, men hvarom man nu torde stanna i ovisshet.

Herr *Noréus*: Med Herr Hjertström förenar jag mig äfven. Förslaget vid 29 §. 1 punkten R. O. innefattar för öfrigt jemväl ett förtydligande af Ståndens Ledamöters rätt att öfver Konstitutions-Utskottets Förslag in pleno yttra sina tankar. — Jag anhåller alltså om Proposition till bifall.

Herrar *Cederborg*, *Lenning* och *Egge* förenade sig med Herrar Hjertström och Bagge samt Noréus; Och *flere* hördes begära Proposition.

Då Herr *Talmannen* härefter framställde Proposition till antagande af förslaget, svarades Ja.

Riksd. Ordn. 29:de §:n 6. punkten (sid. 25).

Förslag till ett Tillägg i afseende på Föredragandes af Kommando-mål ansvarighet; i öf-

verensstämmelse med det här ofvanföre omnämnda Förslaget vid 107. §. 1 Mom. R. F.

Antogs.

Riksd. Ordn. 29:de §:n 7 punkten (sid. 63).

Förslag till en redaktions-förändring, i öfverensstämmelse med det här ofvan omnämnda Förslaget vid 107 §. 2 Mom. R. F.

Förkastades.

Riksd. Ordn. 38:de §:n: Uppsköts. (Se Prot. e. m. §. 10.)

Riksd. Ordn. 44:de §:n 3:dje punkten (sid. 46).

Förslag till den ändring, att Utskott, som vill återlemna något dit remitteradt Mål, bör afgifva sitt Utlåtande till samtliga Riks-Stånden.

Herr *Eckhoff*: Denna ändring skulle föranleda till uppehåll med många obetydliga Mål genom det Riks-Stånden möjligen, i frågan till hvilket Utskott Målet borde höra, kunde stanna Två Stånd emot Två, och saken således behöfde af Konstitutions-Utskottet pröfvas. Således tillstyrker jag, att nämnde punkt bibehålles oförändrad.

Herr *Falkman*: Då en motion nu återlemnas från något Utskott, böra samtlige Stånden, äfven efter punktens nuvarande lydelse, yttra sig om Remissen. Ändamålet med den nya redaktionen är just att förekomma det uppehåll, som inträffar genom det Utskottens Utlåtanden i dylika fall nu endast behöfva meddelas det eller de Stånd, som remitterat, och sedermera

skola ifrån dem kommuniceras de öfriga Riks-Stånden.

Herr *Huldberg*: Jag delar lika tankar med Herr Eckhoff; Men, då den nuvarande lydelsen är än mer orimlig, så kan jag, i sådant sakens skick, icke annat än tillstyrka den nya Redaktionen.

Herr *Talmannens* Proposition till antagande af Förslaget besvarades med Ja.

Riksd. Ordn. 57:de §:n (sid. 26).

Förslag till det tillägg, att "uti sådane an-"märknings frågor, som enligt 29. §. kunna af "Utskott väckas, må Ledamots serskilda tanka åt-"följa Remissen till Konstitutions-Utskottet, ut-"an att i Stånden uppläsas."

På Hr *Talmannens* Proposition till antagande af Förslaget svarades Ja.

Rörande Föreskriften om en Voterings-Sedels afläggande: R. F. 97:de §:n, R. O. 61:sta, 62:dra §. §., 63:dje §:n i 3:dje Punkten och 65:te §:n i 2:dra Punkten (sid. 57).

Förslag till redaktions-ändringar i anseende dertill, att föreskriften uti 69. §. R. F. och 53. §. R. O. om en Voterings sedels afläggande till undvikande af paria vota vid omröstningar med Ja och Nej, jemväl finnes åberopad i ofvanberörde fyra §. §., som handla om val till Konung eller Thronföljare, till Förmyndare för omyndig Konung, till R:s St:rs Justitie Ombudsman samt till Deras Kommitterade för Tryckfrihetens vård, men att detta frånskiljande af en

Vo-

Voterings-Sedel ansetts vara i allmänhet olämpligt och utan ändamål vid de tillfällen, der flere personer komma under omröstning, samt först blifva nödigt och användbart, då votering öfver en enskild person anställes.

Herr *Talmannens* Proposition till antagande af dessa ändringar besvarades med J a.

Angående åtskillige Riksdags-Ordningens §§:ers fördelande i numrerade Moment (sid. 52).

Förslaget till fördelning neml. af 11:te §:n i två Moment, 14:de i fem, 17:de uti två, 23:dje i tre, 24:de i två, 27:de i två, 29:de i tre, 30:de i tre, 31:sta i två, 33:dje i två, 34:de i två, 36:te i fyra, 37:de i två, 44:de i tre, 49:de i tre, 57:de i två, 63:dje i fyra och 70:de i två Moment, blef, på Herr *Talmannens* Proposition, antaget.

Frågan om en förbättrad National-Representation för de trenne Ofrälse Ståndenr (sid. 67, 130 och 133).

Riksdags-Ordningen.

11:te och 13:de §§:ne: Uppskötos (se Prot. den 30 April §. 4).

14:de §:n.

Föreslagna Tillägg vid slutet: "6:o Bergs-Bruken, hvarunder innebegripas alla Inrättningar till de första förädlingarna af Mineral-Rikets Produkter, ege ock, jemte de af Bergs-Collegium privilegierade Jern- och Koppar-Manufakturer, att inom sig till Borgare-Ståndet utse Fullmäktige, som ej till annat Riks-Stånd höra, och

hvarvid ingen må välja, om han ej valbar är. Valen skola ske inför Bergs-Collegium å den dag, som allmänneligen kungöres, samt rösterna, personligen eller genom Ombud, men alltid med förseglade eller slutna Sedlar afgifna, sålunda beräknas, att privilegierad gående tillverkning af Etthundrade Skeppund Stångjern eller ett deremot svarande värde i produktion af annan Bergsbruks-rörelse, lemnar Egaren En Val-röst, och att sedermera Tvåhundrade Tretio röster utgöra en Fullmäktig; Börandes härvid i öfrigt iakttagas, att rösterne afgifvas på så många personer, som, efter förenämnde grunder, af Bergs-Collegium i Kungörelsen blifvit utsatte, samt att, der Bruk eller annan Bergsbruks-Inrättning eges af Bolag, hvarje förut icke representerad Bolagsman röstar efter sin andel, hvilken, före Riksdags kallelsen, skall inför Collegium vara uppgifven och styrkt."

"7:o Andre Ofrälse Manufakturister och Fabriks-idkare på Landet vare berättigade att förena sig med närmaste Stad, för att der, i mån af erläggande Stads-afgifter, deltaga i Riksdagsmanna-valen, och jemväl sjelfve kunna till Fullmäktige för Staden väljas."

Herr *Cederborg:* "Om ock det omdömet, att vårt närvarande Representations-sätt föreställer Samhället såsom varande i ett slags krigs-tillstånd, är alltför öfverdrifvet, så hvarken kan eller bör jag dölja min öfvertygelse, att detta representations-sätt ofta försvagar det stora Medborgerliga intresset, som utgör själen af Konstitutionella Stats-författningen. Men då vid ett oväldigt bedömande deraf icke bör förbises det värde, som denna representation eger derigenom,

att den är nära förenad med vår Historia, gillar jag för min del den grundsats, som Höglofl. Konstitutions-Utskottet antagit, att med minsta möjliga rubbning i det hela söka tillvägabringa de förbättringar, hvilka påkallas af rättvisan och allmänna omdömet, och föreslår derför, att det nu upplästa tillägg till 14. §. af Riksdags-Ordningen, som tillåter Bruks-egare, Manufakturister och Fabriks-idkare på landet säte och stämma i detta Högtärade Stånd, må till alla delar bifallas, i synnerhet som jag anser en nyttig modifikation af Stånds-intresset derigenom vinnas."

Herr *Winberg*: Ehuru jag måste erkänna Bergsbruks-egares rätt, att deltaga i Representationen och skulle anse för en heder att Borgare-Ståndet blefve tillökt med så många upplyste män, som det ifrån nämnde Närings-klass kunde erhålla, har jag likväl en betänklighet emot förslaget i den delen. Min betänklighet är icke den, att det ökta antalet möjligen komme att bestå utaf Embets- och Tjenstmän, utan den, att, då, enligt hvad en värd Ledamot utaf Serskilta Utskottet i en annan fråga upplyst, Bergs- och Kommerse Kollegierne blifvit föreslagne till indragning, antagandet af ett sådant Förslag hvad Bergs-Collegium angår kunde hindras genom godkännande af Tillägget om Bergsbruks-egares Representations-rätt, hvaruti bland annat förekommer, att valen skola ske inför Bergs-Collegium. — Beträffande åter Ofrälse Manufakturisters och Fabriks-idkares på Landet Representations-rätt, så skulle jag vilja antaga Tillägget i den delen, så framt ordet Andre kunde derutur utgå.

Herr *Santesson*: "Till de skäl sistl. Riks-

dags Konstitutions-Utskott, uti nu upplästa Betänkande, så öfvertygande framlagt för det Förslags antagande, hvarom nu fråga är, framställer sig för mig ännu några: desse äro nemligen: först, behofvet för Borgare-Ståndet att blifva något talrikare, enär vi erfarit, att Personalen ej förslår till Utskottens bestridande, med mindre än att flere få svara uti 2 à 3 Utskott, som åter är öfver möjligheten att väl bestrida; och, för det andra, den öfvertygelsen jag hyser, att Ståndet genom Förslagets antagande skall med sig förena 7 à 8 Ledamöter med ej blott kunskaper och insigter i deras egna yrke, utan ock af erkänd upplysning och nit för allmänt Väl, helst jag icke kan föreställa mig annat, än att, då en så talrik Klass Medborgare, som de väljande ofrelse Bruks-egare utgöra, kommer att utse bland sig ett så inskränkt antal Representanter, detta val måste bli mest möjligen tillfredsställande. — Den ökade vigt, Borgare-Ståndet skall få af förening med en för Sverige så vigtig Närings-Klass, måste ock ej vara utan ett ganska stort interesse, och jag kan ej undertrycka den innerliga önskan jag hyser, att detta Stånd till den utmärkning det vid denna Riksdag fått af att ensamt bland alla Riks-Stånden hafva beslutat öppna sina Dörrar åt Allmänheten till Öfverläggningarnes bevistande, måtte vinna äfven den, att lika snart som, eller förr, något af våra Med-Stånd ådagalägga sin beredvillighet, att till Stånds-kamrater emottaga Medborgare af erkändt stort interesse uti det Allmänna, och hvilka så länge och rättvist begärt att ock få vara representerade."

Herr *Ekelund*: Jag gillar fullkomligen Tillägget af 6:te Momentet, om Bruks-egares Representations-rätt. Det vore lika omöjligt, som öfverflödigt, att för ett sådant gillande åberopa flera skäl, än dem Herr Kansli-Presidenten Friherre Ehrenheim uti sitt vid Konstitutions-Utskottets sistlidne Riksdag afgifna Betänkande bifogade och nu upplästa serskilda yttrande med så mycken upplysning, värma och kraft anfört. Hvar och en, som vill forska i djupet af detta ämne, skall utan tvifvel finna sig öfvertygad af ett så grundligt Anförande. Alla fria Konstitutioners föremål är, på sätt Friherre Ehrenheim så sannt uttryckt sig; "att ur serskilta klasser af "Samhällets Ledamöter samla de mest oberoen-"de, och de mest upplyste män, för att föreställ-"la hela Nationen." Bygger man på denna hufvudgrund, och betraktar man vidare, att den betydliga Närings-grenen, Bruks-rörelsen, sysselsätter och försörjer omkring 70,000 menniskor, att afkastningen af hela rörelsen uppstigit till mer än Åtta Millioner Rdr årligen, att bland Bruks egare finnas en mängd upplyste, erfarne och oberoende män, hvilkas införlifvande med Borgare Ståndet skulle göra Ståndet lika mycken heder som nytta, samt att Ståndet äfven behöfver denna förstärkning af sitt antal Ledamöter, hvilket möjligen eljest kommer att än ytterligare förminskas genom flere Städers tilltagande oförmögenhet att underhålla Fullmäktige vid Riksdagarne; så vet jag sannerligen icke huru man ett ögonblick skulle kunna tveka att antaga Förslaget. — Om ock Bergs-Collegium indrages, hvaremot jag för min del icke tror god-

kännandet af ifrågavarande Förslag lägga hinder i vägen, så måste väl i alla fall detta Collegii göromål förläggas under något annat Embets-Verk, och derigenom beredas ett annat ställe, der valen af Bruks-representanter måga förrättas. — 7:de Momentet eller frågan om andre Ofrälse Manufakturisters och Fabriks-idkares på Landet representations-rätt, tror jag kunna serskilt behandlas; och jag tillstyrker bifall å Förslaget äfven i den delen.

Herr *Eckhoff*: På de af Herr Winberg anförda skäl tror äfven jag Förslaget om Bruksegares Representations-rätt ej nu kunna antagas. Med all aktning för de Bruks-egare, som derigenom måste se sig uteslutne från Representationen, åtminstone intill nästa Riksdag, beklagar jag tillika, att, i min tanka, Ståndet emellertid nödgas vara beröfvadt de fördelar, som det af deras deltagande i Representationen kunnat förvänta.

Herr *Prytz*: "Då jag åtog mig mitt Riksdagsmanna-Kall för min älskade Fädernes-stad Götheborg, väntade jag visserligen, inom detta Högt. Stånd finna många utmärkt redbare män — och jag glädes nu hjertligen öfver, att under loppet af innevarande Riksmöte se min väntan med så mycken eclat realiserad, och hyser äfven denglada öfvertygelse, att Vällofl. Borgare-Ståndet, bland hvars medlemmar jag har den äran räkna mig, gemensamt med de öfrige Rikets Ständer, äro stadde på den rätta vägen af dess syftemål, redlighet i åsigter af allmänt väl, äfven med någon eftergift af enskilte inbillade fördelar — och måtte detta alltid förblifva

Sv. Rik. Ständ. allvarliga föresats; de skola då med den Högstes bjelp uträtta mycket godt till vår gemensamma fördel. — Högtidligen förklarar jag mig nu, för min del, för antagandet af den föreslagne förändring i 14 §. af vår Konstitution, icke inseende den fara, som en och annan af detta Högt. Stånds värda Ledamöter skildrat, mot denna i min tanka vigtiga sak, offentligt erkännande det jag ej gillar dessa skäl, ehuru reela de synas framställda, anseende dem för Fantômer, hvilka i närvarande tidehvarf så totalt förlorat sin kraft, att icke ens Barnet bör mera tro derpå."

Herr *Lagerstrand*: Jag kan icke underlåta det förklarande, att, med all aktning för upplyste och kunnige Bruks-egare, delar jag likväl icke samma öfvertygelse, som den värde Ledamot, hvilken sist talat i ämnet. Det är min tanka, att Bergs-bruks-rörelsen hörer närmare till Jordbruket, än till de Borgerliga Näringarne, och att Bruks-egarne snarare skulle finna sin uträkning vid att få säte och stämma uti Bonde-Ståndet. Således tror jag icke, att man nu bör antaga 6:te Momentet af det ifrågavarande förslaget. — Hvad åter det 7:de angår, så måtte ganska få Manufakturister och Fabriks-idkare finnas på Landet; och jag anser ej heller nödvändigt att antaga detta förslag.

Herr *Nilsson*: "Då billigheten synes vara ostridig, att en så stor del Närings-idkare, som de Bruks-egare utgöra, hvilka för närvarande sakna Representations-rätt, dertill må blifva berättigade, förenar jag mig med allt skäl med de Herrar som tillstyrkt antagande af det i tilläg-

get gjorda förslag om Bruks-egares rätt till Representation inom detta Högtärade Stånd.

Herr *Lindström, Michael:* På de klara och ovedersägliga skäl, Konstitutions-Utskottet anfört, hemställer jag om icke Tilläggen måga godkännas. Genom de nu orepresenterade Samhälls-Klassers berättigande till del uti Representationen skulle jag anse ett stort steg vara taget till förbättring af Stats-Författningen och till dödande af Stånds-hatet. Det är, i min tanka, ingen skillnad, om, såsom nu är föreslaget, det Embets-verk, hvaräst valen till Bruks-Representanter skola förrättas, kallas Bergs-Collegium, eller om det benämndes Bergs-Styrelsen; Och, emedan, deräst Bergs-Collegium upphäfves, ett Verk ändock måste finnas, som har Bergs-Styrelsen om händer, lärer det i alla fall följa af sig sjelf, att det då blir inför detta Verk, som valen komma att ske.

Herr *Bagge:* "Jemte det jag instämmer med Herr Eckhoff, finner jag äfven betänkligt att tillåta Bruks-egare inträde uti detta Stånd ur det skäl, att jag anser det sätt, hvarpå de skulle väljas, hvarken vara förenligt med Bruks-egares interesse eller leda till det ändamål, som med Representationen jemväl åsyftas, att Ledamöterne deri skola vara hämtade från Rikets alla Bergslag, emedan pligten för hvarje röstande, att votera på så många personer, som skola representera, skulle förorsaka, att sällan någon kom från Landsorterne, helst jag föreställer mig, att alla Bruks-egare, i och för sin handtering, ha relationer till visse i och omkring Hufvud-Staden boende Bruks-egare, hvarigenom troligen

den händelsen inträffade, att, då det ena Bergslagets Ledamöter ej kunna känna dem, som bo i ett vida derifrån aflägset, röstningen så komme att tillgå, det hvarje Bergslags Ledamöter voterade på en och annan inom sig samt allmänt gåfvo öfrige röster till ofvannämnde här boende Bruks-egare, till hvilka de förre stå i förbindelse genom tilläfventyrs undfångna tjenster i och för befattningar i Bergs-Collegium och Jern-Kontoret, hvilket skulle gifva dem en bestämd öfvervigt. Skulle denna händelse likväl ej inträffa, komma de troligen att i allmänhet vara Embets- och Tjenstemän i Staten, emedan jag ej kan inse, huru man skulle kunna betrakta den Bruks-egare för annat, än Bonde, som hvarken har varit eller är Embetsman, eller hör till något af de andra Riks-Stånden; Och då jag aldrig kan finna det blifva nyttigt för vårt Stånd, att Statens Tjenstemän deri beviljas inträde, serdeles om de ega Förtroende-Poster eller blott tjena efter Konstitutorial; ser jag mig, med anledning af dessa skäl, nödtvungen förklara, att jag ej kan bifalla Konstitutions-Utskottets förslag, så beskaffadt, som det nu är, i hvad det afser Bruksegare. Hvad åter angår Manufakturister och Fabriks-idkare på Landet, så har jag, mot bifall till deras inträde, ej något att påminna."

Häruti förenade sig Herr *Möller*.

Herr *Noréus*: "Jag har alltid ansett, och skall anse vår i Stats-författningen grundade representations-inrättning, vara vördnadsbjudande genom sin tillvarelse och sin uråldrighet, men då erfarenheten upptäcker brister deruti, vill jag äfven följa dess ledning, för att söka bereda bo-

temedlen, utan att rifva löst på grunden. Jag känner de lyckliga verkningarne af denna inrättning, de hafva bibehållit den medborgerliga säkerheten, och jag vill icke, innan man dertill visat mig tillförlitliga och sjelfständiga grunder, förbyta min nuvarande ställning, som medborgare, uti ett alldeles förändradt skick, som, om ock bygdt på goda Theoretiska grunder, alltid skulle innefatta ett nytt försök om dessas tillämplighet och nytta. Ett tillfälle erbjuder sig nu för Borgare-Ståndet, att uti National-representationen inom sig emottaga tvänne Klasser af medborgare, hvilka under utöfning af de vigtigaste Närings-grenar i Riket med Borgare-Ståndet redan ega det närmaste samband, och hvilka inom sig ega män af vidsträckta kunskaper, af stort medborgerligt nit och af varm Fosterlands-känsla, egenskaper så dyrbara för hvarje väl organiseradt samhälle. Betydliga äro äfven dessa Medborgare-klassers bidrag till Staten, och hvad Bruks-handteringen angår, måste den alltid vara att anse, såsom med handeln närmast förenad, och utgörande hufvudsakliga föremålet för dess verksamhet. Bruks-egarne äro således igenom sin ställning i Samhället redan slutne till denna krets, och derigenom bestämde att gifva en ny styrka åt den del af Representations-Inrättningen, som tillhörer detta Stånd, och som under alla skiften med lugn och en sann medborgerlig styrka uppfyllt sitt högre ändamål. Man har yttrat den farhåga, att man ibland Bruks-egare skulle finna många Embetsmän, hvilka man, jag vet ej af hvad skäl, icke skulle vilja lemna inträde uti Representationen.

Jag skulle fela i högaktning emot många af detta Stånds mest upplyste medlemmar, om jag delade denna fruktan, och jag har icke funnit att den Civila Embetsmanna Korpsen i Sverige eftergifvit andre medborgare i kärlek för Fäderneslandet, i vördnad för Lagarne och uti en aldrig svigtande tillgifvenhet för sin Konung. Dessa egenskaper, alltid så dyrbara för Samhällets bestånd, böra åtminstone icke fruktas, utan snarare anses stärka de medborgerliga förenings-banden. Jag finner mig icke behöfva tillägga, att jag för min del icke tror det vara förenligt med detta Stånds vanliga handlings-sätt och dess allmänna medborgerlighet, att vägra en så billig utvidgning af Representations-Inrättningen, som den ifrågavarande, och att Borgare-Ståndet, långt ifrån att dess medborgerliga rättighet försvagas, skulle vinna en ny styrka i en framtid, otvifvelaktigt af mera vigt än man nu vill den tillägga. Borgare-Ståndet har äfven fordom ådagalagt den öfvertygelse, som borde grundlägga detta beslut. Stora Kopparbergs Bergslag, hvars Representant jag är, var för någon tid skiljd från Representation, — den kallades åter att deltaga deruti vid 1778 års Riksdag, — och den Bergs-rörelse som tillhör detta Bolag, har alltid varit ansedd såsom en mäktig bestånds-del af Rikets styrka, och har genom sina bidrag till Staten bevisat sin kraft och sin vigt. Jag skulle mycket hafva misstagit mig, om jag betvifla de, att samma upplysta tänkesätt vid 1823 års Riksdag skulle vara rådande inom detta Stånd; och jag kan icke ens ana det, då Ståndet, genom dess nyligen fattade beslut om Allmänhe-

tens tillträde till sina öfverläggningar, lemnat ett Ståndet och tidehvarfvet värdigt bevis af sin upplysning och sina upphöjda tänkesätt. Man har äfven såsom ett hinder emot verkställigheten af Bruks-egares inträde i Ståndet, uppgifvit att, enligt den föreslagne tilläggningen uti Grundlagen, valen af Bruks-Societetens Representanter borde anställas inför Kongl. Bergs-Collegium, hvilket Collegium, vid den föreslagne nya Organisationen af Sveriges Stats-Författning, torde blifva i fråga att indragas. Detta kan icke jag antaga såsom något gällande hinder. — Upphörer Bergs-Collegium att verka under detta namn, skola dock både den Domstols-befattning och de Administrativa åtgärder, hvilka tillhört detta Embets-verk, indelas uppå något annat, och då skulle det väl blifva en ostridig följd, att äfven ifrågavarande ärende, lika med alla öfriga, uppå dertill anvista ställen öfverflyttades. 47. §. Regerings-Formen lemnar ett tillfredsställande stadgande derom, då den innehåller att Rikets Kollegier, utan att utmärka något af dem, "skola förvalta de dem åliggande "sysslor och värf, enligt de Instruktioner, Reg-"lementen och föreskrifter, som redan gifne äro "eller framdeles kunna gifvas."— Jag förklarar ännu en gång, att jag hyser all vördnad för detta Stånd och för dess nu varande Representation; men jag kan, det oaktadt, ej dölja min öfvertygelse om rättvisan och nyttan af det ifrågavarande Förslaget samt samt om den ökade styrka, Representationen skulle deraf hemta, och min derpå grundade önskan, att man ej nu, genom ogillande af detta Förslag, må undandraga sig uppfyllande af for-

dringar, som man i en framtid på annat sätt kunde nödgas godkänna."

Herr *Fornander*: "Jag hvarken vill eller kan uppfaga och bestrida hvad 1818 års Konstitutions-Utskotts Ledamöter så ypperligt anfört som skäl till förändring af 14. §. Riksdags-Ordningen, i afseende på nödvändigheten att öka Borgare-Ståndets Ledamöter med 8 å 9 Brukspatroner, men jag anser för pligt emot mina Kommittenter, att i detta angelägna ärende yttra mina tankar. — Engelska Konstitutionen anses förträfflig af hela verlden, ehuru alla komma öfverens om dess bristfälligheter, och Engelsmännen sjelfve erkänna, att den innehåller så många ruttna §:r, som ruttna Borgar (rotten boroughs); likväl bibehålles den oförändrad i sin helgd igenom National-andan, och man vördar Helgedomen i Ålderdomen. — Svenska Nationen tyckes ej vilja vinna denna helgd i sin Konstitution, som bevisas af de många förändringar, som vi i dag se föreslagne. — I afseende på ifrågavarande ämne, så finner jag ej betänkligt att tillstyrka antagandet af Brukspatroner till Ledamöter, då de äro Borgare. Deras olika interessen amalgameras då i deras Personer, ehuru de eljest hafva dem så skiljda, som vanligen en Säljares och Köpares äro. — Jag ser dessutom ej behofvet deraf för Herrar Brukspatroner; emedan de dels äro Representerade på Riddarhuset, dels ock i detta Högtärade Stånd, och på intetdera stället blifva deras fördelar negligerade. — I öfrigt ser Aristokratien i dag mindre sin grund i Börden än Förmögenheten; att öka detta

element, bör efter min tanka förra tiders erfarenhet afskräcka oss."

Herr *Eckhoff*: I anledning af hvad Herrar Lindström och Noréus anfört, finner jag mig föranlåten förklara, att jag anser hvarje ord i Grundlagen vara af stor vigt och böra hållas i helgd, att sådant äfven öfverensstämmer med 83. §. R. F., som förmår, det Grundlagarne skola i hvarje serskilt fall tillämpas efter deras ordalydelse, samt att jag således icke, lika med nämnde Herrar Ledamöter, anser något annat Embets-Verk kunna efter godtycke antagas vara satt i Bergs-Collegii ställe i och för Val förrättningarne till Bruks-Representanter, deräst detta Collegium skulle indragas.

Herr *Falkman*: Allt sedan den nya Grund-Lagen antogs har klagan varit förd öfver flere Medborgare-Klassers uteslutande från National-Representationen. Konstitutions-Utskottet har i denna fråga följt den allmänna rösten; och jag hoppas deruti hos Borgare-Ståndet en lika liberalitet vid nuvarande Riksdag, som vid den sistförflutne, då Förslaget antogs att hvila, såsom ett Ständernes Utlåtande. I egenskap af Ledamot i Konstitutions-Utskottet har jag deltagit uti detta Förslag: Jag har sedermera icke ändrat mina tänkesätt i saken: Tvärtom har jag fått ökad öfvertygelse om rättvisan och nyttan af Bruks-egares och Landt-Manufakturisters införlifvande med Borgare-Ståndet. Med Herr Noréus förenar jag mig till alla delar. Jag kan icke finna något skäl att afslå en nyttig ändring i Grund-Lagen för det ordet Bergs-Collegium blifvit nämndt i Förslaget och för det detta Collegium

möjligen kan komma att indragas. Skulle detta sednare ske, så blir naturligtvis ett annat Embets-Verk satt i stället: Och man får då tillfälle att föreslå den ändring i afseende på valen till Bruks-Representanter, som derigenom kan behöfvas. — Hvad angår Herr Fornanders betraktelse om benägenheten för ändringar i Grund-Lagarne, får jag erinra, att fel i dem, likasom i mycket annat, äro menskliga, och att jag icke kan inse, det man borde, när sådana fel upptäckas, för demsamma tillsluta ögonen.

Herr *Bjuhr* yttrade sig i öfverensstämmelse med Herrar Eckhoff och Bagge.

Herr *Montan*: Något hvar lärer erkänna Ofrälse Stånds-personers Representations-rättighet för den fasta egendom, de innehafva. Denna rättighet har ock Konstitutions-Utskottet på ett öfvertygande sätt sökt utveckla; Men jag tror det vara orättvist om en del bland dem skulle komma i åtnjutande af en sådan rättighet, och en annan del icke. Jag hemställer således om ej med pröfningen af förevarande fråga må anstå intilldess man inhämtat, huruvida Bonde-Ståndet hos sig beviljar inträde för hemmans-egare, på sätt vid 15:de §:n R. O. är föreslaget. — Dessutom får jag anmärka, att någon likstämmighet icke råder emellan Representations-förslagen till 14:de och till 15:de §:n R. O. I den sednare nemligen, äro både Tjenstemän och Innehafvare af privilegierad Fastighet uteslutne från Representations-rätt i Bonde-Ståndet: I den förra åter är icke för dem gjordt något undantag från Representations-rätten uti Borgare-Ståndet. Till denna skillnad finner jag icke skäl; och jag

vet ej, hvarför t. e. innehafvare af Frälse-smide skulle ega större rätt till Representation, än egare af Säterier och Frälse-hemman.

Herr *Limnelius*: Då hvar och en redan lärer hafva stadgat sin tanka i denna sak, anhåller jag om Proposition.

Herr *Huldberg*: Med förklarande af min öfvertygelse, att Sverige har ett af de minst goda Representations-sätt bland alla Europas Konstitutionella Nationer, och min önskan, att detsamma må kunna med det snaraste helt och hållet omskapas, får jag likväl säga, att jag icke tror bristfälligheterne afhjelpas genom det nu ifrågavarande Förslaget. Om detta Förslag innehållit förbud för Bruks-egare att invälja Embets- och Tjenstmän till Riksdags-Fullmäktige, så hade jag möjligtvis bifallit det; Men då ett sådant förbud saknas, kunde Förslaget föranleda derhän, att Borgare-Ståndet förstärktes endast med Tjenstemän ifrån minst Bergs-Collegium och Jern-Kontoret; Och, om de nu orepresenterade finge på detta sätt inträde bland Representationen, skulle säkerligen deras längtan att bereda ett bättre Representations-sätt upphöra. — Länge har jag med ledsnad och förargelse sett en Representation, som utesluter det Femte Ståndet; och med längtan och glädje skulle jag motse den stund, då all serskild Stånds-Representation försvunne och vi alla blefve ett gemensamt Folk under en Far.

Herr *Bagge*: Jag förenar mig med Herr Huldberg och tillägger, att jag om de Tjenstemän, som äro Ledamöter i detta Stånd, delar Herr

Norél

Noréi tanka, men att dessa äro sådane, hvilka ej kunna afsättas utan Ransakning och Dom, samt dessutom böra betraktas såsom Borgare, och att deremot de, som i följd af det nya Förslaget finge inträde, kunde blifva personer med förtroende-tjenster.

Herr *Noréus*: 'Jag är skyldig mig sjelf den förklaring, att min öfvertygelse icke har en så svag grund, som den, att jag, såsom den ende representant inom detta Stånd för en Bruks-Societet, skulle önska utvidgning af denna rättighet. Mina åsigter missförstås alltför mycket, i fall jag anses skyldig till denna förebråelse. Det är som Medborgare jag för min del betraktat ifrågavarande ämne, och i denna egenskap har jag ansett Bruks- och Fabriks-egares deltagande i Representationen, såsom en slutföljd af mina grundsatser för bestämmande af medborgerliga rättigheter, men jag har tillika, såsom Representant inom detta Stånd, ansett en sådan utvidgning af Representations-rätten gifva Ståndet en ny styrka och bereda en kraftig utveckling af dess Medborgerliga värdighet och anseende. Man åberopar Englands exempel och den vördnad, som der råder för Grund-Lagarnes orubbeliga helgd, oansedt alla deras brister, och oansedt Representations-rättigheten högst orättvist och utan alla för Medborgerliga förhållanden stadgade grunder är fördelad. Jag högaktar äfven den Engelska Nationen för dess aldrig svigtande öfvertygelse om Grund-Lagarnes helgd, men jag tror att denna helgd icke rubbas, om missförhållanden, hvilka aldrig kunna bereda styr-

ka åt en Konstitution, men alltid försvaga den, blifva rättade. De vördnadsbjudande grund-linierne kunna dock alltid blifva fastståndande, och det är deruti, som jag alltid önskar finna en Nation stark och vördnadsvärd, och som jag äfven vill anse den Engelska såsom ett värdigt efterdöme, men icke uti en ensidig föresats, att bibehålla äldre Konstitutionella stadganden blott för deras ålder skull, om ock allmänna rättvisan kräfver deras upphäfvande."

Häruti förenade sig Herr *Prytz*.

Herr *Winberg*: Den betänklighet, jag yttrat, har ej varit emot sjelfva hufvudsaken, utan blott i afseende på svårigheten att antaga Förslaget innan man afgjort huruvida Bergs-Collegium kommer att indragas eller ej. När denna betänklighet undanrödjes, eller om Ståndet anser Bergs-Collegii omnämnande i Förslaget ej lägga hinder i vägen mot dess antagande, då gillar jag det fullkomligen; men eljest anser jag ett uppskof med Bruks-egares inträde i Representationen mindre vigtigt, än att Grund-Lagen hålles i helgd.

Herr *Ekstrand*: Jag instämmer med Herrar Eckhoff och Bagge samt anser, lika med Herr Huldberg, det föreslagna tillägget endast vara en lappning, som aflägsnar den önskliga förändringen af det stora hela i Representationen.

Herr *Egge*: Det lärer icke kunna bestridas, att Borgare-Ståndets antal är alltför ringa, då flere dess Ledamöter måste sysselsättas i två till tre Utskott. Emot en sådan brist skulle kunna finnas tvänne korrektiv; det ena, att inskränka en del Städers rätt att med andra förena sig om

en Fullmäktig, men en sådan inskränkning blefve tryckande för desse Städers medellösa Borgerskap; det andra åter att, såsom nu är föreslaget, införlifva med Borgare-Ståndet en ny Klass af Medborgare. Jag bifaller för min del detta sednare förslag. Bruks-egare hafva, lika med oss, Slöjders och Näringars förkofran till föremål för sin verksamhet. Deras bildning och erfarenhet skulle vara oss nyttig, och impulsen af desse Ledamöter, hvilka komme att utgöra blott 8 till 10 personer, aldrig vådlig, så vida man ej fruktar att bero af förståndets och kunskapernes ledning. Jag kunde, till bevis på detta, åberopa exempel af en Gahn, som här varit Fullmäktig för Fahlu Bergslag, och, fastän jag kanske ej borde nämna honom då han nu är närvarande, äfven af en Noréus. — Jag kan icke dela den tanka, som jag hört yttras, att den förestående indragningeu af Bergs-Collegium skulle lägga hinder emot Förslagets antagande. Om ock Serskilta Utskottet skulle tillstyrka en sådan indragning, kan den, såsom medförande en förändring i Grund-Lagen, icke verkställas förr än nästa Riksdag. Detta Collegium, såsom tillvarande före och vid den Riksdagens början, kan således förrätta valet; och Bruks-egarne finge i alla fall uti Grund-Lagen qvarstå såsom Representanter tills ett annat valsätt hunne antagas, på lika sätt, som under 1812 års Riksdag andra klassens Städers Riksdagsmän bibehöllos vid sin rätt att emottaga Fullmakter från andra Städers Borgerskap, oaktadt denna rättighet var föreslagen till upphäfvande och jemväl under Riksdagens lopp upphäfdes.

Herr *Lundman*: Utan att hysa den tankan, att Bruks-egare och Manufakturister på Landet böra misstänkas för några ensidiga åsigter, tror jag likväl rättast, att man bör vara Borgare i Stad och deltaga i Borgerliga utskylder för att, enligt hufvud-grunderne för vår nu gällande Representation, kunna anses behörig till Ledamot i Borgare-Ståndet. Jag ser icke något skäl till Bruks-egares Representations-rätt i detta Stånd ligga deruti, att de behöfva större förlag och kunna åstadkomma tillverkningar i värde af millioner; utan tror tvärtom ett skäl emot sådan rätt vara det, att de ega relationer till hundratals personer på Landet. — Om jag är så smittad, att jag kläder mig Engelskt och äter efter utländsk smak, bör jag ändock tänka Svenskt. — För min del afstyrker jag bifall till Förslaget.

Herr *Hjelström*: "Jag medgifver att vår nu varande Representation i flere afseenden är felaktig och jag erkänner att ett stort antal Medborgare med vigtig inflytelse på Statens intresse både genom deras kunskaper och förmögenhet, orättvist sakna Lagstiftnings-rätt; men jag tror deremot icke, att man bör söka afhjelpa eller minska detta felaktiga genom nu föreslagne Grundlags-förändring för Borgare-Ståndet. — Vår nu varande Representation hvilar på fyra serskilda krafter, väl ämnade att gemensamt verka till Fädernes-landets bästa, men också, att sins emellan bibehålla jemnvigt så länge grunderne för deras tillvarelse, olika rättigheter och skyldigheter, ännu till någon del qvarstå. — Att försvaga ensamt den ena kraften genom större eller mindre förändring af dess verkliga element, vore således

i närvarande förhållande mindre rättvist och försigtigt. — Den upplyste och sakkunnige Ledamot i Höglofl. Konstitutions-Utskottet vid förra Riksdagen, hvars serskilt afgifna Utlåtande nu blifvit uppläst, har framställt såsom tvistig den frågan huruvida Bruks-egare borde hänföras till Jordbruks- eller Närings-Klassen. — Jag anser hvarken stället eller tillfället medgifva en fullständigare vederläggning af de skäl, hvilka för sednare tanken blifvit anförde, men jag tror mig böra vara af motsatt öfvertygelse, och att, då åtminstone möjligheten af den händelse Hr Bagge antydt icke torde kunna motsägas, man således, genom antagande af ifrågavarande Grundlags-förändring, skulle inom Borgare-Ståndet tillskapa ett serskilt Stånd, må hända af stridiga åsigter och intressen. — Efter mitt begrepp utgöra Jordbruk och Näringar samt Vetenskaper och Upplysning i en Konstitutionel Stat de sanna grunderne för en fullständig Representation, utgående från ett fritt och inför Lagen jemlikt folk, oberoende af all annan inflytelse än förtroende och den fria viljan. — Jag döljer icke för mig, att ett sådant till hög fullkomlighet utbildadt Representationssystem inom vårt Fädernesland kan för närvarande anses mera, att önska än hoppas; men jag vill åtminstone icke, att möjligheten antingen försvåras eller aflägsnas, eller ock att intresset för bibehållande af det felaktiga tilläfventyrs ytterligare rotfästes. — Jag röstar emot antagande af det föreslagna tillägget i 14. §. Riksdags-Ordningen."

Herr *Beckman* förenade sig med dem, som talat för de föreslagna Tilläggens antagande.

Herr *Ullberg*: "Konstitutions Utskottets Förslag till ökad Representation inom Borgare Ståndet, hvarom nu diskuteras, är af flere värda Talare så väl motiveradt till bifall, att jag, för att uttrycka min mening öfver detta vigtiga ämne, endast åberopar dessas yttranden, jemte Utskottets Betänkande."

"Man skall icke med fullt skäl kunna påstå, att några för Fäderneslandet vigtiga interessen ej redan äro Representerade. — De äro det, i afseende på förevarande Hufvudfråga om Bergverks-Näringen och dess produktion, uti alla fyra Riks-Stånden, störst hos Ridderskapet och Adeln, till en icke obetydlig del hos Borgare-, och tilläfventyrs minst ännu hos de tvenne öfriga Stånden. — Det är således icke egentligen för att bota denna förmenta brist, som Konstitutions-Utskottet, hvars Ledamot jag haft äran vara, uppgifvit sitt Förslag, utan det har varit föranledt af motioner om Representations-förändring, gjorde redan vid 1809 års Riksdag, till förmån för en stor mängd bildade, hittills uteslutne Medborgare (så vida det ändå lyckligtvis ännu anses vara en förmån att få deltaga uti öfverläggning om Fäderneslandets angelägenheter), hvilka Medborgares anspråk, genom flera Representanters förenade önskan, tid efter annan blifvit stegrade och hvilkas önskningar, då de vid noggrann pröfning funnits vara grundade på goda skäl, man ansett sig böra gå till möte. — Och huru skulle så kallade real-interessen härvid kunna komma i fråga, då hvarje Riksdagsman, så vida han klanderfritt för sitt eget samvete värdigt vill uppfylla sitt kall, måste, med

åsidosättande af små partiella fördelar, hafva det helas väl till syftemål, hvilket förhållande, så vidt jag erfarit vid fem föregångne Riksdagar, också, med få undantag, alltid egt rum."

"Såsom uppskofs-skäl mot hufvudsakliga bedömandet af Utskottets Förslag är anfördt, att man borde införvänta Bonde-Ståndets beslut öfver den för samma Stånd föreslagna Representations-förändring, och att hinder skulle läggas mot Serskilta Utskottets förarbetning, rörande Embets- och Tjenste-Verkens reorganisation, om Bergs-Collegii konstitutionella tillvarelse nu blefve genom antagande af det nya Representations sättet inom Borgare-Ståndet fastställd. — Hvad det förra angår, så hvarken kan eller bör Bonde-Ståndets Beslut öfver den del af frågan, som samma Stånd rörer, tjena till ledning för vårt Stånds öfverläggningar i detta ämne, för hvars oberoende behandlings-sätt, Ståndsvis, man lika liberalt öfverenskommit, som man väntar liberalité i hufvudsaken; och beträffande sednare invändningen, så synes det mindre konseqvent, att på framdeles timade händelser grunda omdömet öfver en åtgärd, som, enligt Grundlagen, nu måste bestämdt vidtagas, och som derför endast bör afse nu gällande institutioner och förhållanden. — Om också det redan vore gifvet, att Bergs-Collegium, inför hvilket valen till nya Ledamöter enligt Förslaget skola ske, blir genom Riks-Ståndens enstämmiga Beslut och Konungens Sanktion derå upplöst, måste väl, såsom redan är anmärkt, en serskild Byrå till Bergs-väsendets administration substitueras, — och om man icke i detta fall, mer än i andra

vigtigare, fäster sig vid ord och benämningar, tyckes ingen verklig Grundlags-öfverträdelse uppkomma deraf, att ifrågavarande Val blefvo inför det nya Embets-institutet verkställda."

"I förbigående, bland rakt utlagda hinder mot antagandet af Utskottets Förslag — vådan af en i Ståndet inrotande penning-aristokrati, af täta Grundlags-ändringar, och af Sockholmiserade Embets- och Tjenstemäns ifrån Bergs-Collegium eller Jern-Kontoret inträde i Borgare Ståndet, är också anmärkt odugligheten af vår gamla Stats-Författning, och det hinder för dess totala reform, som skulle uppstå af nu omtvistade enstaka tillägg. — Det hörer icke hit att granska denna författnings beskaffenhet, hvarken jemförelsevis med andra Staters, eller uti dess positiva skick; men efter allt hvad i sednare tider blifvit taladt och skrifvet uti Konstitutionella ämnen, bekänner jag det vara min fasta öfvertygelse, att vår Konstitution i dess Grund-drag är den bästa för vårt land, och jag önskar uppriktigt, att den dag aldrig för oss och sent för våra efterkommande må uppgå, då man skulle vilja förvrida eller utplåna dessa grundlinier af vårt lyckliga Stats-fördrag."

"Någon anledning synes icke vara för hand, att från Bruks-idkares sida mer än ifrån andre Medborgare-klassers, befara penningstyrkans obehöriga inverkan på Riksdags-ärenders behandling, och då man för helgden af en skröplig Konstitution vill hämta exempel af den Engelska, vore det önskligt att man äfven ville och kunde tillegna sig detta Lands sköna nationalanda, dess religiositet, dess aktning för Lagen

och dess Organer. — Med sådana egenskaper kan ett Folk väl jemna de brister, som dess Konstitution, liksom all annan mensklig inrättning, måste lida af den tärande tiden; men då dessa brister äro uppenbara, hvilket kan skönjas af i sjelfva England skeende täta Reklamationer på reform, är det just icke dem jag tror man först bör vilja imitera. Vår Konstitutions tydliga företräde består, bland annat, deruti, att den medgifver sin egen förbättring efter gifna Laglige former, deruti består dess lif och dess med tidens skiften fortlefvande kraft, den vi böra sorgfälligt vårda och understödja. — Slutligen om också valen till Ståndets föreslagne nya Ledamöter endast skulle träffa Bruks-egande Embetsmän inom Bergs-Collegium eller Jern-Kontoret, hvilket likväl vore föga sannolikt, finner jag lika litet skäl, att misstro deras nit och välvilja för det gemensamma Fäderneslandets sak, som jag deremot tror det vara vinst för Ståndet, att med deras emottagande kunna tillegna sig deras kunskaper och erfarenhet, hvilka egenskaper ej måga anses förkastliga ehvar de finnas. — Utan att vidare upprepa de flera skäl, hvilka redan blifvit bättre framställda, voterar jag för antagandet af Utskottets Förslag."

Herr *Noréus* instämde med Herr Ullberg.

Herr *Norström:* I förevarande fråga är redan taladt tillräckligen, både för och emot förslaget; men jag skulle anse det vara en otillbörlig förbehållsamhet, att icke yttra mina tankar, och jag förklarar derför, att jag, på de af flere Ledamöter anförda skäl, icke kan godkänna de föreslagna ändringarne i partiella omständigheter

innan en förändring i det stora hela kan tillvägabringas. Härvid må jag likväl tillägga, att jag icke anser frågan om Bergs-Collegii indragning hindra antagandet af förevarande förslag.

Herr *Arvidson*: Jag finner af vigt att yttra mig i denna sak, och får gifva tillkänna, att jag i allo förenar mig med Herr Hjertström. Ännu flere betänkligheter emot Förslaget skulle visserligen kunna framställas; men jag anser det öfverflödigt då redan så många yttrat sitt ogillande deraf.

Herr *Lenning*: "I en fråga af så stor vigt, som den nu förevarande, tror jag min pligt fordra, öppet tillkännagifva mitt tänkesätt, ehuru ämnet utur ömsesidiga synpunkter är så tillräckligen motiveradt, att jag väl i hufvudsaken ingenting har att tillägga. Upplysning och Medborgerlighet vore att hoppas hos Brukspatronerne, hvilkas införlifvande med Borgare-Ståndet i representativt hänseende nu är i fråga; och som vän af desse egenskaper, hvar de finnas, skulle jag villigt understödja det föreslagna tillägget, likväl under förbehåll, det §:n äfven finge innehålla ungefär följande: Att de Bruks-Patroner, som sålunda komma att deltaga i Borgare-Ståndets Representation, borde ej innehafva någon Beställning i Rikets tjenst; Men som ingen Redaktions förändring i det föreslagna Tillägget lärer med Grundlagen öfverensstämma, finner jag mig föranlåten med de Herrar deltaga, hvilka ogilla det föreslagna Tillägget. Om antagandet af hvad jag nu afstyrkt, verkligen afhjelpte någon betydlig del uti vår bristfälliga Representation, skulle jag äfven efter-

gifva det förbehåll, jag anser nödigt; men, så länge vi måste bibehålla andra ej godkända former i denna Representation, hvaraf jag endast vill anföra ett exempel, för att ej trötta med vidlyftighet, det nemligen, att Caput för hvarje familj inom Höglofl Ridderskapet och Adeln födes med Representations rätt och deremot mången gång är i saknad af något att representera, och andre förtjenstfulle och förmögne Män inom samma familj ej annorlunda än genom köp kunna tillvinna sig rättighet att i Riksdags-ärenderna deltaga, tror jag den föreslagne förändringen utan stor olägenhet kunna uppskjutas tills en hufvudsakligare reform pröfvas nyttig, eller det förslagna vilkoret blir dervid fästadt."

Herr *Hemberg*: Jag kan för min del icke godkänna de föreslagne förändringarne, och hyser ingen fruktan för den hotelse, Herr Noréus yttrat, att den dag torde komma, då vi nödgas antaga dem. Mina skäl emot antagandet äro hvad Redaktören af Handbok för Riksdagsmän yttrat, så lydande: "Grundlagen bör anses "helig, och dess värdighet ej förringas genom "idkeliga förändringar. Han sjelf är en Repre-"sentant af visheten och rätts-begreppet; och bör "derföre ej genom föränderlighet visa sig vack-"lande i sina principer, eller tvehågse i sättet "att utföra dem. Hvarje Grundlags-förändring; "som ej utgör en serdeles nödvändig förbättring, "är förderflig: och ändringar äro lättare att å-"stadkomma, än förbättringar."

Herr *Linström*, *Jakob*: Det hade, i min tanka, varit lyckligt om 1809 års Ständer begärt Adelskap för alla Rikets Invånare. All Stånds-

skillnad hade då upphört; och ingen skulle då hafva varit utesluten från deltagande i Representationen. Nu, sedan sådant icke skett, och när man måste betrakta saken i sitt närvarande skick, måste man åtnöja sig med de mindre förändringar, som äro nyttiga; Och, om Ståndet i allmänhet skulle finna det föreslagna Tillägget om Bruks-egares och Landtmanufakturisters Representations-rätt gagneligt, har har jag ej heller för min del något att påminna emot detsammas antagande.

Herr *Noréus*: Jag har sagt, att jag hyser vördnad och aktning för den nu gällande Representationen och för Ståndets nuvarande Ledamöter: Jag har också sagt, att, då nu, under lugn pröfning, en i min tanka nyttig ändring kunde beredas, jag deraf velat hemta ny styrka för denna Representation. Men jag har icke uttryckt någon sådan hotelse, som Herr Hemberg velat finna i mina yttranden. — Jag förmärker, det farhågan för de Embetsmäns inträde i Ståndet, hvilka tillika kunna vara Bruks-egare, egentligen har sin grund deruti, att Kongl. Bergs Collegii Ledamöter och Jern-Kontorets Fullmäktige, i anseende till sitt jemna vistande i Hufvudstaden, skulle förmodas nästan alltid blifva valde till Representanter. Jag fruktar hvarken det ena eller andra förhållandet i denna del; och jag är försäkrad, att det antal af 7 till 8 Representanter, som komme att tillhöra detta Stånd, snart blefve för Ståndet dyrbart, samt att Ståndet aldrig skulle ångra att hafva emottagit dem till delaktighet i sina öfverläggningar för ett gemensamt ändamål, Fäderneslandets lycksalighet. När-

mare eller fjärmare boende, är det upplysning och sann medborglighet, som utgöra en Folk-Representants högsta värde; och jag skulle mycket fela i den högaktning, jag hyser för Stockholms Stads Representanter, om jag någonsin betviflade, att de, lika med den aflägse boende Medborgaren, lifvades af samma nit och samma känsla för det gemensamma Fäderneslandet.

Öfverläggningen förklarades slutad; Och Herr *Talmannen* framställde följande Proposition: Antager Ståndet det föreslagna Tillägget af 6:te och 7:de Momenten i 14:de §:n Riksdags-Ordningen?

Ropades Nej, Ja, Votering.

I följd häraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande Voterings-Proposition: "Den, som antager det föreslagna Tillägget af 6:te och 7:de Momenten i 14:de §:n Riksdags-Ordningen, lägger Ja: — Den det ej vill, lägger Nej: Vinner Nej, så blifver nyssberörda Tillägg förkastadt."

Omröstningen verkställdes enligt Riksdags-Ordningens föreskrifter och lemnade det utslag, att 13 röstat Ja, men 40 Nej; Och var alltså Tillägget förkastadt.

15:de, 17:de, 19:de och 22:dra §. §:ne: Uppskötos. (Se Prot. den 30 April §. 4).

§. 8.

Herr *Ekelund* anhöll om 14 dagars ledighet från Riksdagen för en angelägen resa åt hemorten, samt gaf tillkänna, att Stats-Utskottet, hvaräst han är Ledamot och anmält denna sin önskan, icke haft något deremot att påminna.

Ståndet biföll Herr *Ekelunds* begäran; och skulle ledighets-tiden räknas ifrån afresan.

Herr Talmannen och Ståndet åtskildes kl. 2, men sammanträdde, efter dervid träffad öfverenskommelse, åter

Eftermiddagen

Kl. 6.

§. 9.

Protokollet för den 17 dennes, med undantag af 8:de §:n, justerades.

§. 10.

Företogs till slutligt afgörande det från förmiddagen §. 7. uppskjutna, sedan sistl. Riksdag hvilande, Förslag till införande af "omröstning per capita i Riksens Ständers Utskott" samt, för sådant ändamål, en ny Redaktion af 38. §. R. O. (Bihanget 1817 — 1818 sid. 38 och 120).

Då, sedan Konstitutions-Utskottets Betänkanden i denna fråga blifvit upplästa, ingen förmärktes hafva något att anföra, framställde Herr *Talmannen* Proposition till antagande af Första Alternativet uti det hvilande Förslaget.

Ropades Ja, blandadt med Nej.

Herr *Ullberg*: "Jag anhåller att innan Voteringen börjas få till Protokollet öppet afgifva min tanka uti detta vigtiga ämne, hvartill jag förut saknat anledning, då oaktadt de nu hörda

flera Nej, ingen Ledamot yttrat betänklighet mot Utskottets förslag. — Jag bör först erinra, att samma förslag redan år 1815 varit underställdt Ståndets pröfning och då blifvit af oss, äfven som af Ridd. och Adeln samt Bonde-Ståndet, antaget, men af Preste-Ståndet ogilladt. — Sedan sistnämnda Stånd nu också antagit första alternativet, bör det icke förmodas, att vi derföre nu skola vara mindre liberala, än vi fordom varit. — Jag kallar det liberalitet, att låta, genom Votering per capita i Utskott, skiljda tankar sammansmälta till en enda, hvarigenom icke allenast tid sparas uti det öfver all höfva tillväxande skrifveriet, medelst alternativa meningens framställning i de mål, der två Stånd stadna emot två, utan ock småningom afnötes den kantighet, som genom Stånds-voteringen i Utskott icke sällan märkligt framlyser. — Jag räknar allt det för vinst, som bidrar till sinnenas förening, utan att derföre yrka eller ens gilla den sats, att alla borde tänka efter ett formulär, ty ideernas friktion är tilläfventyrs den bästa yttring af Statens lif. — Man har invändt mot det nya Voterings-sättet, att det vore vådligt för Ståndets ömmaste interessen, dess privilegier och rättigheter, hvilka på sådant sätt kunde i Utskotten bortvoteras; Men dessa Utskott ega ju ingen afgörande rätt, utan endast rådgifvande, och eger icke hvarje Stånd i dylika frågor sitt liberum veto, hvarvid, enligt Grundlagen, det måste förblifva? Deremot är per-capita-voteringen i vissa fall alldeles oumbärlig, för att vinna ett resultat, isynnerhet i Konstitutions Utskottet, dit frågor remitteras till afgörande med Riks. Stän-

ders rätt, hvarpå jag såsom exempel vill anföra, om ett Stånds Talman vägrar Proposition emot Ståndets yrkande, eller ett just under denna Riksdag inträffadt fall, om tillsättande af Serskilt Utskott till allmänna nödens begrundande, deruti två Stånd stannat mot två; dylika och flera frågor äro af den natur, att de måste afgöras; men om inom Konstitutions-Utskottet också två Stånd stanna mot två, blir man, för att kunna verkställa Riksens Ständers befallning, bragt till den obehagliga nödvändighet, att antingen direkte begå en olaglighet, eller ock att hos Ständerne begära tillstånd att för tillfället antaga ett Grundlags-vidrigt Voterings-sätt. Då nu den föreslagna Voterings-metoden redan är sanktionerad, och med fördel använd uti Rikets Ständers stora Nämnder och Utskotts-förstärkningar, synes också samma metod hos stammen alltid böra ega rum, och jag tillstyrker på dessa skäl dess antagande."

Med Herr Ullberg förenade sig Herrar *Rydberg*, *Noréus*, *Egge*, *Winberg*, *Lenning* och *Hegardt*.

Herr *Cederborg*: Äfven jag instämmer med Herr Ullberg i sjelfva saken, men hemställer likväl, huruvida någon diskussion kan ega rum sedan Proposition en gång blifvit gjord.

Herr *Ullberg*: Jag ber om förlåtelse för det jag tagit mig friheten att i detta vigtiga ämne öppet yttra mina tankar efter Propositionen, enär förut icke försports någon anmärkning emot Förslaget, och Proposition således måst göras, samt någon anledning till diskussion å min sida

icke

icke egt rum förrän jag hört Propositionen besvaras med både Ja och Nej.

Herr *Norström*: Utan att alldeles gilla de nu anförda motiver, är jag likväl för min del nöjd med Första Alternativet af Utskottets Förslag.

Herr *Hagander*: "Herr Ullberg har, i afseende på förevarande ämne, yttrat tänksätt, uti hvilka jag till alla delar instämmer; och jag borde således utan vidare tillägg förena mig med honom. Men tillgifvenhet för den sak, som är i fråga, är hos mig mera innerlig än att jag skulle kunna tillbakahålla ett yttrande, ehuru kort och ofullständigt det än må blifva. — Herr Lagmannen Ullberg har nämnt, att detta Högtärade Stånd, vid 1815 års Riksdag, gillade ett då förehafdt förslag om votering per capita i Utskott. Jag tillägger, att samma fråga förevar vid 1818 års Riksdag och medförde då enahanda resultat. Öfvertygad, att Högtärade Ståndet inom sig förvarar samma tänkesätt nu, som då, och samma tillgifvenhet för utvecklingen af våra Konstitutionella förhållanden, får jag slutligen utbedja mig Högtärade Ståndets uppmärksamhet på följande omständigheter: Att det är en uppenbar tavtologi att låta ärenderna Ståndsvis beredas och Ståndsvis afgöras: Att det hittills brukliga voterings-sätt beröfvat Utskotten deras vigtigaste verkan, neml. den att redan i målens beredning lätta tänkesättens öfverensstämmelse; och slutligen: att detta voterings-sätt medfört långsamhet uti ärendernas behandling och mångfaldige andre olägenheter, dem Herr Lagmannen Ullberg

redan anfört. Af innerlig öfvertygelse röstar jag således för antagandet af den föreslagna Grundlags-förändringen."

Herrar *Falkman*, *Santesson*, *Hammar* och *flere* förenade sig jemväl med Herr Ullberg.

På Herr *Talmannens* förnyade Proposition svarades åter Ja och Nej; Hvarefter skreds till omröstning öfver en uppsatt, justerad och anslagen så lydande Voterings-Proposition: "Den, som antager Första Alternativet af Förslaget till ändring i 38:de §:n Riksdags-Ordningen, lägger Ja: Den det ej vill, lägger Nej: Vinner Nej, så förkastas nämnda Alternatif."

Omröstningen, verkställd efter R. O:s föreskrifter, utföll med 28 Ja emot 24 Nej; I följd hvaraf Första Alternativet var antaget, och det Andra förfaller.

Hvad de, på sätt Förmiddagens Protokoll §. 7. utvisar, uppskjutna Förslagen till förbättrad National-Representation angår, beslöt Ståndet att låta med pröfningen deraf anstå intill dess Högv. Preste-Ståndet och Hederv. Bonde-Ståndet sig öfver demsamma utlåtit.

Protokolls-Utdrag, angående alla Borgare-Ståndets denne dag i Grundlags-frågorna fattade Beslut, blef härefter uppsatt, justeradt och expedieradt.

§. 11.

Föredrogs ett, i följd af hvad Protokollet den 17:de dennes §. 8 innehåller, inkommet så lydande Memorial:

"I anledning af Vällofl. Borgare-Ståndets

förlidne gårdag meddelte Återremiss af Dess Deputerades Förslag till Reglementariska föreskrifter i afseende på Offentlighet vid Ståndets Sessioner, anhålla Deputerade, att öfver de vid samma Förslag gjorde anmärkningar få afgifva Utlåtande efter ordningen af de §. §., som för anmärkningarne utgjort föremål.

"Emot inledningen till de Reglementariska föreskrifterne, hvilken börjas sålunda: "Borga-"re-Ståndet lemnar tillträde åt Svenske Medbor-"gare" är anmärkt, att Ståndets Offentlige Sessioner borde äfven af Medborgare från Konungariket Norrige få bevistas. Med godkännande af flere värda Ledamöters sålunda yttrade önskan, föreslå Deputerade, att orden "Svenske Medborgare" på ofvannämnda ställe förändras till: Svenske och Norrske Medborgare.

"2. §:n, der det heter bland annat: med "Poletternes utdelning förhålles sålunda, att se-"dan Ståndet vid hvarje Riksdag, för Redaktö-"rer af Tidningar utsett vissa platser, hvartill "Poletter för längre eller kortare tid, allt efter "Ståndets beprövande, dem tillställas" har blifvit underkastad 2:ne anmärkningar:

"1:o att uttrycket hvarje Riksdag vore olämpligt, såsom utmärkande gällande kraft hos de Reglementariske föreskrifterne, icke blott vid denna utan äfven för kommande Riksdagar; men med den öfvertygelse Deputerade fattat, att Reglementet bör upprättas utan inskränkning till någon viss tid och således äfven för framtiden ega fortfarande bestånd, så vida ej ändring eller upphäfvande, efter vederbörligt beslut, mellan-

kommer, hafva Deputerade af ofvanberörde anmärkning icke hämtat skäl, att i denna del frånträda förslaget.

"2:o Att ett visst och lämpligt antal af de Tidnings-Redaktörer, som enligt denna §. skulle kunna undfå platser för längre eller kortare tid, borde bestämmas, på det ordalagen i Reglementet ej måtte föranleda till gemensamt anspråk för alla Tidnings-Redaktörer och sålunda i tillämpningen utsträckas längre än afsigten varit och utrymmet medgifver.

"Deputerades förslag härutinnan är lika litet ovillkorligt för alla Tidnings-Redaktörer, som inskränkt till några vissa bland dem. Derför och då förslaget bestämdt förbehåller åt Ståndet, att för Redaktörer utse vissa platser, anse Deputerade lydelsen af §:n i denna del vara sådan, att så väl antalet, som valet af de Redaktörer, åt hvilka Poletter för längre eller kortare tid beviljas, endast af Ståndets godtfinnande och beslut vid hvarje Riksdag beror.

"Herr Nilsson har ansett såsom öfverflödiga stadgånden hvad 5. §. innehåller, dels om rättighet att under Sessionerne anteckna de ämnen, hvarom Ståndet öfverlägger, och dels angående Tidnings-Redaktörers ansvarighet i händelse underrättelse derom i allmänt tryck meddelas, under smädeliga, lögnaktiga eller vrängda framställningar.

"Hvad det förra angår, så anse Deputerade, att just ifrån antecknings-rätten, då den blifvit tillåten, härledes den ansvarighet Redaktörerne deremot hafva att iakttaga, då de i allmänt tryck

meddela, hvad under öfverläggningarne förefallit.

"Hvad åter Herr Nilsson anfört i sednare anmärkningen emot 5. §:n och likaså i dess vid 6. §:n gjorda inkast emot åberopandet af Regerings-Formens 110. §. i afseende på gröfre förbrytelser, som emot Ståndet eller någon dess Ledamot skulle kunna begås, anse Deputerade ej fordra annat utlåtande, än att Förslaget icke, såsom Herr Nilsson förmenat, på någotdera stället innebär ny Lagstiftning, utan blott en anvisning till stadgandet i de Grund-Lagar, under hvilkas skydd Deputerade genom förslaget velat ställa den af Ståndet beviljade Offentlighet.

"Till uppfyllande af den utaf flere värde Ledamöter yttrade åstundan, att i 6. §:n måtte införas någon närmare föreskrift, hvarigenom, under Ståndets Sessioner, all gemenskap emellan Ledamöter och Åhörare kunde förekommas, föreslå Deputerade, att nämnde §., vid början eller i den del, som härom handlar, kunde få följande lydelse: "Åhörare, som bevista Ståndets "Sessioner, skola förblifva på de dem anviste "platser, icke genom samtal eller på annat sätt "blanda sig i öfverläggningarne eller dem störa, "icke eller genom ord &c."

"Uti 7. §:n hafva Deputerade föreslagit, att Åhörarne borde från Sessions-rummet afträda under voteringar. Skiljaktige anmärkningar hafva häremot blifvit gjorde, i så måtto, att en del Ledamöter ansett det icke böra åhörarne betagas, att voteringarne öfvervara, och andre deremot förmenat föreskriften derom, såsom icke i alla mål lika maktpåliggande, ej böra blifva all-

män, utan inskränkas derhän, att Åhörarne skola under votering afträda, när Ståndet så för godt finner, eller någon bland dess Ledamöter det önskar.

Deputerade hafva, för deras del, icke kunnat skilja sig ifrån öfvertygelsen om den vigt, som ligger derpå, att främmande Personers närvaro hos Ståndet upphör under alla voteringar, det vare sig i hvad mål som helst; Och med det ökade skäl för denna föreskrift, som kan hämtas af exemplet ifrån de fleste andre Stater med representativa Författningar, hvaräst på lika sätt tillgår, få Deputerade alltså ånyo tillstyrka hvad 7. §. i denna del innehåller; dock torde, i anledning af en värd Ledamots yttrande om någon otydlighet i de ordalag, hvaruti föreskriften innefattas, desamma lämpligen kunna förändras sålunda: "När "Proposition till votering anslås, skola Åhörar-"ne, innan Voterings-sedlarne utdelas, utur Ses-"sions-rummet afträda; men efter fulländad vo-"tering och då Ståndets Beslut tillkännagifves, "ega de att åter vara tillstädes." Stockholm den 18 April 1823.

Johan Westin. *Th. A. Aspelin.*
M. L. Ekelund. *B. H. Santesson.*
W. A. Falkman. *Jean Noréus.*
J. U. Winberg."

Då Herr *Talmannen* nu hemställde, att Förslaget till de i ofvanstående Memorial omnämnde Reglementariska Föreskrifter måtte punktvis företagas till pröfning, begärde Herr *Eckhoff*, att Memorialet kunde till en annan dag få hvila på Bordet; Men, sedan Herr *Talmannen* er-

inrat, att vid det sista Plenidagen fattade Beslut blifvit fästadt det vilkor, att Reglementet under nästföljande Plenum skulle till slutlig pröfning förekomma, blefvo det i förberörde Protokoll införda Förslag, och det nu föredragna Memorial §. för §. upplästa samt de yttranden afgifna och de Beslut fattade, hvilka här nedan omförmälas.

Inledningen till Reglementet, med den deruti af Deputerade föreslagne ändring, gillades.

1:sta §:n godkändes äfven.

2:dra §:n.

Herr *Norström*: Jag ser icke hvarför Tidnings-Redaktörer skola hafva företräde till Polletters erhållande, framföre andra åhörare, och kan icke godkänna annat företräde, än att den, som först anmäler sig, må först undfå Pollett.

Herr *Huldberg*: Publiciteten befordras, i min tanka, bäst genom det Tidnings-Redaktörer lemnas tillträde. En sådan persons närvaro verkar för ändamålet mer än Hundra andras.

Häruti instämde Herr *Ekelund*.

Herr *Falkman*: Med Herr Huldberg förenar jag mig äfven; ingen har tillfälle att tidigare, än nämnde Redaktörer, låta komma till Allmänhetens kunskap hvad som yttras och beslutes; och, för att vinna den ifrågavarande Offentlighetens ändamål, har man ansett dem framföre andre berättigade till Polletter på längre tid.

Herr *Norström*: Då ingen annan enskild erhåller Pollett för längre tid, tror jag ock Tidnings-Redaktörernes rätt böra vara lika inskränkt, eller endast till Pollett för dagen.

Herr *Huldberg*: Desse Redaktörer äro att

anse icke alldeles som enskilde personer, utan såsom Ombud för Publiken; och för de missbruk, som deras ständigare närvaro kunde föranleda, har man tillräckliga korrektif uti Reglementets Föreskrifter om rättigheten till Polletternes indragande.

Herr *Lagerstrand* förenade sig med Herr Huldberg.

Herr *Winberg*: Deputerade hafva inskränkt sitt Utlåtande till de anmärkningar, som sista Plenidagen blifvit vid Förslaget gjorda; och bland dem förekommer icke någon af lika beskaffenhet med den, Herr Norström nu framfört. Mig synes, att äfven diskussionen nu borde inskränkas till de förut gjorde anmärkningar.

Herr *Ullberg*: På de skäl, Herrar Deputerade i sitt Memorial åberopat, frånträder jag hvad jag sista Plenidagen vid 2:dra §:n erinrat, och anhåller om Proposition till bifall å samma §.

En sådan Proposition framställdes af Herr *Talmannen* och besvarades med Ja.

3:dje §:n godkändes.

4:de §:n likaledes.

5:te §:n.

Herr *Hambreus*: I denna §. saknas bestämdt stadgande huruvida det må vara Tidnings-Redaktörer tillåtet att befordra till trycket hvad som uti Ståndet yttras, innan Protokollet deröfver blifvit justeradt, eller icke. För min del tror jag, att en sådan frihet ej skulle stå tillsamman med den i Grundlagen hvarje Riksdagsman lemnade rätt att vid justeringen jemka sina yttranden, och att den stundom kunde leda till svåra missbruk.

Huru lätt man kan vara blottställd för en Tidnings-Redaktörs kittslighet, bevises t. ex. af hvad nyligen händt en värd Ledamot Herr Beckman genom Tidningen Granskaren; och det är, i min tanka, bättre, att nu i tid förekomma en ytterligare utsträckning af dylika missbruk, än att sedermera behöfva libellera med Redaktörerne.

Herr *Huldberg*: Då man går ut från den principen, att en Tidnings-Redaktör föreställer flere Hundra personer, som ej kunna hos Ståndet rymmas, bör han ock få genast uti sitt Blad meddela dem, han representerar, hvad han hört; ty, om han dermed behöfde dröja intill dess Allmänheten kunde af detsamma få del på annat sätt, så vore hans närvaro öfverflödig. Protokollet, men icke Tidningsbladet, är i alla fall det rättesnöre, hvarefter Riksdagsmannen bedömmes.

Häruti instämde Herr *Hagander* med *flere*.

Herr *Norström*: Redaktören bör, i min tanka, före justeringen väl få omtala, men icke låta trycka, hvad som i Ståndet förefallit.

Herr *Huldberg*: Just genom sitt Tidningsblad omtalar Redaktören hvad han förnummit. Hans rätt att göra reflexioner deröfver, är lämpligen inskränkt genom Tryckfrihets-Förordningen, som jemväl blifvit uti de Reglementariska föreskrifterne åberopad.

Herrar *Lundman* och *Wallström* förenade sig med Herrar Hambreus och Norström.

Herr *Falkman*: Herr Hambrei ifrågavarande anmärkning gjordes icke då Deputerades Förslag förra gången granskades; och Deputerade hafva

således ej kunnat deröfver yttra sig. Dessutom vet jag icke hvaruti den med Åhörarnes tillträde åsyftade Publicitet skulle bestå, om ej Öfverläggningar och Beslut finge meddelas Allmänheten genom trycket äfven före Protokolls-justeringen. Hvad Herr Beckman beträffar, så är anledning till anfallet emot honom hemtad från de tryckta Protokollen; och man finner således deraf, att dylika missbruk, äfven utan offentlighet vid Sessionerne, ej kunna förekommas. Jag anhåller om Proposition till bifall å §:n.

Herr *Hambreus*: Ändamålet med Publiciteten är att låta Åhörarne inhemta hvad under öfverläggningarne förefaller för att sedermera kunna berätta det för andra. Det är vida skiljdt ifrån mig att vilja inskränka denna rättighet; men att tillåta öfverläggningarnes utspridande genom trycket, tror jag vara olämpligt, då hvar och en har rättighet att vid justeringen ändra och jemka hvad han kan hafva med mindre grannlagenhet yttrat.

Herr *Santesson*: Den allmänhet, för hvars skuld Publiciteten blifvit medgifven, är icke inskränkt inom Stockholms murar, utan sträcker sig äfven till Landsorterne. Det har, efter min tanka, ingått i hufvudsaklig beräkning vid Publicitets-Beslutets fattande, att äfven deras Invånare skulle skyndsamt kunna få del af öfverläggningarne; och hela nyttan af detta Beslut vore förfelad, om icke Tidnings-Redaktörerne finge genast befordra till trycket hvad de hört.

Herr *Talmannens* Proposition på bifall till 5:te §:n besvarades med Ja och något Nej, dock utan att votering äskades.

6:te §:n godkändes, med den förändring, Memorialet innehåller.

7:de §:n likaledes.

8:de §:n godkändes äfven.

Härefter yttrade sig:

Herr *Cederborg*: Sedan jag tillförene sagt mina tankar i hufvudsaken, får jag nu förklara, att jag förenar mig med de Ledamöter, som önskat Kongl. Maj:ts Nådiga Sanktion å Reglementet. Enär Riddarhus-Ordningen, hvilken äfven är att betrakta såsom ett enskilt Reglemente, blifvit af Kongl. Maj:t i Nåder stadfästad, synes det mig lika lämpligt, att det nu antagna Reglementet underställes Kongl. Maj:t.

Herr *Ekelund*: Ifrån första början har jag förklarat mig för offentligheten vid Ståndets Sammanträden; och jag har förut yttrat, att jag ansett Reglementet böra hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas. Jag får således blott tillägga, att jag önskar verkställighet af saken ju förr dess hellre, på det de Svenske Närings-Idkare, hvilka nu i dag blifvit vägrade inträde såsom Representanter, åtminstone måga vinna det i egenskap af Åhörare.

Herr *Hagander*: "Jag har alltid ansett så väl sjelfva Publiciteten, som det föreslagna Reglementet, för en ordningsfråga, hvars behandlande och afgörande vore Ståndets ensak, och denna min åsigt har jag grundat på 12 §. Riksdags-Ordningen. Reglementet är i sig sjelft ganska inskränkande; det medgifver endast tillträde för sådana personer, för hvilkas uppförande Ståndets egna Ledamöter hafva ett slags an-

svarighet; och det innefattar ingen ny Lagbestämmelse, eller förändring af nu gällande Lagar, utan blott citationer af dessa sednare; och således kan jag för min del icke inse nödvändigheten af den ifrågavarande sanktionen. — Detta Reglemente, sådant det nu är, kan när som helst af Ståndet rättas, ändras eller upphäfvas, i händelse förekommande omständigheter sådant påkalla. En gång sanktioneradt, får det egenskap af Lag; och då inträffar ock ett motsatt förhållande. Ståndet eger, nemligen, då icke fria händer i afseende på rättelse eller förändringar uti Reglementet, dem Ståndet kunde finna nödiga; och detta förhållande har jag, för min del, ansett ganska betänkligt."

Herrar *Bjuhr*, *Arvidson*, *Noréus*, *Huldberg*, *Linström*, *Jakob*, och *Falkman* dels förnyade och dels åberopade hvad de sista Plenidagen anfröt till stöd för sina då yttrade tankar, hvarvid de ock nu förklarade sig förblifva, att Kongl. Maj:ts Nådiga stadfästelse å Reglementet icke erfordrades: och med dem förenade sig Herrar *Rydberg* och *Ehinger*.

Herr *Norström*: Jag anmäler min reservation emot Reglementets inträdande i kraft och verkan utan Nådig Sanktion, hvilken jag anser nödvändig ehvad jag må betrakta det såsom en Stånds-Ordning eller såsom en Polis-Författning.

Herr *Wallström*: Jag tror äfven Reglementet böra underställas Kongl. Maj:t.

Herr *Leffler*: Ehuru jag ännu hyser samma tänkesätt, som förut, vill jag dock frånträda mitt yrkande om sanktion, i händelse Ståndets Pluralitet är af annan mening.

Herr *Lundman*: Äfven jag har yrkat sanktion åt Reglementet. Det gör jag jemväl nu; och jag finner desto mindre, att Ståndet derigenom skulle underkasta sig något obehörigt band, som deräst ändringar i Reglementet framdeles behöfvas, desamma kunna i lika ordning stadfästas.

Herr *Fornander* åberopade hvad han sista Plenidagen yttrat.

Flere hördes begära Proposition; och den framställdes af Herr *Talmannen* sålunda: Bifaller Ståndet, att det nu antagna Reglementet underställes Kongl. Maj:t, med anhållan om Nådig sanktion?

Ropades N e j, blandadt med J a.

Votering begärdes och företogs härefter, på det sätt R. O. stadgar, öfver en uppsatt, justerad och anslagen Proposition, så lydande: "Den, som vill, att å de af Borgare-Ståndet nu antagna Reglementariska Föreskrifter, i afseende på offentlighet vid Ståndets Sessioner, sökes Kongl. Maj:ts Nådiga Stadfästelse, lägger J a: Den det ej vill, lägger Nej: Vinner N e j, så begäres icke Kongl. Maj:ts Nådiga Stadfästelse, utan de Reglementariska Föreskrifterna inträda genast i sin kraft."

Omröstnings-Sedlarne, öppnade och uppsummerade, funnos innehålla 24 J a, 28 N e j.

Herr *Eckhoff* anmälte sin reservation deremot, att Deputerades Memorial ej fått hvila på bordet till en annan dag, och att såmedelst tid till en närmare granskning blifvit honom förvägrad.

Ståndet uppdrog åt Herrar Westin och Linström att besörja om upprättande af förslag och

ritning till inredningen för Åhörarnes placerandet, samt dermed ofördröjligen till Ståndet inkomma; hvilket ock nämnde Herrar Ledamöter lofvade fullgöra.

§. 12.

Upplästes Stats-Utskottets nu inkomna Yttrande N:r 116 öfver den hos Borgare-Ståndet gjorda anmärkning vid Utskottets Betänkande i frågan om aflöning för Uppbördsskrifvare eller Löntillökning för Länsmän i Norra Orterne: och, emedan det först afgifna Betänkandet redan blifvit af de trenne öfriga Riks-Stånden bifallet, lät ock Borgare-Ståndet dervid bero.

§. 13.

Vidare upplästes följande ankomna Betänkanden:

N:r 116. Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottens, i anledning af väckte Motioner om förhöjning i betalningen af det underhåll, som lemnas tågande Trupper, om Städernes befrielse från Inqvarterings-skyldigheten m. m.

N:r 112. Stats-Utskottets angående beräkningen af Statsverkets Inkomster till nästa Riksdag:

N:r 113. Stats- och Banko-Utskottens i afseende på de föreskrifter, hvilka för verkställigheten af R. S:s Beslut, i fråga om tiden och sättet för indrifningen af Götha Kanal-Bolags, Götheborgs och Malmö f. d. Diskont-Verks utestående fordringar, skola Herrar Fullmäktige i Riksgälds-Kontoret meddelas:

N:r 114. Stats- Banko- och Lag-Utskottens, i anledning af väckt fråga om Ständernes medver-

kan till inställelse af Publika fordringsegares Lagsöknings-åtgärder intill dess Finans-Reglerings hunnit uppgöras:

N:r 119. Stats-Utskottets i anledning af väckt fråga om lösen till Skatte af tvenne i och vid Gefle varande Krono-Laxfisken:

N:r 120. Stats-Utskottets i väckt fråga om understöd för Sillfisket uti Bohuslänska Skärgården:

N:r 121. Samma Utskotts, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, angående verkställd undersökning om Kronans förpantade Hemman och Lägenheter:

N:r 122. Samma Utskotts, i anledning af väckt fråga om ersättning till Uddevalla Stad för Tertial och Sextal af Accis- och Bakugns-penningar:

N:r 123. Samma Utskotts, i anledning af gjord Motion om utdelning af Ridderskapet obh Adelns Protokoll vid 1815, samt 1817—1818 årens Riksdagar:

N:r 124. Samma Utskotts, i anledning af ingifvet Memorial om upplysningars infordrande, hvilka och huru många Byggnader Kronan eger:

N:r 125. Samma Utskotts, i anledning af den Berättelse, som R:sens S:rs för deltagande i Öfver-Revisionen af Krigs-Räkenskaperna utsedde Deputerade afgifvit om deras befattning med Krigs redogöreise- och Revisions-Verket:

N:r 27. Lag-Utskottets, i anledning af väckt fråga, dels om antagande af Lag-Kommiténs Förslag till Rättegångs-Balk, dels om offentlighet vid Domstolar och Polis-Kamrar i Städerne:

N:r 28. Lag-Utskottets, i anledning af gjordt förslag till en förbättrad Rättegångs-Ordning:

N:r 29. Lag-Utskottets, i anledning af väckt

fråga, angående dels ändring, dels förklaring af 12 Kap. 2 §. Rättegångs-Balken:

N:r 60. Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets, i frågan om nödvändigheten af krönta Kolskrindor och angående Kolmätare.

Lades på Bordet.

§. 14.

Herr *Ullberg* uppläste ett Memorial om fortfarande lindring i Bevillningen för Staden Östersund.

(Bilag. N:r 284.)

Lades på Bordet.

Plenum slutades kl. $\frac{1}{4}$ till 10 på aftonen.

In Fidem

Clas Arvedson.

Den

Den 25 April.

Plenum kl. ½ 10 f. m.

---

§. 1.

Upplästes följande ankomna Betänkanden och Utlåtanden:

Stats- och Banko-Utskottens:

N:r 6. om ytterligare allmänna anstalter för Sedel-växling i Landsorterne jemte dem, som redan finnas vidtagne:

Lag-Utskottets:

i anledning af nedannämnde väckte Motioner:

N:r 21. om stadgande af lika ansvar för utprångling utaf falska Sedlar, ställde antingen på Banken eller Riksgälds-Kontoret:

N:r 22. om upphäfvande af de författningar, som afse att förekomma öfverflöd och kostnader vid begrafningar:

N:r 23. angående bestämdare AnsvarsLag för slagsmål med doldt tillhygge af nycklar, knifvar, dosor m. m.

N:r 24. om rättighet för Under-Domare, att, enär någon Lag eller förordning anses tarfva förbättring, sådant hos Justitie-Ombudsmannen anmäla till nödig förklarings erhållande:

N:r 30. angående Husesyner å Öfver-Officers-Boställen:

N:r 31. om rättighet för Syskonebarn, samt med hvarannan på sidan i Svågerlag varande

Personer att ingå äktenskap, utan att behöfva söka Konungens tillstånd:

N:r 32. om förbud för Ledamöter i Hof-Rätt att sig emellan byta lottade mål:

N:r 33. angående påskyndande af Lag Kommitéens arbete och granskning deraf:

N:r 34. angående förrymd makas rättighet att ingå nytt gifte:

N:r 35. om förklaring af 9. §. uti Kongl. Förordningen den 5:te Juni 1739, angående Prestval:

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets i nedannämnda frågor:

N:r 38. om upphäfvande af Kongl. Kommerse-Collegii Kungörelse, angående stämpling af husväfnader, som till salu utbjudas:

N:r 39. angående föreslagen ändring i den för Stockholms Stad gällande Hamn-ordning af den 23 April 1822.

N:r 40. angående större noggranhet vid de å Lazarett och Kurhus för Venerisk sjukdom intagne personers afpollettering:

N:r 41. rörande yrkadt förbud för Länsmän, att taga befattning med andra Auktioner, än de dem å tjenstens vägnar åliggande:

N:r 42. om Krigs Artiklarnes omarbetande och förbättring:

N:r 43. om tillökte Frimarknader för Skenninge och Grenna Städer:

N:r 44. rörande yrkad skyldighet för Krono-Betjeningen att, utan ersättning, förskaffa behörig verkställighet å Sockenstämmo-Beslut:

N:r 45. angående beräknings-grunden för del-

tagandet i Allmänna Byggnaders å Landet uppförande och underhåll:

N:r 46. om bestämmandet af rättigheten till upphemtning å sjöstränderne af Hafstång:

N:r 47. om fastställandet af en viss Byggnadsordning för Städerne:

N:r 63. om yrkad inskränkning uti rättigheten för Torpare att antaga Tjenstehjon:

N:r 64. om yrkad befrielse eller ersättning för transporter af Undsättnings-Spannmål:

N:r 65. rörande yrkad skyldighet för privilegierade Hemman och lägenheter att i Allmänna Byggnaders uppförande och underhåll deltaga:

N:r 66. rörande dels väckt fråga om rättighet att för de till Extra Rotering indelte Soldat-Nummer anställa värfning inom Bevärings-åldern, dels yrkad tillåtelse för Rotehållare att sjelfve besörja anskaffningen af beklädnad åt sina Soldater:

N:r 67. om yrkad befrielse för Gottlands Hemmans-egare, att in natura aflemna Skatte-Tjära, m. m.

Lades på Bordet.

§. 2.

Föredrogs å nyo Allm. Besvärs- och Ekonomi-Utskottets den 7:de dennes §. 14. på Bordet lagda Betänkande N:r 15, anledning af väckt fråga om sättet att reglera Marknads-tiderne.

Herr *Möller*: Jag hade väntat hos Utskottet en större uppmärksamhet på olägenheterne deraf, att Marknader vid flera olika ställen, inom samma Landskap, utsättas på en och samma

dag; och jag hade trott, att en underdånig framställning äfven i den delen vore lämplig. Följaktligen anhåller jag om återremiss och hoppas att den desto hellre bifalles, som redan Höglofl. Ridderskapet och Adeln återremitterat målet.

Häruti instämde Herr *Hagander*.

Herr *Lindqvist*: Alla i de väckte motionerne öfverklagade olägenheter anser jag förekomne genom Utskottets förslag om framförande af den underdåniga önskan, att en ny reglering af Marknads-terminerne måtte företagas.

Herr *Huldberg*: Då jag deltagit i Utskottets Utlåtande, tror jag mig äfven böra redovisa för Dess åsigter. Utskottet har visserligen insett, att olägenheter någon gång kunna inträffa af flere Marknaders utsättande på nära samma tid, äfven inom ett och samma Landskap; men det har trott en omstöpning i allmänhet ej möjlig eller ens nyttig, emedan det för de Marknads-sökande merendels är beqvämt att kunna resa ifrån den ena Marknaden till den andra. Den åtgärd, Utskottet föreslagit, skulle, i Dess tanka, förekomma all den oreda vid Marknadernes utsättande, som möjligen kan förekommas.

Herr *Falkman*: Enär Ridderskapet och Adeln återförvist målet, hemställer jag om icke äfven Borgare-Ståndet må tillåta, att den af Hr Möller gjorda anmärkning meddelas Utskottet till närmare öfvervägande.

Häruti förenade sig Hrr *Langenberg* och *Santesson*.

På Hr *Talmannens* Proposition blef målet till Ekonomi-Utskottet återremitteradt.

§. 3.

Ekonomi-Utskottets Betänkande:

N:r 19. i väckt fråga om Frälse-Hemmans åläggande att deltaga i Krono-, Håll- och Reserv-Skjuts, föredrogs nu å nyo.

Herr *Lenning*: Ehuru Ledamot i Utskottet, har jag likväl ingen del i detta Betänkande. Principen, som deruti blifvit följd, och enligt hvilken motionen icke vunnit afseende, är visserligen rigtig; men uttrycket, att Frälse-Hemman äro ifrån ifrågavarande onus befriade, kan jag icke gilla, enär Frälse-Skatte-Hemman utgöra skjuts; Och jag hade således ansett en bestämd skillnad böra uttryckas emellan sistnämnda slags Hemman, å ena, samt Säterier och andra Frälse-Hemman, å andra sidan.

Herr *Winberg*: Äfven emellan andra Frälse-Hemman är skillnad. Insockne Frälse-Hemman, t. ex., hafva frihet från skjutsnings-besvären; men Utsockne deltaga deruti.

Herr *Talmannens* Proposition på bifall till Betänkandet, besvarades med Ja.

§. 4.

Vid förnyad föredragning bifölls Ekonomi-Utskottets betänkande:

N:r 20 angående förändringar uti nu gällande författningar om Krono-skjuts.

§. 5.

Föredrogs ånyo Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets den 7 i denne Månad på bordet lagda Betänkande N:r 23. i anledning af

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om behofvet af en Fond till understöd för Jordbrukare, som genom frost eller hagelskada förlora växande gröda.

Herr *Noréus*: Hvad Utskottet föreslagit, är, i min tanka, ganska otillräckligt för ifrågavarande ändamål och svarar icke mot det afseende, Kongl. Maj:ts Nådiga framställning verkligen förtjenar. Antingen inrättningar genom frivilliga bidrag beredas till Jordbrukares ersättning för skada och förlust på växande gröda, eller Kongl. Maj:t, i händelse af dylika mera vidsträckta olyckor, i Nåder tillåter Allmänna Kollekter och Stam-böcker, kommer hjelpen, i begge fallen, att bero af enskilt medlidande och godtycke. Jag medger, att denna utväg ofta lindrat och botat enskilda olyckor; men den blir alltid att betrakta såsom en oviss tillgång i nödens stund; och insamlingen genom Kollekter och Stamböcker plägar dessutom vara af liten betydenhet, desto mindre båtande, som den vanligen icke utan tidsutdrägt erhålles. Jag tror derför, att för Kongl. Maj:t borde beredas någon viss lämplig tillgång, hvilken vid förefallande behof kunde påräknas och användas till afhjelpande af Jordbrukares så beskaffade förluster, som här äro i fråga; och under denna åsigt anhåller jag om Återremiss af målet, för att hos Utskottet tagas i närmare öfvervägande.

Herr *Santesson*: Med Hr Noréus får jag förena mig. Jag känner åtskillige olyckshändelser inom Skaraborgs Län, som verkligen vittnat om behofvet af en Fond till lidande Jordbrukares understöd; och utan tvifvel äro dylike hän-

delser, i följd af klimatet, ännu flere och kännbarare i Rikets Norra Orter.

Herr *Bjuhr*: Jemte det jag förenar mig med Herr Noréus och anser denna fråga i synnerhet vara af vigt för Norra Länen, hvaräst frostskador å grödan ofta samt ej sällan för hela sträckor af landet inträffa, håller jag före, att ärendet har nära sammanhang med de åtgärder, som vid denne Riksdag torde blifva vidtagne i afseende på Allmänna Magazins-Inrättningen. Mig synes derför lämpligt, att Stats-Utskottet finge i behandlingen af detta mål deltaga, helst den åsyftade anstalten till Jordbrukares hjelp icke torde kunna tillvägabringas utan Statens medverkan, hvartill nämnda Utskott då komme i tillfälle att utse och föreslå medel.

Herr *Cederborg*: Jag kan icke neka, att ock jag anser ändamålet ofullkomligt uppfyllas på de sätt, Utskottet föreslagit; men Kongl. Maj:ts till Ständerne aflåtne Nådiga Proposition i detta ämne gifver ingen anledning, att för Jordbrukare bereda något understöd från Staten i de fall, hvarom Propositionen handlar, utan har Kongl. Maj:t uttryckligen fästat Ständernes uppmärksamhet på behofvet och nyttan af den utväg, som genom frivilliga bidrag skulle kunna åstadkommas; Och således finner jag Utskottets Betänkande vara rätteligen lämpadt efter beskaffenheten af ämnet, sådant Kongl. Maj:t i Nåder detsamma framställt.

Herr *Hagander* instämde uti hvad Herrar Noréus och Santesson anfört.

Herr *Langenberg*: För min del åberopar jag hvad Herr Noréus yttrat, och tror, att, om

Saltpeter-gärden finge utgå hädanefter, som hittills, och Saltpeter-fonden blefve oförminskad, skulle någon del deraf kunna utgöra tillgång för det nu ifrågaställda behof. Denna utväg synes vara så mycket lämpligare, som Fonden, samlad af Jordbrukarne, företrädesvis bör komma dem till godo, och ändamålet såmedelst kunde vinnas utan någon ny afgift, hvilken vanligen har mera obehag med sig, än en skatt, vid hvilken man blifvit van.

Herr *Eckhoff*: Ehuru jag mycket ömmar för dem, som utan eget förvållande lida, och jag derför anser ändamålet af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition böra befordras, tror jag dock icke, att Staten bör eller kan godtgöra alla de enskilda olyckor, som naturhändelser kunna tillskynda Jordbrukare. I sådant fall skulle hvarje Medborgare i Riket skäligen anse sig berättigad till lika förmån, och följaktligen behofven snart blifva större, än tillgångarne. Ändamålet beredes deremot lämpligast, såsom Utskottet föreslagit, genom öfverenskommelser och frivilliga sammanskott inom hvarje Provins. Åtminstone torde detta göra tillfyllest att hjelpa partiella olycksfall för Jordbrukare; och, om olyckor af mera vidsträckt omfattning påkalla ett kraftigare understöd, lärer Kongl. Maj:t dertill finna tillgång på Nionde Hufvud-titeln eller Extra Utgifts-fonden.

Herr *Hambreus*: Med de Herrar Ledamöter, som i detta ämne talat för Återremiss, förenar jag mig; ty jag anser ärendet förtjena, att med mera allvar behandlas. Sådane stora olyckor, som ofta, och i sednare tider, åren 1812 och 1821, hemsökt Jordbruket och förstört Sä-

des-skörden uti Jemtland och Wester-Norrland, gifva en beklagliig erfarenhet om behofvet af säker och kraftig hjelp vid dylika tillfällen.

Herr *Noréus*: Den åsigt en värd Ledamot yttrat, att ämnet eger sammanhang med frågan om Allmänna Magazins-Inrättningen och bör äfven af Stats-Utskottet behandlas, delar jag alldeles, likasom jag ock instämmer uti hvad en annan Ledamot yttrat om Saltpeter-Fondens användbarhet vid detta tillfälle. På det desse och de flere nu gjorde anmärkningar måtte komma i närmare betraktande, lärer Högtärade Ståndet täckas bevilja Återremiss af målet till Ekonomi-Utskottet, som då blir i tillfälle att behandla det gemensamt med Stats-Utskottet, i hvilket fall jag är öfvertygad, att detta ärende, med alla dervid förekommande omständigheter, noga och fullständigt utvecklas och framställes.

Herr *Bagge*: Herr Eckhoff har förekommit mig i hvad jag ämnade säga. Ibland Medborgare äro många, som med Jordbrukaren hafva lika rätt till hjelp i olyckan, Det är, t. x., för en invånare uti Bohus-Läns Skärgård en stor olycka att förlora sin Båt, med hvilken han förvärfvar sig bärgning, och för Berg-verken och Bruken, att, såsom i sednare åren inträffat, icke kunna på Vinter-före framskaffa sina effekter. För dessa och dylika olyckor, hvilka, hvar i sitt slag, icke äro mindre känbara, än frost och hagel för Jordbrukaren, finnes ej heller någon Undsättnings-fond; och jag fruktar, att, om skadestånd i alla sådana fall skulle lemnas af Staten, finge vi vidkännas alltför dryg Bevillning.

Min tanka är således, att Ekonomi-Utskottets Betänkande bör bifallas.

Herr *Hegardt*: Såsom Ledamot af Ekonomi-Utskottet, har jag der deltagit i detta måls behandling och varit af lika tanka med Utskottets fleste Ledamöter i hvad som angår befrämjandet af frivilliga öfverenskommelser, till hjelp för enskilda olyckor: Men deremot har jag, i fråga om sådana olycksfall, som äro allmännare och fordra en mera betydlig ersättning, ansett den af Utskottet tillstyrkte utväg medelst Kollekter och Stam-böcker ej göra tillfyllest, eller vara tjenlig, då den lilla hjelp deraf inflyter, såsom Hr Noréus anfört, vanligen kommer för sent. Med denna anmärkning förenar jag mig i anhållan om Återremiss.

Herr *Santesson*: Då jag nyss yttrade mig hysa i detta ämne lika öfvertygelse med Herr Noréus, underlät jag att uppgifva någon utväg, huru en sådan fond, som här är i fråga, skulle kunna åstadkommas. Enär anmärkningarne emot Betänkandet nu blifvit sträckta äfven till den delen af målet, bör jag förklara, att jag derutinnan delar Herr Langenbergs tanka i afseende på Saltpeter-medlens användande, hvilken alldeles instämmer med hvad jag ej längesedan haft tillfälle yttra emot förslaget, att denna af Jordbrukare samlade fond skulle ålitas i ett för densamma främmande och för hela Landet gemensamt ändamål. Skulle likväl Saltpeter-fonden ej finnas användbar till nu ifrågavarande behof, så åberopar jag min i målet om Treskillings-afgiften anförde mening, att de derå blifvande öfverskott borde få af hvarje Läns invånare dis-

poneras, i hvilket fall derigenom kunde uppkomma en utväg till fond för understöd vid enskilde Jordbrukares olyckor. Om åter olycka öfvergår Jordbruket i hela eller flere Provinser, så att sammanskott till hjelp ej kunna förslå, hvilket egentligen i Norra Orterne lärer vara att befara; då anser jag billigt och lämpligt, att Staten bispringer de olycklige med sådane Spannmåls-undsättningar för lindrigt pris, som hittills genom Allmänna Magazins-Inrättningen fått påräknas.

Herr *Huldberg*: Jemte det jag instämmer med Herrar Eckhoff och Bagge, får jag såsom Ledamot af Ekonomi-Utskottet, uti hvars Betänkande öfver detta ämne jag deltagit, upplysa, att Utskottet å ena sidan icke förbisett behofvet och nyttan af en serskild fond till olycklige Jordbrukares hjelp, men ock å den andra funnit omöjligt att dertill från Staten påräkna medel, då vi alla under Riksdagen fått den erfarenhet, att Stats-Utskottet har knappt om tillgångar. Vid sådant förhållande har Ekonomi-Utskottet trott sig gå Kongl. Maj:ts Nådiga önskningar till möte och uppfylla hvad på Utskottet kunnat ankomma, då det föreslagit utvägen att samla understöd genom frivilliga bidrag; — en utväg, som Utskottet föreställt sig ej kunna misslyckas då Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Länen med nit omfatta saken och uppmuntra till deltagande i en anstalt, af så allmän och väsendtlig nytta. För mera allmänna olyckor har Utskottet ansett Kollekter och Stam-böcker, om än otillräckliga, likväl innebära det enda hjelp-medel, att

uppgifva. Jag tillstyrker, att Utskottets, på sådane grunder afgifna, Betänkande bifalles.

Herr *Bjuhr*: Af Hr Santesson är jag förekommen i den anmärkning, att skillnad bör göras mellan fond för ersättning af enskilda förluster, och hjelp för allmänna olyckor i hela orter. — Såsom redan blifvit nämndt, äro desse sednare mindre sällsynta i Norra Orterne af Riket, än annorstädes. Då årsväxten der härjas och förstöres af natur-händelser, ökas eländet genom det den långt framskridna årstiden gör omöjligt, att få snar tillförsel af Spannmål till hjelp och undsättning; och ej sällan gå följderne häraf så långt, att man ser Landets innevånare tillgripa bark, halm och andra onaturliga födoämnen till sitt uppehälle. — Jag tror, att, om Staten skall hysa medlidande och en Magazins-Inrättning vara välgörande, böra sådane olycklige lindras och hjelpas. Min mening är dock icke, att det skall ske på Statens bekostnad; jag vill blott ådagalägga verkliga behofvet af någon allmän, tillförlitlig anstalt, till beredande af hjelp när olyckan det påkallar,

Herr *Bagge*: Herr Santesson har trott öfverskotten å treskillings-afgiften kunna användas för det ändamål, hvarom nu är fråga. Hvad detta angår, så finner jag ej, att nämnde afgift bör ensamt af Jordbrukare få begagnas; ty de hafva ej ensamme tillskjutit den. Önska Jordbrukarne en sig förbehållen fond, till ersättning för sina förluster, böra de ock sjelfve samla den, genom sammanskott utaf hvarje hemman, på hvilka grunder och sätt, som i verkställigheten pröfvas lämpligast.

Herr *Ehinger*: Det är visst en pligt, att understödja olycklige Medborgare; men, lika med Hrr Eckhoff och Bagge, anser jag alla, som af olyckan träffas, böra i detta afseende ega lika rätt. De, som lidit skador och förluster på växande gröda, äro då icke de enda, som förtjena omvårdnad; och tviflar jag, att Statens förmåga skulle för en så vidsträckt och allmän hjelp blifva tillräcklig. Herr Langenbergs förslag, att härtill använda Saltpeter-Fonden, har, må hända, mest skäl för sig; men, då jag icke heller tror densamma böra ryckas ifrån sin egentliga och första bestämmelse, kan jag ej med honom instämma; utan förenar jag mig med de Herrar Ledamöter, som å Utskottets Betänkande tillstyrkt bifall.

Herr *Winberg*: Jag anser Utskottets Betänkande vara svarande mot den Kongl. Propositionens syftemål och väl grundadt. Enskilda och frivilliga bidrag äro rätta medlet att vinna det ändamål, som här sökes; och hjelpen lärer af ingen kunna bättre och jemnare tillämpas, än af Grannar och Med-invånare i Länet, hvilka om olyckan och skadan hafva säker kännedom. Skulle deremot Staten sträcka sin hjelp till de olyckor af ifrågavarande beskaffenhet, hvarmed Jordbrukeren stundom träffas, så föreställer jag mig huru, snart sagdt, hvar hagelskur och hvarje häftigt regn blefve för Jordbrukare en anledning att anlita Staten. Man kan dessutom i Sverige ej klaga på allmänna välgörenheten; dess mellankomst och gagn äro vid så många olyckliga tillfällen ådagalagde, att vi ej böra missströsta om uttryc-

ken och följderne deraf, då den från Regeringens sida uppmuntras, såsom Utskottet föreslagit.

Herr *Langenberg*: Såsom Herr Bagge anmärkt, kan det väl sägas, att Jordbrukares anspråk på skade-ersättning vid olycks-tillfällen ej bör vara större än andras; men härvid måste dock ihågkommas, att Sjöfarande, som af Herr Bagge blifvit tagne till exempel, hafva tillfälle att assekurera sin Egendom, och såmedelst förvara sig ersättning. Det vore billigt, att ett lika tillfälle funnes för Jordbrukares växande gröda; och dertill borde Jordegare sjelfve egentligen bidraga.

Herr *Fornander*: Det är ock min tanka, att, likasom Sjöfarande försäkra fartyg och gods, likaså borde Hemmans-egare, hvar i sin ort, inrätta Försäkrings-anstalter för Jordbruket. Jag anser för öfrigt mest lämpligt, att, i händelse af återremiss, Utskottet må dröja med handläggningen af detta ärende till dess frågan om Allmänna Magazins-Inrättningen blifvit afgjord; kanske erbjuder sig då den utväg, att med den nu föreslagne anstalt till Jordbrukares undsättning förena större eller mindre del af Magazins-Verkets Spannmåls-Kapital.

Herr *Noréus*: Jag har ej trott här vara fråga om allmänna missväxter, såsom några yttranden synas utmärka, men blott om enskilda Jordbrukares tillfälliga olyckor i afseende på gröda och skörd. Det är i den delen jag funnit ämnet förtjena afseende; dock icke så, att Staten skulle biträda med ett obegränsadt anslag, hvilket jag visserligen inser vara olämpligt att begära, och ogörligt att bevilja; utan har min

tanka varit, att Staten bör i någon mån bidraga till utväg att lindra och afhjelpa sådane förluster, då de äro partiella, vållade af natur-händelser, som icke kunnat föreses och afvärjas. Hvad åter allmänna missväxter angår, så hafva de orter, som deraf lidit, alltid njutit Statens understöd; och förevarande mål ger ingen anledning, att framdeles ej skulle på lika sätt tillgå.

Herr *Lenning*: I ömhet och deltagande för olycklige likar vill jag gå så långt, som någon annan. Jag tror ock, att Ekonomi-Utskottet ej kan sägas hafva genom sitt Betänkande åsidosatt dessa känslor. Likväl är det icke min mening, att bestrida återremiss, så vida annan utväg till ändamålets vinnande skulle kunna uppgifvas, än Utskottet insett och föreslagit; Utskottet torde då få yttra sig deröfver och tillika taga i betraktande, om icke, lika så väl som frost och hagelskador, äfven andre olyckshändelser, t. ex. vattuflöden, åskeld, m. m. förtjena åtanka.

Herr *Cederborg*: Uti sjelfva saken har jag redan yttrat mig. Det återstår, att jag, i anledning af hvad sedermera är anfördt, säger min tanke om formaliteter vid målets behandling. I detta afseende tror jag, att, då målet blifvit remitteradt till Ekonomi-Utskottet, och detta Utskott afgifvit sitt Betänkande, utan att hafva funnit behof af gemensam öfverläggning med Stats-Utskottet, skulle det nu vara stridande mot ordning och laglig form, att besluta Remiss till Ekonomi- och Stats-Utskotten gemensamt. Jag anser, att, i det skick målet nu är, bör Proposition göras på bifall eller afslag af Ekonomi-Utskottets Betänkande; och, jemte det jag om en

sådan Proposition anhåller, erinrar jag, att Herr Lennings yttrande om behofvet af hjelp för flera slags olyckor innefattar en ny Motion, som nu mera ej kan få någon åtgärd.

Herr *Lenning*: Mitt yttrande i den delen har haft för afsigt, att framställa ett skäl, hvarför något annat och vidsträcktare understöd, än efter Utskottets afgifna Betänkande, ej lämpligen skulle för Jordbrukare kunna ega rum.

Herr *Westin*: Med allt deltagande för nödlidande, anser jag likväl omöjligt, att i förevarande fall påräkna bidrag från Staten. Mitt förslag är, att alla, som saken angår, borde förena sig i frivilliga sammanskott, efter råd och lägenhet, för att samla en Fond, till godtgörande af mindre och enskilda olyckor. Allmännare och större olyckor deremot kunna endast med allmänna tillskott ersättas. För öfrigt vore det i framtiden visserligen ganska nyttigt, om man här i Landet för Jordbrukets understöd komme till väga med någon Assurans-Inrättning, jemförlig med de så kallade klubbar i England, till hvilka sjöfarande förena sig under förbindelse, att godtgöra förlusterne genom alla olyckshändelser, som tima inom hvarje klubbs ansvarighetskrets.

Herr *Prytz* anhöll om Proposition på Återremiss.

Herr *Hambreus*: Vid hvad jag redan anfört får jag tillägga, att hjelpen för frost och hagelskada å växande gröda icke behöfde eller skäligen borde vara allmän för en hvar, som af sådan olycka blifvit träffad; ty det vore väl bil-

ligt,

ligt, att skillnad gjordes emellan den rike, som kan uthärda skadan, och uslingen, som derigenom saknar bröd.

Herr *Langenberg*: Ibland olyckor, som godtgöras, har Herr Lenning nämnt Åsk-eldar. Derom tror jag likväl, att här ej kan bli fråga; ty af Åsk-eld kunna Åkrarne icke serdeles lida; och i öfrigt äro Brandstod-föreningar ämnade att lindra eld-skador.

Herr *Ståhle*: Jag tillstyrker bifall å Utskottets Betänkande desto hellre, som en utväg, lik den Utskottet föreslagit, redan i Skåne funnits användbar och nyttig. Det bör visst medgifvas, att Norra Länen mera, än andre Orter, hafva klimatet emot sig; men deremot är Jordmånen ofördelaktig i många delar af Skåne. Min tanka är, att hvarje Landsort säkrast skyddas för olyckor, om dess industri rigtas till det, hvarför den af Naturen bäst passar.

Herr *Hjertström* instämde med Hr Ståhle.

Herr *Beckman*: Wermland är ibland de Orter, som ofta genom frost lida skada å grödan; och jag önskar derför, att understöd för sådane olyckshändelser kunde tillvägabringas.

Herr *Limnelius*: Invånarne i alla de Landsorter, som i anseende till klimatet vanligast hemsökas af olyckor, sådana som de ifrågavarande, hade bort fästa omtanka på inrättande af egne Magaziner, hvarigenom de kunnat undgå att ålita Allmänna Magazins-Inrättningen. Jag tror, att med tiden blir denna omtanka inom hvarje Landsort lika oumbärlig, som en husfaders omsorg för framtiden är nödvändig inom hans familj.

Herr *Leffler*: Med Herrar Santesson och Noréus förenar jag mig. Kollekter och Stamböcker uppfylla ej det hufvudsakliga ändamålet, att hjelpen måtte komma snart; och dessutom pläga Stam-böcker ej omfattas med den välvilja, att någon synnerlig hjelp kan deraf influta.

Öfverläggningen förklarades slutad.

Herr *Talmannen* framställde Proposition till bifall å Betänkandet, hvilken Proposition besvarades med både Ja och Nej; Och, på Herr *Talmannens* derefter gjorde Proposition om Återremiss, ropades äfven Ja och Nej.

Då Votering skulle företagas, anmälde Hr *Cederborg* deremot sin reservation, under förklarande, att han ansåg Återremiss ej kunna vägras.

Votering anställdes härefter öfver en justerad och anslagen så lydande Proposition: "Den, som bifaller Ekonomi-Utskottets Betänkande N:r 23 i anledning af Näd. Propositionen om Fond för Jordbrukare, som blifva lidande genom frost och hagelskada, lägger Ja: Den det ej vill, Nej: Vinner Nej, så återremitteras Betänkandet med de dervid gjorde anmärkningar."

Vid Voterings-sedlarnes öppnande och uppsummerande funnos de innehålla 36 Ja, 16 Nej.

§. 6.

Följande, Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets, den 11:te dennes §. 15 och den 17:de §. 9 på bordet lagda Betänkanden, föredrogos å nyo och biföllos:

N:r 24. öfver en väckt motion om den äfventyrliga hastigheten vid de så kallade Kungsskjutserne:

Herr *Bagge* anmälte likväl sin reservation samt förklarade sig instämma i det af Prosten Hallström afgifna och vid Betänkandet bifogade serskilta yttrande:

N:r 25. om sättet till utgörande af åtskillig Krono-tionde-spanmål:

N:r 26. om markegångars bestämmande för Öfre och Nedre Dalarne:

N:r 27. om iakttagelser vid förändringar i Ekonomiska Författningar, af inflytande på Näringarne.

§. 7.

Ekonomi-Utskottets den 17:de dennes §. 9 på bordet lagda Betänkande N:r 28 om anläggande af en Köping i Fryksände Socken af Wermlands Län, föredrogs nu åter.

Herr *Möller*: Emot den ifrågavarande Köpingens anläggande har jag väl icke något att påminna, men jag anser densamma dock ej böra meddelas så vidsträckta rättigheter, som Utskottet tillstyrkt; och jag förenar mig till alla delar med hvad Herr Lundman uti sitt bifogade serskilta yttrande anfört.

Herr *Beckman*: Då jag å ena sidan medger, att den ifrågavarande anläggningen väl kan blifva för Orten nyttig, tror jag dock tiden dertill ej vara inne förr än en förening emellan Sjön Fryken och Clara-elf hunnit beredas.

Herr *Bagge*: Då Utskottets Betänkande är byggdt på den grund, att Köpingens nytta hufvudsakligen skulle befrämjas genom en Kanalanläggning, tror jag det icke vara rådligt, att bifalla Köpingens anläggande, emedan den möj-

ligen skulle medföra en ny utgift för Staten, och vi redan hafva Kanaler nog på dess bekostnad samt för öfrigt så många små Städer, hvilka likna Byar, att antalet, i min tanka, ej bör ökas. Jag begär således återremiss.

Häruti förenade sig Herrar *Linström*, *Jakob*, och *Langenberg*.

Herr *Nilsson* anhöll, att målet måtte ytterligare få hvila på bordet; hvilket, enär *flere* deruti förenade sig, bifölls.

§. 8.

Å nyo föredrogos Ekonomi-Utskottets nedannämnda Betänkanden:

N:r 29. om regleringen af den till Lunds Akademi-Stat anslagne Spanmål:

N:r 30. om yrkadt förbud för Bergmästare att utfärda Ekonomiska Författningar:

N:r 31. om Bergsmans-Hemmans innehafvares skyldigheter:

N:r 32. angående Doktor Stenhammars motion om indragning af Embeten och Tjenster:

N:r 33. om Kronobrefbärings-skyldigheten:

N:r 34. i väckt fråga om åtgärder att förekomma stegring af tjenstehjons-löner.

Hvad Memorialet N:r 32. beträffar, genom hvilket Utskottet till Högv. Preste-Ståndet återlemnat den deruti nämnde motion, fann Borgare-Ståndet, enär, enligt ankommet ProtokollsUtdrag, Preste Ståndet redan d 4:de dennes förvist målet till Serskilta Utskottet, Memorialet endast böra läggas till Handlingarne; Men de öfriga Betänkandena bifölios.

§. 9.

Föredrogs åter Ekonomi-Utskottets Betänkande N:r 35. i frågan om en ny Stads anläggande uti Kronobergs Län, och om rättighet till årliga Frimarknader på några ställen.

Herr *Winberg*: Jag kan icke dela Utskottets tanka om flere Städers anläggande. Riket har redan, på sätt jag förut i ett annat mål nämnt, en mängd små Städer, som knappast kunna bära sig; och det vore att både öka de nu tillvarandes förfall och tillskapa nya för att låta dem gå samma väg, om man lyssnade till motioner i den delen.

Herr *Danielson*: Med Hr Winberg instämmer jag alldeles. Såsom invånare i Carlskrona känner jag tillräckligen allt det förfång, som tillskyndas den Staden genom Runneby Köpings tillvaro; och jag hemtar så väl deraf, som af min erfarenhet i allmänhet, stöd för min öfvertygelse, att ett ökadt antal Städer och Köpingar blott är antingen ett nytt hinder för de äldres uppkomst eller ock ett nytt medel att påskynda deras undergång.

Herr *Lenning*: Om jag betraktar saken i allmänhet, så gillar jag visserligen Hr Danielsons tankar; men jag ville taga mig friheten att fästa Ståndets uppmärksamhet derpå, att Utskottet endast tillstyrkt framförande af en underdånig önskan om befordrandet af sådana anstalter, hvarigenom en större och lifligare kommunikation till den inhemska produktionens förkofran och afsättning, och med detsamma konstflitens tillväxt, må kunna vinnas, samt, i sammanhang

dermed, underdånigt öfverlemnande till Kongl. Maj:t af pröfningen om och huruvida det med motionen om en ny Stads anläggande i Kronobergs Län åsyftade ändamål lämpligen må kunna uppnås.

Herr *Talmannens* Proposition till bifall å Betänkandet besvarades med Ja och något Nej, dock utan att votering äskades.

§. 10.

Ekonomi-Utskottets Betänkande N:r 36. om yrkad skyldighet för Pastorer att årligen till vederbörande Lands-Kontor och Dom-Kapitel insända Utdrag ur Kyrkoböckerne öfver födde och döde personer inom Pastoraten, blef nu åter föredraget.

Herr *Bagge*: Som man har erfarenhet deraf, att Kyrkoböcker förkommit genom eldsvådor, och att mången dymedelst blifvit satt ur tillfälle att styrka sin slägtskap, samt derigenom gått miste om arf, och jag äfven under den tid, jag jag utöfvat Domare befattning, inhemtat, det somlige Pastorer alldeles icke föra Kyrkoböcker, så anser jag det stadgande nödvändigt, att Pastorer ovilkorligen böra hålla sådana Böcker, och att Utdrag derutur öfver födde och döde skola årligen insändas till Dom-Kapitlen på lika sätt, som Domböcker insändas till Hof-Rätt. Detta arbete kan ej för Presterskapet vara serdeles vidlyftigt eller besvärligt, emedan Kyrkoböckerne i flera Pastorat icke lära uppgå till mer än 1, 2 och 3 ark; och jag anser detsamma ej hindra deras uppmärksamhet på själavården. Jag anhåller således, att målet återremitteras.

Herr *Lenning*: Dessa åsigter delar jag ic. ke. Om Kyrkoböcker ej finnas, lärer väl en sådan försumlighet anmärkas vid Visitationerne. Finnas ej Kyrkoböcker, så kunna ännu mindre några Utdrag derutur insändas; och sådant vore, i alla fall, en ny skyldighet, hvilken, om än någon gång nyttig, dock synes i allmänhet öfverflödig.

Herr *Fornander*: Lika med Hr Bagge, begär jag återremiss. Jag har samma erfarenhet, som han, att Pastorer funnits, som försummat föra Kyrkoböcker, och att man derigenom blifvit urståndsatt att visa sig vara Christen medborgare och styrka sin ålder, när man i arfsfrågor eller flera fall deraf haft behof.

Herr *Ehinger*: Utan att yttra mig af någon egen erfarenhet, tror jag dock, till förekommande af olägenheter genom Kyrkoböckers förstöring, det vara lämpligt, att motionen närmare öfverväges, och instämmer således i anhållan om återremiss.

Herr *Cederborg* förenade sig med Herr Ehinger.

Herr *Talmannens* framställde Propositioner först på bifall och sedermera på återremiss af Betänkandet, besvarades, hvar för sig, med Ja och Nej.

Herr *Bjuhr* förklarade, att, då i den vigtiga frågan om Fond för de Jordbrukare, som lida genom frost och hagelskada, återremiss blifvit vägrad, syntes ännu mera skäl för händen att bestrida det nu förevarande målets återremitterande, och att, likasom i det förra, äfven i detta anställa votering.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs en Voterings-Proposition, så lydande: "Den, som bifaller Ekonomi-Utskottets Betänkande N:r 36 om insändande af Utdrag ur Kyrkoböckerne, lägger Ja: Den det ej vill, lägger Nej; Vinner Nej, så återremitteras Målet." Och utföll den deröfver anställde omröstning med 16 Ja, 35 Nej.

§. 11.

Nedannämnda Betänkanden från Ekonomi-Utskottet föredrogos å nyo:

N:r 37. om åborätt för Kyrko-Hemmans åboers i Skåne efterlemnade Enkor och Barn:

N:r 51. om Fjerdingsmäns skyldigheter m. m.

N:r 52. om lefvereringen af Hö och Halm till Kongl. Hof-Stallet i Stockholm:

N:r 53. om en förbättrad reglering af Postgången:

N:r 54. om tiondesättningar för Räntegifvare och Räntetagare.

Bifölles.

§. 12.

Stats- och Banko-Utskottens ifrån den 11:te dennes §. 14. på bordet hvilande Utlåtande N:r 94 i anledning af Motion om förment oriktig tillämpning af Ständernes Reglemente för utredning af förra Filial-Diskonterne i afseende på öfverräntan å förfallna lån, föredrogs å nyo och bifölls.

§. 13.

Å nyo föredrogs Stats-Utkottets den 14:de

dennes §. 3. på bordet lagda Utlåtande N:r 108 i den väckta frågan om anslag å Stat till inköp af Astronomiska Instrumenter åt Observatorium i Stockholm.

Herr *Hagander*: Det serskilta yttrande, Hr af Uhr hos Utskottet afgifvit och vid Betänkandet bifogat, innehåller så talande skäl för bifall å Motionen, att åberopandet af dem synes mig böra föranleda en återremiss. Jag gillar visserligen Stats-Utskottets vid så många tillfällen under innevarande Riksmöte ådagalagda omtanka för besparing af Statens knappa tillgångar; men jag måste vid detta tillfälle än en gång förnya min önskan, att en sådan besparings-princip icke måtte afhålla Utskottet från obetydliga anslag till nödvändiga och för den vetenskapliga bildningens fortsatta förökande allmänt nyttiga utgifter. Till sådana utgifter räknar jag de nu ifrågavarande. Det är bekant, att vi uti Stockholm ega ett ypperligt Observatorium och en skicklig Observator, Professor Cronstrand: Det lärer ej heller vara obekant, att Kongl. Vetenskaps-Akademien saknar medel att använda till inköp af de vigtiga och dyra Instrumenter, hvaraf Observatorium ännu har behof; och det vore således, i min tanka, Staten värdigt att göra en uppoffring för ett så stort ändamål.

Häruti förenade sig Herrar *Bagge* och *Hegardt*.

Herr *Ehinger*: Med Herr Hagander instämmer jag äfven. Hvad Staten använder för utbildande af Vetenskaperne, använder den alltid med fördel,

Herr *Ullberg*: Ehuru jag hade önskat, att de Vetenskaps-Inrättningar, som behöfva understöd af Staten för att kunna uppfylla sina ändamål, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmält sina behof, i hvilken händelse jag är viss, att Kongl. Maj:t, som med så mycken uppmärksamhet omfattar sitt Lands upplysning, å deras önskningar fästat afseende, vill jag likväl icke bestrida, utan är tvärtom öfvertygad om, verkligheten af det nu ifrågavarande behof; och jag instämmer derför med Hr Hagander i anhållan om återremiss.

Herr *Eckhoff*: Utskottet har, på sätt Betänkandet visar, ansett frågan hafva bort komma till Ständernes kännedom i den ordning, Herr Ullberg nämnt; och, enär sådant icke skett, tillstyrker jag bifall å Betänkandet.

Herr *Noréus*: Ehuru Ledamot af Stats-Utskottet, tror jag mig likväl icke skyldig att helt och hållet försvara alla dess åtgärder. Jag finner de nu gjorda anmärkningar böra verka till återremiss: Jag vill och skall alltid anse för en tillfridsställelse att begagna den ledning och de upplysningar, jag genom diskussionerna i Stånden kan förvärfva: Och, om jag af dem får en annan öfvertygelse i saken, än den jag förut hyst, så skall jag anse för en pligt att rätta mig derefter.

Herr *Winberg* instämde med Herr Noréus; och Herrar *Huldberg*, *Danielson* samt *Westin* med Herrar Hagander och Ullberg.

Herr *Egge*: Delande lika åsigter med Herr Ullberg, önskar äfven jag återremiss, och hoppas, att, då Stats-Utskottet derigenom får

anledning att taga närmare kännedom om behofvet, Utskottet ock, efter Vetenskaps-Akademiens hörande, lärer kunna utse medel till detsammas afhjelpande.

Herr *Ekelund*: Jag har visserligen deltagit i det afgifna Betänkandet; men, då jag sedermera vunnit säker upplysning om nödvändigheten af anslag för det ifrågavarande ändamålet, förenar jag mig nu i anhållan, att Målet återremitteras.

Herr *Aspelin*: Den Beredning i Stats-Utskottet, af hvilken detta Mål behandlades, tillstyrkte enhälligt något anslag; men, då Utskottet sedermera erhöll den underrättelse, att Kongl. Vetenskaps-Akademins inkomster äro tillräckliga för bestridande af kostnaden till inköp utaf de Instrumenter, Observatorium än ytterligare behöfver, stannade Utskottet i det Betänkande, som det afgifvit. Emellertid bestrider jag likväl icke återremiss.

Herr *Norström*: Det bestrider jag ej heller; ehuru öfvertygad, att Vetenskaps-Akademien eger tillräckliga medel för behofvets uppfyllande.

Herr *Prytz* begärde äfven återremiss.

Herr *Bjuhr*: Om Målet återremitteras, anser jag Stats-Utskottet böra från Vetenskaps-Akademien infordra uppgift på dess tillgångar och upplysning om behofvet af de ifrågakomne Instrumenterne.

Då Herr *Talmannen* härefter framställde Proposition på återremiss, ropades J a, blandadt med något N e j, dock utan att votering yrkades.

§. 14.

Föredrogos å nyo och biföllos följande sedan den 17:de dennes §. 9. och den 22:dra, §. 13 på bordet hvilande Betänkanden:

N:r 100. Stats-Utskottets om liqviden af Svenske Ministern Lagersvärds fordran:

N:r 113. Stats- och Banko-Utskottens i afseende på verkställigheten af Ständernes Beslut om tiden och sättet för indrifningen af förra Filial-Diskonternes utestående fordringar:

Herr *Cederborg* åberopade sin den 6:te Mars §. 4. gjorde reservation:

N:r 114. Stats- Banko- och Lag-Utskottens i anledning af väckt fråga om Ständernes medverkan till inställelse af publika Fordrings-egares Lagsöknings-åtgärder:

N:r 119. Stats-Utskottets, om lösen till Skatte af 2:ne Krono-Laxfisken i och vid Gefle.

§. 15.

Då nu åter föredrogs Herr *Santessons* den 17:de dennes §. 10 på bordet lagda Motion om åtal för de i Tidningen Granskaren emot Herr Beckman influtna yttranden, anförde

Herr *Beckman*: "Jag delar fullkomligt de tänkesätt som Herr Komm. R. antesson med flere värde Ledamöter yttrat, rörande den i Tidningen Granskaren införda Artikel, angående en af mig väckt Motion; och förenar mig således i hufvudsaken, eller att denna fråga bör anses tillhöra Högtärade Ståndets uppmärksamhet för dess följder och det obehöriga deruti. Men hvad min enskilta del i denna sak angår, så har jag som Riksdagsman ansett mig upphöjd öfver slika personers småaktiga

och otillbörliga utfall; dock hemställer jag om ej denna Tidnings-Redaktör, genom förenämde Tidnings-Artikels obehöriga och straffbara innehåll, gjort sig för all tid ovärdig att få tillgodonjuta den förmån att bevista detta H. Ä. Ständs sammanträden."

Herr *Cederborg* ansåg detta Herr Beckmans anförande innefatta en ny Motion, samt begärde derför saken än vidare på bordet, hvilket ock bifölls.

§. 16.

Upplästes ankomna Protokolls-Utdrag af den 17:de, 22:dra och 25:te dennes: från *samtlige Med-Stånden*, med deras Beslut i de sedan sistlidne Riksdag hvilande Grundlagsfrågor: från Höglofl. *Ridderskapet och Adeln*, innefattande bifall till Stats-Utskottets Utlåtande N:r 9, men återremiss af samma Utskotts N:r 90 och 110 samt af Ekonomi-Utskottets N:r 28; äfvensom remiss å några anmärkningar i den förut återförvista frågan om ökadt anslag för Kongl. Bibliotheket: från Högv. *Preste-Ståndet*, med underrättelse, att Ståndet bifallit Stats- och Banko-Utskottens Utlåtande N:r 94; återremitterat Stats-Banko- och Ekonomi-Utskottens N:r 95, Stats-Utskottets N:r 108, Lag-Utskottets N:r 20, Ekonomi-Utskottets N:r 23 och 26; samt låtit bero vid Stats-Utskottets Memorial N:r 73, Bevillnings-Utskottets N:r 4 och Ekonomi-Utskottets N:r 18, genom hvilka 3:ne Memorial dessa Utskott återremitterat Prosten Sundii dit remitterade Motion om afgifterne till Krigsmanskassorna: och från Hederv. *Bonde-Ståndet*, med

tillkännagifvande, att Ståndet lagt till Handlingarne Stats-Utskottets förnyade Utlåtanden N:r 115 om Allmogens arbets-skyldigheter vid Kungsgårdar och Boställen samt N:r 118 om Prosttunnorna.

Lades till Handlingarne.

§. 17.

Herr *Ekstrand* anhöll om åtta dagars ledighet från Riksdagen, i anseende till en angelägen resa åt hemorten; Och, sedan det blifvit upplyst, att Stats-Utskottet, hvaräst Hr Ekstrand är Ledamot, härtill lemnat samtycke, biföll jemväl Ståndet nämnde begäran; ledigheten räknad ifrån afresan.

Herr Talmannen och Ståndet åtskildes kl. ½ 3, efter det Hr *Talmannen* dervid gifvit tillkänna, att Plenum skulle fortsättas kl. 6 e. m.

Eftermiddagen

Kl. 6.

§. 18.

Stats- och Ekonomi-Utskottens den 22:dra dennes §. 13. på bordet lagda Utlåtande N:r 111 om betalningen af underhåll för tågande trupper och om inqvartering i Städerne m. m. blef nu åter föredraget.

Herr *Bagge*: I den nya Inqvarterings-förordning, som, på sätt Utskotten tillstyrkt, kan komma att utfärdas, skulle jag vilja föreslå det stadgande, att hvarje Befälhafvare för en tågande Trupp bör vara skyldig att utaf Städernes Styrelser fordra bevis huru truppen uppfört sig uti Qvarteren. Jag saknar icke erfarenhet, att uppförandet stundom ej varit så alldeles oklanderligt; och att Städernes Tjenstmän fått deraf vidkännas många olägenheter. — Hvad angår Städernes skyldighet att underhålla Truppen under marchen, så är det utom all fråga, att inqvarterings-gifvarne icke kunna förmå någon att åtaga sig densamma emot betalning efter Markegångs-pris, utan alltid måste besörja underhållet med dryg kostnad derutöfver: och jag hemställer således om icke, då tillgång på matvaror gifves på inqvarterings-orten, truppen kunde förses med kontante penningar att sjelf förskaffa sig underhållet i stället för att hos Städernes invånare åtnjuta det in natura emot en så obetydlig ersättning.

Häruti förenade sig Herr *Lagerstrand*.

Herr *Lenning*: Ett sådant stadgande, som Herr Bagge i första delen af sitt anförande föreslagit, lärer redan finnas vidtaget.

Herr *Eckhoff*: Det tror jag äfven. Jag har sjelf varit inqvarterings-gifvare och alltid fått meddela bevis huru manskapet uppfört sig i Qvarteret; men jag har aldrig egt skäl till klagomål öfver uppförandet.

Herr *Montan*: Nog är praxis den, att bevis tages både huru Truppen uppfört sig och om inqvarterings-gifvaren fått sin betalning; men jag

tror detta grunda sig icke på någon allmän Författning, utan endast på General-Ordres.

Med Herr Montan förenade sig Herrar *Langenberg* och *Norström*.

Herr *Bagge*: Under de tre år, jag föreslått Borgmästare-Embetet i Strömstad, har åtminstone icke någon begärt ett dylikt bevis när Trupper varit derstädes förlagde. Finnes någon Författning i den delen, så önskar jag, att den ock måtte utfärdas; och i alla fall förblir jag vid min sednare anmärkning.

Herr *Talmannens* Proposition på bifall till Betänkandet besvarades med Ja, men Herr *Bagge* anmälte sin reservation.

§. 19.

Vid förnyad föredragning biföllos Stats-Utskottets nedannämnda, den 22:dra dennes på bordet lagda Utlåtanden:

N:r 112. om beräkningen af Stats-verkets Inkomster till nästa Riksdag:

N:r 120. om yrkadt understöd för Sill-fisket i Bohus-Länska Skärgården:

N:r 123. om utdelning af Ridderskapets och Adelns Protokoll vid 1815 samt 1817 — 1818 årens Riksdagar.

§. 20.

Lag-Utskottets Betänkande N:r 28, om förslag till en förbättrad Rättegångs-ordning, föredrogs å nyo.

Herr *Langenberg*: Den genom förevarande Betänkande besvarade motion om utarbetning

hos

hos Lag-Utskottet af ett förslag till afhjelpande utaf långsamheten i Rättegångar synes vara af så mycken vigt för Nationen, att den, i min tanka, förtjenar afseende: och jag anhåller således om återremiss.

Herr *Ullberg*: Något skäl till en sådan anhållan finner jag icke anfördt. Orsaken till långsamheten med Rättegångar ligger för öfrigt uti Lagskipningen, men icke i Lagstiftningen. Jag tillstyrker bifall till Betänkandet.

Häruti förenade sig Herr *Cederborg*.

På Herr *Talmannens* Proposition om bifall till Betänkandet, svarades Ja, blandadt med något Nej; men votering begärdes icke.

§. 21.

Högv. *Preste-Ståndets* ankomna Protokolls-Utdrag af denne dag med bifall till Stats-Utskottets Memorial N:r 112 och till Ekonomi-Utskottets Betänkanden N:r 27 — 34 upplästes och lades till Handlingarne.

Plenum slutades kl. $\frac{1}{4}$ till 9 på aftonen.

In Fidem

Clas Arvedson.

Den 30 April.

Plenum kl. ½ 10 f. m.

---

§. 1.

Följande ankomna Protokolls-Utdrag af den 22 och 25 dennes upplästes: från Höglofl. *Ridderskapet och Adeln*, med remiss å anföranden om Industri-Reglemente, om private Lån-Banker och om tidigare tillgång till tryckt Uppgift på hvilande Grundlags-ändrings-Förslag vid kommande Riksdagar; bifall till Stats-och Ekonomi-Utskottens Betänkande N:r 111, Stats-Utskottets N:r 112, Stats- och Banko-Utskottens N:r 113, Stats- Banko-och Lag-Utskottens N:r 114, Stats-Utskottets N:r 119 — 125, Lag-Utskottets N:r 27, 28, Ekonomi-Utskottets N:r 27, 29 — 37, 51 — 54 och 60; samt underrättelse, att Ståndet, i anledning af Stats-Utskottets förnyade Utlåtande N:r 117 om Ved för Lands-Kanslien och Landt-Ränterien, låtit bero vid det första Betänkandet i samma ämne: från Högv. *Preste-Ståndet*, innefattande bifall till Stats-Utskottets Utlåtande N:r 109, Ekonomi-Utskottets N:r 35, 36, 37, 51, 53, 54; återremiss af Stats-Utskottets N:r 78, och Ekonomi-Utskottets N:r 52, samt beslut uti åtskillige af de sedan sistl. Riksdag hvilande Grundlags-frågor: och från Hedervärda *Bonde-Ståndet*, med bifall till Stats-Utskottets N:r 109, 110, 119 — 125, Stats- och Banko-Utskottens N:r 113, Stats- Banko- och Lag-Utskottens N:r 114, Lag-Utskottets N:r 27,

28, 29, Ekonomi-Utskottets N:r 27 — 31, 33, 34, 35, 53; återremiss af Stats-Utskottets N:r 102, Stats- och Ekonomi-Utskottens N:r 111, Ekonomi-Utskottets N:r 23, 36, 51, 52, 54; remisser å några Memorial om förvaltningen af Banko-Diskonten, om Egendoms-värden till grund för Bevillningen, och om jemkning uti Inqvarterings-skyldigheten; samt underrättelse, att Ståndet låtit bero vid Ekonomi-Utskottets anmälan i Memorialet N:r 40, att det icke kunnat till handläggning upptaga en dit remitterad motion om Sjuk-skötseln å Läns-Lazaretten.

Lades till Handlingarne.

§. 2.

Uppläste ankomna Betänkanden:

från Stats-Utskottet:

N:r 126. i anledning af väckt motion om inköp af Kansli-Rådet Schoerbings afhandling om det rätta Skogshushållnings-sättet:

N:r 127. om inköp af Kronans andel i uppbörden vid Södra Stäket:

N:r 128. om användande af Kronans Tiondekoppar och- Jern för Flottornes behof:

N:r 129. angående några vid Förslaget om Inkomsternes beräkning förekomna frågor:

från Banko-Utskottet:

N:r 7. angående någon förändring i betalningsgrunderne för det Banko-Lån, som till iståndsättande af Uddevalla Stads afbrände Publike Byggnader blifvit vid 1812 års Riksdag beviljadt:

N:r 9. om förlängning uti tiden för återlösen af i Banken pantsatt Silfver:

N:r 10. i anledning af inkomne anmärkningar

från 3:ne Riks-Stånd vid Utskottets Betänkande N:r 3 rörande publicitet af Bankens angelägenheter:

från Lag-Utskottet:

N:r 37. i anledning af väckt fråga om närmare bestämmande i hvad fall Provincial-Medici-Besigtningar äro nödvändige vid uppkommande tvistemål huruvida död person vådligen omkommit eller icke:

N:r 38. i anledning af väckte motioner om förändradt sätt för Författningars uppläsande i Kyrkorne:

N:r 39. i anledning af väckt fråga om ändring uti 17 Kap. 2. §. Rättegångs-Balken och 2. §. uti Kongl. Förordningen den 28 Juni 1798:

N:r 40. angående bestämmande af viss grund för Fastighets-värde vid Bouppteckningar, hvareftter $\frac{1}{8}$:dels Fattig-procenten må beräknas:

från Ekonomi-Utskottet:

N:r 68. i anledning af väckt fråga om deltagande i Soldat-Roteringen efter Hemmans uppskattnings-värde:

N:r 69. om förklaring öfver 1819 års Kongl. Förordning, angående Indelta Infanteri-Regimentenas beklädnad:

N:r 70. i anledning af väckt motion, att endast torkad Säd måtte till Kronans Magaziner lefvereras:

N:r 71. i anledning af väckt fråga om en jemnare fördelning Hemmanen emellan vid utgörandet af den så kallade Kapellans-Skeppan:

Lades på Bordet.

§. 3.

Herr Rådmannen *Fredin*, som uti Ståndets Kansli-Direktion haft Kassa-Förvaltningen om händer, inlemnade nu de deröfver förde Böcker och Räkenskaper, hvilka skulle tillställas Kansli-Utskottet.

§. 4.

Föredrogos till slutlig handläggning de sedan sistlidne Riksdag hvilande Förslag i frågan om en förbättrad National-Representation, med hvilkas afgörande Ståndet den 22 dennes, på sätt Protokollet §. §. 7 och 10 utvisa, låtit anstå.

Riksdags-Ordningen.
13:de §:n.

Första Afdelningen af Förslaget, åsyftande den ändring, att Biskopparne och Pastor Primarius i Stockholm, hvilka, enligt §:ns nu varande lydelse, af Konungen till Riksdagen kallas, måga jemte Gymnasii-Lektorer, antingen desse innehafva Præbenden eller ej, och äro Prestvigde eller Lekmän, kunna till Riksdagsmän väljas, på det sätt, att de inbegripas under det bestämda antalet Kyrkoherdar från Stiften, hvilket antal blifvit föreslaget likasom förut med undantag af det för Stockholms Stad, som blifvit ökadt ifrån två till tre.

Herr *Talmannens* Proposition till bifall å denna Afdelning af Förslaget besvarades med Nej, blandadt med Ja; men votering äskades icke, utan Förslaget ansågs förkastadt.

Andra Afdelningen af Förslaget, in-

nehållande det Tillägg, "att Universiteten i Upsala och Lund skulle ega till Riksdagsmän i Preste-Ståndet utse hvardera tvänne Professorer från de Verldsliga Fakulteterne, samt att af Vetenskaps-Akademien må likaledes väljas tvänne Ofrälse Civile Ledamöter till Fullmäktige i nämnde Stånd, dock utan rätt till Riksdagsmanna underhåll.

På Herr *Talmannens* Proposition om antagande af detta Tillägg, svarades Ja.

11:te §:n.

Förslag till Tillägg, att Akademierne för deras Deputerade samt Bergs-Collegium för Bruksegare och Bergs-Manufakturister skola föranstalta om Riksdagsmanna-valen.

Herr *Bagge*: Då Borgare-Ståndet antagit Akademiernes Representations-rätt, men afslagit Bruks-egares och Bergs-Manufakturisters, hemställer jag om icke det nu förevarande Förslaget må delas i tvänne delar, samt först orden "Akademierne att för deras Deputerade" framställas till antagande eller förkastande, och dernäst orden "Bergs-Collegium att för Bruks-egare och Bergs-Manufakturister" på lika sätt.

Herr *Falkman*: Jag anser Förslaget, emot Grundlagens tydliga stadgande, ej kunna delas; och jag finner det ej heller, i sitt närvarande skick, antagligt, enär der omnämnes val för Bruks-egare och Bergs-Manufakturister, men Borgare-Ståndet icke godkänt deras Representations-rätt. Deremot tror jag icke, om Förslaget förkastas, Preste-Ståndet vara hindradt, att genom en Stånds-ordning stadga angående Valförrättningarne.

Herrar *Ståhle*, *Cederborg* och *Santesson* förenade sig med Herr Bagge; men Herr *Lundman* med Herr Falkman.

Herr *Noréus*: Jag är ock af den tanka, att Förslaget icke kan åtskiljas i flere delar; men jag anser icke de nu mera onyttiga orden angående Bergs-Collegii omsorg till Val-förrättningar böra hindra Förslagets antagande, emedan de, i alla fall, endast skulle qvarstå såsom döda bokstäfver, då deremot de om Akademiernes Val-förrättningar blefve lefvande.

Herr *Bagge*: Herr Noréi åsigt, att orden om Bergs-Collegium ej böra hindra Förslagets antagande i det hela, godkänner jag ingalunda; ty möjligen skulle sådant äfven lägga hinder i vägen emot indragning af nämnde Collegium. Jag åberopar för öfrigt hvad jag förut anfört.

Herr *Hjerström*: Jag instämmer med Herr Noréus, samt anser verkan af de i 11:te §:n föreslagne föreskrifter, hvilka endast angå det reglementariska, ändock vidtaga eller förfalla allt efter som Förslagen i 13:de och 14:de §. §. antagas eller förkastas.

Herr *Bjuhr*: Att Förslaget kan delas tror jag för min del icke; men att antaga detsamma, skulle strida emot hvad man förut beslutit, och hindra Bergs-Collegii indragande.

Herr *Huldberg*: Jag instämmer med Herr Bagge, mindre derför, att Bergs-Collegii indragande skulle hindras genom det man antoge Förslaget, än derför, att det vore en underlighet att, sedan man afgjort frågan om nekande, man nu skulle afgöra frågan huru jakande, eller med

andra ord, att man fastställde Reglemente för hvad man afslagit.

Herr *Noréus*: Likaså underligt skulle jag finna, att en sak, som man beslutit, ej kunde få verkställighet, eller att, då frågan om Akademiernes Representations rätt är besvarad med Ja, Förslaget huru Val-förrättningarne böra besörjas, skulle ogillas.

Herr *Wallström* begärde Proposition på Förslaget, sådant det nu befinnes.

Herrar *Winbladh*, *Lagerstrand*, *Ehinger* och *Palm* förenade sig med Herrar Bagge och Huldberg; men Herr *Beckman* med Herr Noréus.

Herr *Talmannen* förklarade sig, emot uttryckliga Föreskriften i 56. §. Regerings-formen, ej kunna framställa Propositionen annorlunda, än å Förslaget odeladt, sådant det samma sedan sistlidne Riksdag hvilat till afgörande.

Herr *Bagge* förmente det, i slikt fall, vara Ståndets rättighet, att få frågan om Propositionens inrättande förvist till Konstitutions-Utskottet; och med honom förenade sig Herrar *Ehinger* och *Lagerstrand*.

Herr *Falkman* deremot ansåg det vara Herr Talmannens rättighet att framställa Proposition på det sätt, han nu förklarat, och fann det icke öfverenstämmande med Grundlagen, att en sådan fråga underställdes Konstitutions Utskottet.

Häruti hördes Herrar *Noréus*, *Aspelin* och *många* instämma.

Herr *Hagander*: Alla Grundlags-frågor, som sedan förra Riksdagen hvilat, böra nu hos Stånden afgöras; och jag kan derför icke förena mig med Herr Bagge.

Herr *Ullberg* anhöll, att Herr Talmannen måtte framställa Proprositionen.

Herr *Egge*: Utgången af förevarande fråga har ej den vigt, som man synes dervid fästa. Om Akademiernes Representations-rätt vinner alla Ståndens bifall och Konungens Sanktion, så kan ett nytt Förslag till Redaktions-förändring i 11:te §:n R. O. vid denna Riksdag uppgöras, och i början af den nästkommande antagas, samt valen strax derefter gå för sig. Deruti, att det nu förevarande Förslaget ej kan delas, förenar jag mig emellertid äfven.

Herr *Bagge*: Grundlagen föreskrifver icke, att man nödvändigt måste votera om hela den §., som blifvit föreslagen att ändras. Således tror jag Ståndet ega obestridlig rätt att dela frågorna.

Herr *Talmannen* framställde härefter följande Proposition: Antager Ståndet Förslaget till ändring i 11:te §. R. O.? Hvartill ropades Ja och Nej.

Votering begärdes och anställdes öfver en uppsatt, justerad och anslagen Proposition, så lydande: "Den, som antager det hvilande Förslaget till ändring i 11:te §. Riksdags-Ordningen, lägger Ja: Den det ej vill, Nej: Vinner Nej, så blifver nämnda Förslag förkastadt."

Vid Voterings-Sedlarnes öppnande och uppsummerande funnos de innehålla 16 Ja, men 33 Nej.

15:de §:n.

Förslag till den ändring, att "samtlige inom hvarje Härad boende, besuttne egare af Krono-Krono-Skatte- och Frälse-Skatte-Hemman välja, in-

om sig, efter Hemmantalet, en Riksdagsman för Bonde-Ståndet, hvilken ej till något annat Stånd hörer, eller någon beställning i Rikets tjenst innehafver," och att "ingen må i valet deltaga, som sjelf ej väljas kan."

Herr *Talmanneus* Proposition på antagande af detta Förslag, besvarades med Ja; men Herr *Ståhle* anmälte sin reservation.

17:de §:n. Sista Punkten.
19:de §:n. Sista Punkten.
22:dra §:n. Förra och Sednare Punkterne.

Förslag till åtskilliga Förändringar i afseende på uppbörden af Riksdagsmanna underhåll för Brukens och Bergs-Manufakturernes Fullmäktige, klagomål öfver val till sådane Fullmäktige och till de för Universiteten och Vetenskaps-Akademien, samt Fullmakternes lydelse och underskrifter.

Herr *Talmannens* framställde serskilte Propositioner till antagande af dessa Förslag besvarades alla med Nej; I följd hvaraf Förslagen voro förkastade.

Sedan Borgare-Ståndet sålunda fulländat pröfningen af alla hvilande Grundlags-frågor; så beslöt Ståndet, i öfverensstämmelse med Högvördiga Preste-Ståndets, enligt nu uppläst Protokolls-Utdrag, denna dag fattade beslut, att Konstitutions-Utskottet skulle anmodas till Riks-Stånden ofördröjligen inkomma med Redaktion af de Grundlags-ändringar, som samtliga Stånden vid denne Riksdag antagit; Och blef, om hvad Borgare-Ståndet i dag uti dessa frågor beslutit, Protokolls-Utdrag uppsatt, justeradt och expedieradt.

§. 5.

Å nyo föredrogos följande Stats-Utskottets den 22:dra dennes §. 13, på bordet lagda Betänkanden:

N:r 121. i anledning af Nådiga Skrifvelsen angående verkställd undersökning om Kronans förpantade Hemman och Lägenheter:

Bifölls:

N:r 122. om yrkad ersättning till Uddevalla Stad för Tertial och Sextal af Accis- och Bakugns-penningar:

Herr *Bagge*: Såsom Riksdagsman för Uddevalla Stad har jag måst väcka motionen, och hemställer jag om, då den ifrågavarande Tertialen och Sextalen äro från början anslagne till inkomst för Staden, desamma rättvisligen kunna Staden beröfvas:

Betänkandet bifölls:

N:r 124. öfver en väckt motion om upplysningars infordrande, hvilka och huru många Byggnader Kronan eger:

N:r 125. i anledning af Berättelsen från Ständernes Deputerade i Öfver-Revisionen af Krigs-Räkenskaperne.

De tvänne sistnämnda Betänkanden biföllos äfven.

§. 6.

Stats- och Banko-Utskottens Utlåtande N:r 6. om Sedelväxling i Landsorterne, hvilket den 25:te dennes §. 1. lades på bordet, föredrogs nu å nyo, men blef, på Herr *Lefflers* och *fleres* begäran, ytterligare hvilande.

§. 7.

Lag-Utskottets Betänkande N:r 21, som d. 25 dennes §. 1. lades på bordet, i frågan om ansvar för utprångling af falska Sedlar, ställde på Banken eller Riksgälds-Kontoret, föredrogs å nyo och bifölls.

§. 8.

Föredrogs åter Lag-Utskottets sedan den 22 dennes §. 13. på Bordet hvilande Betänkande N:r 27, i anledning af väckt fråga dels om antagande af Lag-Kommitténs Förslag till Rättegångs-Balk, dels ock om Offentlighet vid Domstolar och Polis-kamrar i Städerne.

Herr *Bagge*: Jag delar visserligen Lag-Utskottets åsigter i hufvudfrågan; men, då flera mål finnas, hvilka nödvändigt och äfven efter nu gällande Författningar måste behandlas inom lyckta dörrar, såsom till exempel angående Tidelag, tror jag undantag för sådana fall böra ega rum och uttryckligen finnas föreskrifna. I det afseendet anhåller jag således om återremiss.

Herr *Hjertström*: Lag-Utskottet har ansett sig ej behöfva i det nya Lag-Förslaget införa undantag, om hvilka redan finnas tydliga Författningar, gällande äfven vid de Domstolar, der Offentlighet vid målens handläggning hittills egt rum, och i hvilka Författningar någon ändring genom det nya Lag-Förslaget ej varit åsyftad.

Med Herr Hjertström förenade sig Herr *Hagander*.

Herr *Bagge*: Genom det nya stadgandet anser jag alla Författningar, som hittills hindrat

offentligheten vid Rättegångar och påbudit Ransakningar inom lykta dörrar, vara upphäfne; och just derför finner jag angeläget, att undantagen bestämdt utsättas.

Herr *Ståhle*: Jag har mot Betänkandet ingen annan anmärkning än den, att vårt stränga Klimat vissa årstider skulle göra det för Domstolarne högst vådligt att, på sätt Utskottet föreslagit, hålla sina Sessioner för öppna dörrar; och ville jag alltså hemställa om icke stadgandet kunde blifva endast sådant, "att Åhörare måga hafva fritt tillträde."

Herr *Leffler* förenade sig med Herr Bagge.

Herr *Hagander*: Meningen har icke varit någon annan, än att fritt tillträde må lemnas Åhörare; och sådant hade jag ej trott kunna missförstås.

Herr *Ståhle*: Man måste, i min tanka, följa ordalydelsen uti Lagen. När Lagen bjuder, att Rättegång skall hållas för öppna dörrar, kan man såsom Domare ej låta dörrarne vara tillslutna.

Herr *Talmannen* hemställde, om Ståndet ansåg de nu gjorda anmärkningar föranleda återremiss af målet; och dertill svarades Ja.

§. 9.

Vid förnyad föredragning biföllos Lag-Utskottets Betänkanden:

N:r 29. om förklaring öfver 12 Kap. 2. §. Rättegångs-Balken:

N:r 30. om Huse-syner å Öfver-Officers Boställen:

N:r 31. om äktenskap emellan Syskonbarn och med hvarannan på sidan i Svågerlag varande personer.

Herr *Leffler* anmälte likväl emot bifall till det sistnämnda Betänkandet sin reservation.

§. 10.

Lag-Utskottets ifrån den 25:te dennes §. 1. på Bordet hvilande Betänkande N:r 32. om yrkadt förbud för Ledamöter i Hof-Rätt att sig emellan byta lottade mål, föredrogs nu å nyo.

Herr *Nilsson*: "Uti ingressen till betänkandet finner jag, att Motionären åsyftat en föreskrift till bibehållande af lottningens verkan, när en gång lottadt är, och referent af en eller annan orsak afgår, utan att jäf uppstår, hvarigenom hela hans Rotel blifver ledig på en gång. Att ej en annan person, i egenskap af adjungerad Ledamot, bör, i ett sådant fall, kunna utan lottning taga befattning med alla de lediga målen, synes fullkomligt enligt med Lagens mening. Att detta varit föremålet för Motionen, är lika tydligt, som att Höglofl. Utskottet ej derom nämnt det ringaste annat, än uti rubriken. Utan att ingå i någon vidare pröfning af den äskade åtgärden, anhåller jag vördsamt om återremiss, på det Utskottets verkliga tanka må kunna inhemtas öfver sjelfva den händelse, som är satt i fråga, neml. huruvida ett lottadt mål kan utan lottning på annan öfverlåtas, som nu varande Lag icke synes förbjuda."

Herr *Santesson*: Jag tror ej heller Lag-Utskottet hafva nöjaktigt utlåtit sig öfver Motionen; och jag förenar mig med Herr Nilsson.

Herr *Bagge*: Då Lagen icke bestämdt stadgar förbud emot utbyte af lottade mål, tror jag ett sådant stadgande vara nödvändigt; och jag instämmer derför i anhållan om återremiss.

Herr *Hagander*: Så vidt jag kan fatta, har Utskottet nöjaktigt besvarat Motionen, då det upplyst, att nu gällande Lag icke i någon händelse tillåter utbyte af lottade mål emellan Hof-Rätts Ledamöter; och för min enskilta del anser jag Lagens stadgande derom så bestämdt, att någon närmare förklaring icke behöfves.

Herr *Norström* förenade sig med Herr Nilsson; men Herr *Hjertström* med Herr Hagander.

Herr *Huldberg*: Jag begär äfven återremiss. Utskottet synes egentligen blott omnämna händelsen af jäf för någon Ledamot; men man hörer ofta klagomål öfver byte utan föranledande af jäf. Det är i alla fall, efter mitt omdöme, ej tillräckligt, att Lagen icke bestämdt tillåter utbyte; utan den bör bestämdt förbjuda detsamma.

Herr *Arvidson*: Det kan aldrig inträffa, att ett lottadt mål öfverflyttas ifrån den ena Ledamotens till den andras Rotel utan Hof-Rättens vetskap.

Herr *Huldberg*: Om det ock sker med Hof Rättens bifall, förändrar sådant likväl icke saken. Jag tviflar ej, att Hof-Rätten bifaller utbyte; men skadan kan ändock vara lika stor för Parten. Hade det varit bestämdt förbudet, så skulle det väl icke undgått beifran genom Justitie-Ombudsmannen och Hof-Rätternes Advokat-Fiskaler.

Herr *Cederborg*: Till hvad Herr Arvidson anfört får jag lägga, att, om annorlunda sker, än han uppgifvit, är sådant ett missbruk, som det icke beror af Lagstiftaren att förekomma, enär, såsom i förevarande fall, tydlig Lag deremot finnes.

På Herr *Talmannens* Proposition blef målet till Lag-Utskottet återremitteradt; och skulle Utskottet af anmärkningarne undfå del.

§. 11.

Föredrogos å nyo och biföllos Lag-Utskottets Betänkanden:

N:r 33. om påskyndande af Lag-Kommiténs arbete och granskning deraf:

N:r 34 om förrymd makas rättighet att ingå nytt gifte:

N:r 35. om yrkad Förklaring öfver Kongl. Förordningen angående Prestval.

§. 12.

Föredrogs åter Ekonomi-Utskottets den 17 dennes på bordet lagda och i Protokollet den 22 §. 7. sednast omnämnda Betänkande:

N:r 28. om Köping i Fryksände Socken af Wermlands Län.

Herr *Beckman* anförde skriftligen: "Då erfarenheten nogsamt bestyrker de menliga följder, som uppkomma derigenom, att man vid nya Städers och Köpingars anläggande ej väljer sådan lokal, som är tjenligast för ändamålet, eller har tillräckligt afseende på mer eller mindre befolkning af stället, der de förnödenheter kun-

kunna erhållas som utgöra ändamålet för en Köping; kan jag ej instämma uti Utskottets bifall till den af Riksdagsmännen Gråberg och Nordqvist föreslagna Köpings anläggande i Fryksände Socken i Kihls Härad och Carlstads Län. Jag får derför föreslå att, innan förenämde Köping anlägges, en noga undersökning af Plats, som blir förenlig med ändamålet, bör föregå, och af Konungens Befallningshafvande uppgifvas, äfvensom att undersökning bör ske, och verkställas af den föreslagna Kanalen, som skulle förena den 8 mil längre Sjön Fryken med Clara Elf, emedan jag anser den i så många hänseenden hafva gemenskap med Köpingens bestånd i en framtid, af det skäl, att utom föreningen af dessa vattendrag, transporten för de förnödenheter, som från nämnde Köping af de kringboende skola hämtas, blir lika dryg och kostsam som från de Städer, som nu finnas. Om den förutnämde föreningen emellan nämnde vattendrag verkställes, beredes derigenom tillfälle för den projekterade Köpingen att sjöledes från Götheborg och andra Städer utan synnerlig kostnad kunna hämta sina behofver, med samma Fartyg eller Båtar, som nedföra Stångjern, Trädvaror, och öfriga Länets Produkter. Jag får i anledning af hvad jag nu anfört anhålla om återremiss, och att detta Memorial densamma måtte få åtfölja."

Herr *Huldberg*: Den åsigt, hvarifrån Utskottet hemtat anledning till sitt yttrande i förevarande mål, är, att industri-grenarna böra i möjligaste måtto uppmuntras och understödjas.

Utskottet har likväl sagt, att en undersökning bör föregå innan Köpingen anlägges. Det har derigenom redan tillstyrkt hvad Herr Beckman nu önskat; och hans yttrande anser jag således icke böra verka till återremiss.

Herr *Nilsson* uppläste ett så lydande skriftligt anförande: "Om ej ett blindt afseende på Landtmannens fördelar skulle få göra undantag, kunde jag icke undgå att, med instämmande uti Herr Lundmans i serskilt mening framlagda betänkligheter, afstyrka förslaget om en Köpings anläggande i Frycksände Socken; men jag finner mig icke härtill befogad. Likväl anser jag det vara min skyldighet att vördsamt föreslå återremiss af Betänkandet till Höglofl. Ekonomi-Utskottet, med den anmärkning, att i stället för det Utskottet nu bestämt Norra ändan af Fryken för Köpingens anläggande (på 2:ne Riksdagsmäns förslag), det torde vara lämpligare låta ankomma på den undersökning, som Kongl. Maj:t lärer i Nåder förordna, hvad stället eller platsen för Köpingens anläggande beträffar. — För öfrigt, som Handlingarne föranleda, det ändamålet med Köpingens anläggande är beroende af en Kanals öppnande emellan Fryken och Clara Elf, så hade Höglofl. Utskottet efter min tanka bort undersöka och yttra sig, huruvida Köpingen bör tillstyrkas till anläggning förrän Kanalen är byggd. De 2:ne Köpingar, som i Wermland äro privilegierade i senare tid, hafva icke gifvit tillfridsställande exempel. Den ena, Arvika, som redan för omkring 10 år sedan anlades, synes ännu ej gifva anledning, att den för det Allmänna skall kunna medföra det åsyftade ändamå-

let; och den andra har ingen gång blifvit planerad. Jag bör kanske ej förbigå, att privilegier för dylika Köpingar kunna, som mig synes, åstadkomma verkliga olägenheter så vida Privilegierne förr inträda, än Köpingen hunnit få en fullständig organisation."

Herr *Beckman* erinrade, att målet blifvit från Höglofl. Ridderskapet och Adeln återremiteradt.

Herr *Falkman*: Jag har visserligen icke något att anmärka mot Köpingens anläggande; men jag kan icke gilla, att densamma skulle få större rättigheter, än Städerne ega, såsom att Judar finge i nämnde Köping bosätta sig, och att invånarne befriades från allt band af Burskap och vanliga Borgerliga skyldigheter, på sätt som genom den i Betänkandet åberopade Nådiga Skrifvelsen d. 27 Februari 1811 blifvit Arvika Köping beviljadt. Jag anser Köpingen i Fryksände böra tillåtas med samma villkor, som gälla för Köpingarne inom Calmare Län, hvaräst Invånarne äro förbundne, att vara Borgare i de närmaste Städerne. För öfrigt bestrider jag, att Staten belastas med någon kostnad i och för anläggande af den Kanal, hvarom Betänkandet förmäler. I grund af desse anmärkningar anhåller jag om återremiss.

Häruti förenade sig Herrar *Limnelius*, *Lundgren*, *Danielson*, *Nilsson*, *Möller*, *Cederborg*, *Norström*, *Lagerstrand*, *Langenberg* med *flere*.

Herr *Lundman* instämde jemväl med Herr Falkman samt åberopade sitt vid Utskottets Betänkande bifogade serskilta yttrande.

Målet blef, på Herr *Talmannens* Proposition, till Ekonomi-Utskottet återremitteradt.

§. 13.

Ekonomi-Utskottets den 22 dennes §. 13. på bordet lagda Betänkande N:r 60, i frågan om krönta Kolskrindor och om Kolmätare, föredrogs åter.

Herr *Norström*: Då jag har mig bekant, att Kolmätare gjort beslag på Ryssar, hvaruti Kol för eget behof, men icke till afsalu, blifvit transporterade, tror jag det böra tydligare bestämmas, att kröningen på Kolskrindorna endast angår de händelser, då Kolen försäljas; och jag anhåller således om återremiss.

Häruti instämde Herrar *Langenberg* och *Hagander*.

Herr *Lenning*: Om det af Utskottet föreslagna stadgande skulle rubba Allmogens rättighet att begagna okrönta Skrindor i de af Herr Norström uppgifna fall, vill jag äfven förena mig i anhållan om återremiss, på det Förslaget må kunna förtydligas.

Herr *Nilsson* förenade sig jemväl med Herr Norström.

På Herr *Talmannens* proposition, återremitterades målet till Ekonomi-Utskottet.

§. 14.

Å nyo föredrogos Ekonomi-Utskottets den 25:te dennes på bordet lagda Betänkanden:

N:r 63, om Torpares rätt att antaga Tjenstehjon:

N:r 64. om transporter af Undsättnings-Spannmål:

N:r 65. om deltagande i allmänna Byggnaders uppförande och underhållande:

Biföllos.

§. 15.

Föredrogs å nyo Ekonomi-Utskottets Betänkande N:r 66., om värfning till Extra Roteringen och om Beklädnaden åt Manskapet.

Herr *Santesson*: I första delen af Betänkandet, eller hvad angår ogillandet af Motionen om rättighet för Extra Roteringsskyldige, att, lika med Ordinarie Roteringen, begagna sig af Beväringsmanskap till fyllande af sina Soldat-Nummer, kan jag icke instämma. Utskottet har utgått från den grund, att Kongl. Kungörelsen den 27 Oktober 1812 om utskrifningssättet och inrättningen af Allmänna Beväringsmanskapet endast tillåtit den stående Arméen att anställa värfning inom Beväringsåldern, men att Extra Roteringen icke skall kunna derunder inbegripas. Deremot tror jag Extra Roterings-Manskapet äfven böra räknas till den stående Arméen, eftersom detsamma i krig utkommenderas lika såväl som de Indelta Regimentena. Jag inser således icke något skäl hvarför ej Extra Rotehållare skulle få åtnjuta enahanda förmåner, som i nämnda afseende tillkomma den Ordinarie Roteringen; och jag anhåller, i följd häraf, att målet återremitteras.

Med Herr Santesson förenade sig Herrar *Bjuhr*, *Langenberg*, *Winberg*, *Ullberg* och *Lagerstrand*.

Herr *Norström*: Jag instämmer äfven med Herr Santesson, och begär återremiss desto hellre, som troligen Extra Rotehållarne ej ännu uppsatt sina Nummer, och sådant följaktligen blir för dem så mycket svårare när det en gång skall ske.

Herr *Talmannens* Proposition till återremiss besvarades med Ja.

§. 16.

Ekonomi-Utskottets Utlåtande N:r 67 om yrkad befrielse för Gottlands Hemmans-egare att in Natura aflemna Skatte-tjära m. m. föredrogs nu åter.

Herr *Lenning*: Då Markegångs-Taxor äro upprättade till grund för liqviden emellan Räntegifvare och Räntetagare, inser jag icke hvarför ej Allmogen på Gottland må befrias från Skatte-Tjäras lefvererande in natura, när Allmogen vill lösa den till ett lämpligt pris. Ett sådant tvång instämmer icke med omtankan för Skogarnes vård; utan tvärtom innebär skyldigheten till Tjärbränning på en ort, der tillräcklig skog saknas, en rak motsägelse mot all förnuftig hushållning med skogarne. Jag tillstyrker alltså, att målet återremitteras.

Herr *Ehinger*: Med Herr Lenning instämmer jag. Utskottet har för öfrigt endast fästat uppmärksamhet på den från Gottland utgående Skatte-Tjära, som varit anslagen till Örlogsflottans behof; men Motionären har tydligen åsyftat allt slags Skatte-Tjära, såsom t. ex. den på lön anslagna, hvaribland Biskopen njuter någon del, den han icke använder till eget behof, ut-

an säljer. Något hinder åtminstone för sådan Skatte-Tjäras lösande med penningar, lärer icke böra möta; och det måtte i alla fall hafva varit Utskottets skyldighet, att bestämdt utlåta sig öfver Motionen äfven i den delen.

Herr *Bjuhr*: Till Gottlands Hemmans-egares befriande från den ifrågavarande skyldigheten finner jag desto större skäl, som Riket icke har någon brist på Tjära, utan den tillverkas i stor mängd uti Norra Orterne.

Målet blef, på Herr *Talmannens* Proposition, återremitteradt.

§. 17.

Hans Exellens Hof-Kansleren m. m. Herr Grefve *af Wetterstedt* ankom och aflemnade Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelser af den 23 dennes:

1. angående Riksdagens förlängande till den 2 nästkommande Juni:

2. i anledning af Ständernes underdåniga Svar den 11:te dennes med Deras Beslut angående H. K. H. Kronprinsen Joseph Frans Oscars utnämnande att i vissa fall föra Ordet uti Regeringen.

Sedan Hans Exellens blifvit på vanligt sätt utbeledsagad, uppläste Högstberörde Nådiga Skrifvelser: Den förre lades till Handlingarne: Den sednere skulle meddelas Expeditions-Utskottet, med anmodan att låta nyssnämnda Beslut intagas i RiksdagsBeslutet.

§. 18.

I ett sammanhang justerades Protokollen för den 17:de dennes §. 8. och för den 22:de §.

11. angående de då hos Ståndet hållne öfverläggningar och fattade Beslut i frågan om Offentlighet vid Ståndets Sessioner: Och inlemnade Herr *Linström*, *Jakob*, Ritning och Kostnads-förslag till inredningen för åhörares placerande.

Herr *Talmannen* anförde: att, då Ståndet hade sig bekant, det Hans Maj:t Konungen, till hvars kunskap kommit Ståndets Beslut att å de Reglementariske Föreskrifterne icke söka Nådig Sanktion, derpå fastat uppmärksamhet, samt i anledning deraf, personligen i Nåder meddelat Herr Talmannen och åtskillige Ståndets Ledamöter Sina tänkesätt och låtit förstå, hurusom Hans Maj:t med det fullkomliga förtroende och den tillgifvenhet Han för Borgare-Ståndet hyser, äfven vid detta tillfälle väntat Sig ett lika förtroende af Borgare-Ståndet tillbaka, ville Herr Talmannen hemställa, om ej Ståndet, af underdånig vördnad och tillgifvenhet för Kongl. Maj:t, skulle finna lämpligt, att genom en underdånig Skrifvelse anmäla sitt Beslut och de grunder, hvarpå det stödjer sig, samt dervid jemväl bifoga en afskrift af de fastställde Reglementariske Föreskrifterne.

Härtill hördes *flere* yttra sitt bifall.

Herr *Ehinger*: För min del gillar jag äfven Herr Talmannens Förslag, med vilkor, att verkställigheten af Ståndets Beslut derigenom emellertid icke hindras.

Herr *Bagge*: Då Ståndet ej vidtagit något Beslut, som strider emot Grundlagen, kan jag icke samtycka till hvad Herr Talmannen föreslagit. — Ståndet är, enligt R. O., berättigadt att tillsätta endast tvänne Kanslister. Af detta,

och enär det endast för Utskotten finnes stadgadt, att de med Riks-Ståndens bifall kunna förordna flere än det i Riksdags-Ordningen medgifna antal, skulle således följa, att Borgare-Ståndet ej egt rättighet hos sig antaga flere än de tvänne. Icke desto mindre har Ståndet lemnat 20 Extra-Ordinarie Kanslister tillträde, hvilka troligen ej komma att njuta aflöning och alltså ej lära sysselsätta sig med Kansli-göromålen. När sådant kunnat ske utan anmälan hos Kongl. Maj:t, tror jag det ej heller vara i sin ordning att i underdånighet anmäla det Beslut, Ståndet uti Offentlighets-Frågan fattat.

Herr *Aspelin*: Den af Herr Bagge gjorda jemförelse finner jag icke vara antaglig; och, med afseende på hvad Kongl. Maj:t vid Herr Talmannens och en del Ståndets Ledamöters företräde i Nåder yttrat, tillstyrker jag den åtgärd, Herr Talmannen nu föreslagit.

Häruti instämde Herrar *Lundgren*, *Cronius*, *Palm* och *Huldt*.

Herr *Cederborg*: I hufvudsaken har jag förut yttrat mig; och jag har äfven tillkännagifvit min öfvertygelse, att jag ansett en underdånig anhållan om Sanktion, om icke nödig, åtminstone påkallas af den underdåniga vördnaden för Kongl. Maj:t. Då Kongl. Maj:ts tänkesätt nu kommit till Ståndets kännedom, tror jag Herr Talmannens Proposition böra antagas, enär Ståndets medelst Votering fattade Beslut derigenom icke kompromettera.

Herr *Huldberg*: Lika med Herr Bagge anser jag det visserligen icke för Ståndets skyldighet, att anmäla Beslutet; men, då man känner Hans

Maj:t Konungens önskan, vore det stridande emot den undersåtliga vördnaden att icke gå denna önskan till möte. Jag gör likväl härvid den reservation, att hvarken en sådan anmälan, eller afvaktan af det Nådiga Svar, som derpå kan följa, må hindra verkställigheten af Ståndets en gång fattade Beslut, hvilket icke bör kunna upprifvas.

Herr *Santesson*: Äfven jag har haft och har ännu den öfvertygelse, att Nådig Sanktion å Beslutet icke erfordras; men jag anser detta Beslut på intet sätt förnärmas genom antagande af Herr Talmannens Proposition.

Herr *Bagge*: När Ståndet fattat sitt Beslut, tillhörer det, i min tanka, Talmannen att tillse verkställighet deraf. Finner han sig böra i underdånighet anmäla detsamma hos Kongl. Maj:t, må sådant vara hans ensak. Jag begär emellertid verkställighet å Beslutet.

Herr *Westin*: Beklagligtvis har jag varit första orsaken till all den oro, som den af Borgare-Ståndet beslutne Offentlighets-anstalten förorsakat. Långt ifrån likväl att bestrida, har jag tvertom öppet yrkat, det Nådig Sanktion å de Reglementariske Föreskrifterne skulle sökas. Jag har äfven varit bland de Ståndets Ledamöter, som, vid en underdånig uppvaktning hos Kongl. Maj:t, afhört Hans Maj:ts Nådiga yttranden i afseende på denna sak. Hans Maj:t uttryckte icke något missnöje emot sjelfva saken, utan endast deröfver, att Ståndet icke haft förtroende till Hans Maj:t och underställt Reglementet Dess Nådiga pröfning; Och Hans Maj:t omnämnde såsom ett bevis af sin tillgifvenhet och Nådiga

ynnest för Borgare-Ståndet, att Hans Maj:t icke, enligt Sin Konungsliga rätt, afgjort frågan om Närings-friheten, utan öfverlemnat den till Ständernes pröfning. — Jag ber, mine Herrar, att vi fästa uppmärksamhet på allt detta, samt att vi erinra oss de många välgerningar, Kongl. Maj:t bevisat Borgare-Ståndet; Och, såsom ärlig och redlig Medborgare, tillstyrker jag, att vi, af kärlek och vördnad för Kongl. Maj:t, bifalla Herr Talmannens Förslag, samt i underdånighet anhålla om Nådig stadfästelse å Reglementet.

Herr *Norström* förklarade sig för bifall till Propositionen och ansåg Ståndets Beslut i alla fall kunna verkställas.

Med honom förenade sig Herrar *Lagerstrand* och *Lindström*, *Michael*.

Herr *Ehinger*: Jag åberopar hvad jag förut anfört. Då Ståndet en gång genom votering afgjort, det Nådig Stadfästelse å Reglementet icke skulle begäras, kan ej heller, såsom Herr Westin förment, någon fråga uppstå om ändring i detta Beslut. Hvad Herr Westin för öfrigt yttrat derom, att Kongl. Maj:t i Nåder skall lemnat Borgare-Ståndet företrädesvis något prof af Sin ynnest, anser jag sådana uttryck alldeles olämpliga; ty Kongl. Maj:t ger ingen Undersåte företäde, utan utdelar rättvisa åt alla, och annat, än rättvisa, har ej heller Borgare-Ståndet någonsin begärt.

Herr *Winberg*: Hvar och en både enskild och offentlig person är skyldig att göra redo för sina åsigter. Jag kan således, med afseende på hvad Herr Talmannen anfört, icke ett ögonblick tveka att bifalla hans Proposition.

Herr *Falkman*: Utan att vilja samtycka någon åtgärd, som kunde leda till ändring i Ståndets den 22 dennes fattade Beslut, hvaruti äfven jag med min röst deltagit, finner jag deremot vara Ståndets pligt, att i officiel väg underrätta Kongl. Maj:t om Beslutet, i synnerhet då man känner, att Kongl. Maj:t i Nåder betraktat saken annorlunda, och ansett det tillkomma Sig, att sanktionera Reglementet. Jag anhåller alltså om förnyad framställning af den Proposition, Herr Talmannen gjort.

Herr *Linström*, *Jakob*, begärde upplysning huruvida de nu upplästa Protokollen, såsom vid justeringen lemnade utan anmärkning, äro att anse för godkända.

Härpå ropades Ja.

Herr *Linström*, *Jakob*: Då är frågan afgjord; och Ståndets Beslut måste hållas i helgd. Det är under de förra öfverläggningarne utredt, att Ståndet har rättighet antaga sin Stånds-Ordning; och i frågan om straff-bestämmelser för de förbrytelser, som af Offentligheten vid Ståndets Sammanträden kunde blifva en följd, har man, bland annat, äfven tillämpliga stadganden uti 60 Kap. 4 och 5 §. §. Missg. Balken. Emellertid, och med afseende på de tänkesätt, Kongl. Maj:t i Nåder yttrat, tillstyrker jag, att Herr Talmannen må till Kongl. Maj:t i underdånighet öfverlemna en afskrift af det fastställda Reglementet.

Herrar *Lundman*, *Langenberg* och *Bjuhr* yttrade sitt bifall till Herr Talmannens Proposition; Och deruti hördes åter *flere* instämma.

Herr *Noréus*: Som en underdånig anmälan

om Beslutet och redovisning för motiven icke rubbar detsamma, anser jag både lämpligt och Ståndet värdigt att dertill samtycka. Jag tror i alla fall, att nu efter justeringen någon Ledamot skulle opåmint hafva gjort framställning om en anmälan hos Kongl. Maj:t, i händelse ej Herr Talmannen förekommit med sin Proposition. — Mina tankar emot en underdånig ansökning om Sanktion har jag förut yttrat. Jag förblir vid dem; och jag finner ej heller Herr Talmannens framställning hafva åsyftat någon sådan ansökning.

Herr *Bagge*: Jag bestrider icke Ståndets skyldighet att redovisa skälen för sina åtgärder, om Kongl. Maj:t i Nåder så önskar; men nu har Kongl. Maj:t icke i officiel väg fordrat en sådan redovisning; och jag anser derför olämpligt att i förhand likasom urskulda sig för ett Beslut, om hvars laglighet jag är fullkomligen öfvertygad.

Herr *Hagander*: 'Jag mäktar väl icke uttrycka mig lika varmt som Herr Westin; men hvad jag yttrar skall icke destomindre blifva uppriktigt. Jag ser intet skäl, hvarför med förevarande ämne skall sammanblandas frågan om Näringsfriheten, i afseende på hvilken Konungens rättvisa och Med Ståndens upplysta tänkesätt ingifva åtminstone mig tillräckligt lugn. I afseende åter på Högt. Ståndets redan fattade Beslut om Reglementet för Sessionernes offentlighet, och de tänksätt jag i den delen hyst, anser jag mig icke skyldig redovisning åt någon annan, än mitt samvete och Lagarne; men deremot finner jag, för min del, öfverensstäm-

mande både med lojala tänksätt, samt med den tillgifvenhet och vördnad, man är Konungen skyldig, att bifalla den föreslagna anmälan; och derutinnan instämmer jag med de flere, som derom redan sig yttrat.

Herr *Lenning*: Hela Ståndet delar säkerligen lika känslor af underdånig vördnad och kärlek för Hans Maj:t Konungen; och jag vet ej hvarför vi då skulle tveka att gå Kongl. Maj:ts Nådiga önskan till möte, enär Kongl. Maj:t hittills icke annorlunda, än genom ett Tidningsblad, fått kännedom om Ståndets Beslut. För min del godkänner jag således Herr Talmannens Proposition.

Flere hördes begära förnyelse deraf.

Herr *Leffler* åberopade hvad han tillförene i saken anfört och förenade sig i nämnde begäran.

Herr *Hjertström* yttrade sig lika med Herr Noréus.

Herr *Ullberg*: På Herr Talmannens framställda fråga svarar jag ett bestämdt Ja. Jag åberopar de skäl, Herrar Santesson och Falkman anfört; och jag anhåller om förnyad Proposition.

Häruti instämde Herr *Hegardt* och *många* Ståndets Ledamöter.

Herr *Talmannen* framställde å nyo sin i början af denna §. intagne Proposition, hvilken besvarades med Ja, utom af Herrar *Bagge* och *Linström*, *Jakob*, som anmälte sin reservation.

Herr *Linström* hemställde, om man icke genast borde gå i författning att verkställa Ståndets den 22:dre dennes vidtagna Beslut, sedan Ritning och kostnads-förslag nu mera inkommit.

Ståndet beslöt, att den underdåniga Skrif-

velsen skulle till nästa Plenum uppsättas, samt att Ritningen och kostnads-förslaget, emellertid borde hvila på Bordet.

§. 19.

Det återstående af Protokollet för d. 22:dre dennes justerades.

§. 20.

Herr *Beckman* anhöll om ledighet från Riksdagen på åtta till högst fjorton dagar för att resa till hemorten; Och, sedan det blifvit upplyst, att Bevillnings-Utskottet, hvaräst Herr Beckman är Ledamot, ej haft emot hans begäran att påminna, fann ock Ståndet för godt att dertill lemna bifall; Ledigheten räknad ifrån afresan.

Plenum slutades kl. $\frac{3}{4}$ till 3 e. m.

in Fidem
Clas Arvedson.

Slut på Första Bandet.

Rättelser:

Rättelser:

Sid.	Rad.	Står:	Läs:
24.	9.	begårte	begårde
43.	12.	en	ene
97.	29.	tall	fall
155.	12.	Direktionerne	Direktionen
182.	23.	Hrr Egge och Ekelund förenade sig	Hr Ekelund förenade sig
226.	26.	Segelduk	Siktduk
228.	19.	Segelduk	Siktduk
233.	10.	sökte	sökt
235.	2.	Saden	Staden
258.	31.	förhöll	förhölle
259.	3.	last,	last;
—	13.	dem	den
265.	*Emellan Rad. 16 och 17. bör stå:*		(Bilag. N:r 146.)
267.	17. 18:	Riksens Ständers	Riks-Ståndens
269.	15.	Landshöfding	Landshöfding,
271.	30.	inkommo:	inkomma.
273.	19.	å	i
275.	10.	kostnaden	kostnader
277.	9.	Stats-kassan	Stads-kassan
279.	16.	Invånarne	Invånare
280.	21.	medlet	penningemedel
291.	23.	villor	vilkor
319.	25.	beraktas	betraktas
322.	15.	Herrars	Herrar
323.	20.	Domstolar	Domstol
329.	27.	framdeles	femtedels
331.	22.	Utskotten	Utskottet
350.	6.	fredade.	fredad.
363.	11.	ensediga	ensidiga
368.	10.	granska;	granska,
384.	9.	antyder;	antyder,
411.	11.	lön förhöjningen	lönförhöjningen
422.	26.	rätten	Rätten
433.	12, 13.	samt såsom sådan af	samt bort såsom sådan af
442.	26.	innehåller	omförmäler
447.	14.	Innehafvarens	Innehafvaren
449.	32.	anslaget;	anslaget,
459.	20.	*Näst efter bör stå*	Lades på Bordet.
483.	8.	med något	och något
—	12.	nya	nyo
494.	20.	Kämnerar	Kåmnärer
—	22.	Rättens	Rätters
502.	1.	An	Ån
506.	5, 6.	tanka åtminstone,	tanka, åtminstone

Sid.	Rad.	Står:	Läs:
509.	19.	för Staden och	Staden och
512.	24.	erinnan,	erinran;
515.	3.	för väg	förvåg
520.	1.	voro	vore
525.	14.	om	och
526.	19.	efterfrågar	efterfrågat
534.	22.	Öfver-rätt	Öfver-Rätt
535.	5.	denna	denne
—	32.	ensamt	ensam
536.	2.	ensamt	ensam
538.	17.	ovirshet	ovisshet
540.	28.	förmaliteter	formaliteter
550.	26.	egande rätten	eganderätten
551.	3.	egande rätten	eganderätten
—	9.	egande rätten	eganderätten
—	26.	egande rättsfråga	eganderättsfråga
552.	21.	sedare	sednare
558.	19.	vidtogos	vidtoges
566.	1.	rättelser	rättelse
567.	4.	funnet	funnit
569.	11.	rummet:	rummet
570.	2.	ensam	ensamt
—	21.	med Ullberg	med Herr Ullberg
576.	30.	rätt: att	rätt att
577.	26.	anhålla	anhållan
604.	24.	punkten	punkterne
—	29.	kunna	hunne
608.	30.	7	7:de
618.	10.	dervid	dermed
619.	22.	afbetalning	utbetalning
620.	25.	Åskilliga	Åtskilliga
629.	2.	lemnar	lemna
645.	30.	medel; i	medel. I
652.	23.	behöfva; jag	behöfva; Men jag
677.	13.	måtte	måste
681.	25.	således	sålunda
697.	2.	komma	komme
699.	13.	med	men
701.	2.	Borgmästare	Bergmästare
706.	14.	Utlåtanden	Utlåtande
707.	24.	Man	Mån
750.	17.	sid. 38 och 120.	3:dje Samlingen sid. 38 och 120.
761.	23.	skuld	skull
785.	4. 5.	som godtgöras	som borde godtgöras
805.	12.	utvisa,	utvisar,
809.	33.	välja	välje

Bokstafsfel och felaktigt använda eller felande Skiljetecken behagade Läsaren sjelf anmärka.